

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
MIASTA JASTRZĘBIE-ZDRÓJ
NA LATA 2016-2020**

Zamawiający:

Ośrodek Pomocy Społecznej w Jastrzębiu-Zdroju

44-335 Jastrzębie-Zdrój, ul. Opolska 9

Strona internetowa: www.ops.jastrzebie.pl

E-mail: sekretariat@ops.jastrzebie.pl

Tel.: +48 32 434 96 00

Fax.: +48 32 474 01 46

Wykonawca:

Stowarzyszenie

Centrum Społecznego Rozwoju

43-173 Łaziska Górne, ul. Wyszyńskiego 8

Strona internetowa: www.csr.biz.pl

E-mail: biuro@csr.biz.pl

Tel./Fax.: +48 32 444 64 53

PROJEKT

Spis treści

Wprowadzenie	5
1. Sprawozdanie z przebiegu prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Jastrzębie-Zdrój na lata 2016 – 2020.....	8
1.1. Partycypacyjny model wypracowywania strategii.....	8
1.2. Szczegółowy harmonogram prac.....	11
2. Zgodność celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z wybranymi dokumentami i politykami regionalnymi, krajowymi i europejskimi	12
2.1. Dokumenty Unii Europejskiej	12
2.1.1. Europa 2020.....	12
2.2. Dokumenty krajowe.....	15
2.2.1. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020	15
2.2.2. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020	16
2.2.3. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020.....	16
2.2.4. Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020	17
2.3. Dokumenty o zasięgu regionalnym	18
2.3.1. Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020	19
2.3.2. Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020.....	19
2.4. Dokumenty o zasięgu lokalnym	23
2.4.1. Strategia Rozwoju Miasta Jastrzębie-Zdrój do roku 2020.....	24
3. Informacje o gminie i analiza sytuacji społecznej w gminie Jastrzębie-Zdrój.....	28
3.1. Ogólne informacje, dotyczące gminy Jastrzębie-Zdrój	28
3.2. Diagnoza sytuacji społecznej w gminie Jastrzębie-Zdrój	35
3.2.1. Zdrowie, niepełnosprawność i seniorzy.....	35
3.2.2. Rodzina i integracja społeczna	42
3.2.3. Rynek pracy i ekonomia społeczna	52
3.2.4. Uzależnienia przemoc i bezpieczeństwo	63
3.2.5. Mieszkalnictwo	69
3.2.6. Edukacja, kultura i sport	73
3.3. Sytuacja społeczna w Jastrzębiu-Zdroju w opinii przedstawicieli instytucji	84

4. Identyfikacja czynników rozwojowych w sferze społecznej – zastosowane narzędzie:	
analiza SWOT.....	99
4.1. Rynek pracy, edukacja i ekonomia społeczna.....	100
3.3. Bezpieczeństwo i mieszkalnictwo	102
3.4. Rodzina i integracja społeczna	104
5. Cele strategiczne i operacyjne oraz źródła ich finansowania wypracowane dla Strategii	
Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Jastrzębie-Zdrój na lata 2016-2020	108
5.1. Rynek pracy, edukacja, ekonomia społeczna.....	109
5.1.1. Źródła finansowania dla zdefiniowanych celów.....	110
5.2. Bezpieczeństwo i mieszkalnictwo	111
5.2.1. Źródła finansowania dla zdefiniowanych celów.....	111
5.3. Rodzina i integracja społeczna	112
5.3.1. Źródła finansowania dla zdefiniowanych celów.....	113
6. Ewaluacja i narzędzia pomiaru	114
7. Wdrożenie i monitorowanie strategii.....	118
8. Podsumowanie	120
9. Spisy	122
9.1. Spis literatury	122
9.2. Spis tabel	124
9.3. Spis wykresów	125
9.4. Spis rysunków.....	127

Wprowadzenie

Rada Europejska przyjmując wniosek Komisji Europejskiej dotyczący uruchomienia nowej strategii na rzecz zatrudnienia i wzrostu gospodarczego, zatytułowanej „Europa 2020” postanowiła oprzeć koordynację polityki gospodarczej na siedmiu projektach przewodnich, które z czasem nabrały rangę inicjatyw sztandarowych (ang. flagship initiatives). Dostarczają one ramy, według których Unia Europejska i władze krajowe wzajemnie wzmacniają swoje wysiłki w obszarach wspierających i uzupełniających priorytety Strategii Europa 2020. Obszary te to: innowacje, gospodarka cyfrowa, zatrudnienie, młodzież, polityka przemysłowa, ubóstwo oraz wydajność zasobów.

Trzonem polskiego systemu zarządzania strategicznego, wynikającego z przyjętych w Unii Europejskiej standardów są dwie strategie, w oparciu o które Rada Ministrów podejmuje decyzje dotyczące rozwoju kraju:

- Długookresowa strategia rozwoju kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności, która zawiera wizję rozwojową Polski do 2030 roku,
- Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020, która określa cele rozwojowe państwa do 2020 roku.

W nowym systemie zarządzania rozwojem Polski, do głównych dokumentów strategicznych należy też 9 strategii zintegrowanych, które uszczegóławiają Strategię Rozwoju Kraju 2020:

- Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki,
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego,
- Strategia Rozwoju Transportu,
- Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko,
- Strategia Sprawne Państwo,
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego – Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie,
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa,
- Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP.

Są to strategie zintegrowane, ponieważ łączą planowanie społeczne, gospodarcze i przestrzenne. Biorą też pod uwagę powiązania pomiędzy różnymi dziedzinami. Dzięki temu

pozwalają na lepszą koordynację i większą skuteczność działania. Wszystkie rządowe programy rozwoju powinny być zgodne z zapisami strategii zintegrowanych.

Na poziomie samorządów lokalnych działania z zakresu rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego realizowane są w oparciu o strategię rozwiązywania problemów społecznych, które wskazują kluczowe kierunki działań dla całego obszaru polityki społecznej realizowanej na terenie powiatu i gminy. Cele polityki społecznej wiążą się z kształtowaniem warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich, a także ogólnych warunków rozwoju, harmonizowaniem i godzeniem rozbieżnych interesów różnych grup społecznych oraz tworzeniem warunków dla pokoju społecznego między kapitałem a pracą.

Podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb powinny kierować się powszechnymi zasadami i normami. Zasady, które najczęściej są wskazywane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to: działania profilaktyczne, tworzenie działań o długotrwałych efektach, tworzenie działań o szerokim zasięgu, tworzenie nowych inicjatyw prospołecznych wspierających integrację społeczną, wsparcie dla istniejących inicjatyw prospołecznych oraz wyrównywanie szans i podnoszenie jakości życia.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Działanie lokalne, wspierane inicjatywami oddolnymi jest cenne, tym bardziej, że w Polsce, zarówno w wartościach bezwzględnych, jak i procentowych, przeznaczamy mniej środków na działania z zakresu polityki społecznej niż w rozwiniętych krajach Unii Europejskiej.

Nie sposób myśleć o zrównoważonym rozwoju społeczności lokalnej bez kompleksowej identyfikacji i rozwiązania problemów społecznych. Niedawno przyjęta ustawa z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji (Dz.U. poz. 1777) jasno wskazuje, że podstawą do podjęcia działań o charakterze rewitalizacyjnym jest nałożenie się na danym terenie problemów społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym) z innymi negatywnymi zjawiskami (gospodarczymi, środowiskowymi, przestrzenno-funkcjonalnymi lub technicznymi).¹

---

¹ Por. art. 9. ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji (Dz.U. poz. 1777).

Kluczowym zakresem praktycznym polityki społecznej w wymiarze lokalnym jest pomoc społeczna, której usługi i formy wsparcia są skierowane na zbiorowe zaspokajanie społecznie uznanych potrzeb². Pod względem zadaniowym pomoc społeczna ma holistyczny wymiar. Przy jej udzielaniu uwzględnia się otoczenie społeczne osoby objętej pomocą i grupy odniesienia (rodzinę, znajomych, środowisko społeczne związane z miejscem zamieszkania itp.). Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych znacznie wykracza poza obszar typowej pomocy społecznej i obejmuje swym zasięgiem także inne obszary jak: rynek pracy, ochronę zdrowia, edukację, sport i kulturę. Są one ściśle powiązane ze sobą i stanowią o tzw. jakości życia.

Ustawodawca, w oparciu o ustawę z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, zobligował władze lokalne do przygotowania gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych³. W założeniach uczestnikami tego procesu powinni być przedstawiciele: administracji samorządowej, organizacji społecznych oraz bezpośredni beneficjenci. Partycypacyjny model budowania strategii jest gwarantem zaangażowania społeczności lokalnej w proces identyfikowania i zapisywania priorytetów oraz ich późniejszą realizację oraz decyduje również o efektywności jej realizacji. Strategia rozwiązywania problemów społecznych, jako przewodnik, czy też wskazówka działania, oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, dookreśla możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych, wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzyszącą temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na funkcjonowanie naszego kraju w tej strukturze społeczno-gospodarczej jest rzeczą oczywistą i zrozumiałą, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania, stąd też i obecna potrzeba określenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Jastrzębia-Zdroju.

---

² L. Dziewięcka-Bokun: *O sposobach rozumienia polityki społecznej*, [w:] *Uwarunkowania współczesnej polityki społecznej*, pod red. B. Ponikowskiego i J. Zarzecznego, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2002, s. 68.

³ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity z 2015 roku Dz. U. poz. 163 z późn. zm.).

1. Sprawozdanie z przebiegu prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Jastrzębie-Zdrój na lata 2016 – 2020.

1.1. *Partycypacyjny model wypracowywania strategii*

Proces sformułowania strategii rozwiązywania problemów społecznych został zaplanowany i przeprowadzony w nurcie partycypacyjnym⁴. Mechanizmy partycypacji obywatelskiej oparte są o dwie przesłanki. Pierwsza z nich to wzbogacenie i uzupełnienie tradycyjnych mechanizmów demokratycznych (demokracja przedstawicielska i deliberatywna gdzie obywatele dochodzą do wspólnych decyzji poprzez dyskurs i debatę). Po drugie, partycypacja obywatelska to po prostu część nowoczesnego zarządzania sferą publiczną, w której różnice interesów i oczekiwań nie mogą być rozwiązywane wyłącznie przez administracyjne decyzje, ani przez mechanizmy czysto rynkowe – powinny być raczej negocjowane i uzgadniane. Z tego punktu widzenia mechanizmy partycypacyjne pozwalają nie tylko na uzyskanie większej społecznej akceptacji, ale także na optymalizację podejmowanych decyzji.⁵

Z tego względu władze samorządowe zaprosiły do współpracy podmioty zaangażowane i zainteresowane problematyką społeczną w wymiarze lokalnym. Do prac nad określeniem sytuacji społecznej, a także określeniem pożądanych kierunków rozwoju społecznego zaproszono szeroką reprezentację osób i podmiotów funkcjonujących w społeczności. W warsztatach wzięli bowiem udział przedstawiciele organizacji pozarządowych, jednostek samorządowych. Wykaz osób i instytucji uczestniczących w pracach nad Strategią prezentuje tabela 1.

---

⁴ D. Polakowski: *Strategia rozwiązywania problemów społecznych na poziomie lokalnym w oparciu o partycypację społeczną*, [w:] *Partnerstwo lokalne jako strategia rozwiązywania problemów społecznych*, red. A. Frączkiewicz-Wronka, UE, Katowice 2010, passim.

⁵ D. Długosz, J.J. Wygnański: *Obywatele współdecydują. Przewodnik po partycypacji społecznej*, maszynopis powielony, Warszawa 2005, s. 11.

Tabela 1: Wykaz osób i instytucji uczestniczących w pracach nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych

Imię i nazwisko	Instytucja
Agnieszka Rymarczuk	Powiatowy Urząd Pracy
Aneta Zachariasz	Komenda Miejska Policji
Beata Butelo	Urząd Miasta
Beata Staśkiewicz	Ośrodek Pomocy Społecznej
Celina Perkowska- Czudak	Sąd Rejonowy Jastrzębie
Ewa Bilewicz	Ośrodek Pomocy Społecznej
Grzegorz Drąg	Komenda Miejska Policji
Grzegorz Osóbka	Straż Miejska
Iwona Iwaniec-Wróbel	Sąd Rejonowy Jastrzębie
Joanna Gryczka	Urząd Miasta
Joanna Szwarga	Spółdzielnia Mieszkaniowa "JAS –MOS"
Jolanta Janoska	Sąd Rejonowy Jastrzębie
Karol Kurasz	Śląskie Stowarzyszenie Osób Dotkniętych Chorobą Parkinsona
Klaudia Nietrzebka	Ośrodek Pomocy Społecznej
Krystyna Śmigielska	Ośrodek Pomocy Społecznej
Maria Ignatowska	Stowarzyszenie „Amazonki”.
Stanisław Dzbański	Jastrzębskie Stowarzyszenie Diabetyków
Teresa Bac	Ośrodek Pomocy Społecznej
Teresa Jachimowska	Ośrodek Pomocy Społecznej
Urszula Bar	Spółdzielnia Mieszkaniowa "Nowa"
Zbigniew Holewik	Powiatowy Urząd Pracy

Całość prac warsztatowych i transkrypcja wypracowanych założeń strategii prowadzone były przez zespół stowarzyszenia **Centrum Społecznego Rozwoju** w Łaziskach Górnych, pod kierunkiem ekspertów: Piotra Bańczyka i Mateusza Eichnera.

Istotnym elementem prac związanych z wypracowaniem założeń strategii, obok działań warsztatowych, były badania społeczne przeprowadzone wśród pracowników instytucji i organizacji z terenu gminy. Osoby uczestniczące w badaniach – pracownicy jednostek gminnych, w tym pracownicy ośrodka oraz działacze organizacji pozarządowych wyrazili swoje opinie na temat postrzeganych przez nich problemów społecznych, ich nasilenia, przyczyn i czynników utrwalających. Pracownicy poszczególnych instytucji definiowali także zbiór potrzeb, które ich zdaniem nie są zaspakajane na zadawalającym poziomie.

Prowadzony w formie warsztatowej proces przygotowania strategii stanowił w pewnym sensie narzędzie rozwijania partnerskich relacji między instytucjami i organizacjami działającymi na

terenie miasta. Tym samym umocnił i zwiększył skalę współdziałania mieszkańców przy wypracowaniu i wdrażaniu strategii lokalnego rozwoju.

Planowanie strategiczne oparte o partycypację i udział przedstawicieli różnego typu organizacji i instytucji w procesie tworzenia dokumentu strategicznego sprzyjały osiągnięciu porozumienia w zakresie wyboru celów. Wypracowana Strategia jest więc wynikiem otwartego dialogu społecznego i solidarności w działaniu. Wśród korzyści związanych z zastosowaniem na etapie tworzenia dokumentu narzędzi partycypacji społecznej wymienić można: udział szerokiego grona osób w definiowaniu sytuacji społecznej, faktyczne włączenie i udział mieszkańców w decydowaniu o kierunkach rozwoju społecznego oraz zwiększenie zaufania mieszkańców w stosunku do władz samorządowych oraz instytucji społecznych. Podjęte w ten sposób prace związane z przygotowaniem dokumentu pozwolą na włączenie szerokiej grupy osób i instytucji do działań realizacyjnych i monitorowania wdrożenia Strategii. Zbudowane w trakcie prac nad Strategią partnerstwo staje się procesem, a nie jedynie pojedynczym aktem działania. Ma w założeniu tworzyć długookresową wartość, ale przede wszystkim zbliżyć do siebie ludzi i jednoczyć wspólnotę. Główny cel partnerstwa to w przeważającej mierze aktywizowanie lokalnej społeczności po to, aby sama działała i sama starała się rozwiązywać najistotniejsze problemy w gminie.

1.2. Szczegółowy harmonogram prac

Szczegółowy harmonogram prac nad strategią obejmował:

ZADANIE	TERMIN
Opracowanie narzędzia badawczego (ankiety) oraz projektu pisma zapraszającego do udziału w warsztatach strategicznych	maj 2015
Zaproszenie do udziału w warsztatach przedstawicieli lokalnych instytucji i organizacji oraz przekazanie instytucjom i organizacjom działającym w obszarze polityki społecznej, narzędzia badawczego (ankiet) oraz informacji o danych statystycznych niezbędnych do przeprowadzenia warsztatów i opracowania w oparciu o nie dokumentu.	maj 2015
Warsztat A z zespołem ekspertów lokalnych – <i>przedstawienie metodologii budowania strategii. Podział na zespoły zadaniowe. Diagnoza problemów społecznych.</i>	28 maja 2015 roku
Diagnoza sytuacji społecznej w mieście – <i>zebranie danych statystycznych z zakresu sytuacji demograficznej zasobów lokalnych, rynku pracy, oświaty, pomocy społecznej, bezpieczeństwa, infrastruktury, kultury, organizacji pozarządowych oraz aktywności mieszkańców</i>	Czerwiec 2015
Warsztat B z zespołem ekspertów lokalnych – <i>opracowanie analizy SWOT w oparciu o diagnozę.</i>	25 czerwca 2015 roku
Warsztat C z zespołem ekspertów lokalnych – <i>wyznaczanie celów strategicznych i operacyjnych oraz metody monitoringu i ewaluacji wskaźniki na podstawie diagnozy</i>	17 września 2015 roku
Opracowanie projektu dokumentu strategii w oparciu o wyniki przeprowadzonych warsztatów oraz zebrane dane statystyczne z wybranych obszarów społecznych	Październik – listopad 2015
Konsultacje społeczne	Listopad – grudzień 2015
Ostateczne zredagowanie dokumentu	Listopad – grudzień 2015
Uchwalenie dokumentu przez Radę Miasta	Grudzień 2015

2. Zgodność celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z wybranymi dokumentami i politykami regionalnymi, krajowymi i europejskimi

2.1. Dokumenty Unii Europejskiej

Zadaniem Unii Europejskiej jest dążenie do ścisłej współpracy między członkami Wspólnoty w dziedzinie zagadnień społecznych, m.in. zatrudnienia, prawa pracy i warunków pracy, kształcenia i doskonalenia zawodowego, ubezpieczeń społecznych, ochrony przed wypadkami oraz chorobami zawodowymi, higieny pracy, prawa zrzeszania się oraz zawierania umów zbiorowych między pracodawcami a pracownikami. Artykuł 3 Traktatu o Unii Europejskiej w zakresie spraw społecznych wskazuje następujące cele:

- promowanie ekonomicznego i społecznego postępu poprzez zacieśnianie współpracy gospodarczej i likwidowanie barier w obrocie handlowym między państwami członkowskimi,
- wzmacnianie obrazu Unii jako jednego ciała politycznego mówiącego jednym głosem na arenie międzynarodowej poprzez prowadzenie wspólnej polityki zagranicznej,
- dążenie do stworzenia obywatelstwa europejskiego i poczucia przynależności do jednej wspólnoty u zwykłych obywateli poprzez zapewnienie jednakowych norm prawnych i pełnej swobody przepływu ludzi w obrębie Unii,
- rozwijanie obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwego traktowania, którym ma być UE poprzez wprowadzanie wspólnych norm prawnych, socjalnych i stałą poprawę poziomu życia państw uboższych,
- ujednoczenie struktury gospodarczej krajów członkowskich, wyrównanie rozwoju gospodarczego regionów,
- polepszenie standardów życia.

2.1.1. Europa 2020

Priorytety Unii Europejskiej, określane w strategii **Europa 2020**, wiążane są z rozwojem: inteligentnym, zrównoważonym, sprzyjającym jednocześnie włączeniu społecznemu (inkluzji),

który łączy jest z odpowiedzialnym zarządzaniem gospodarką. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu oznacza tutaj:

- podniesienie stopy zatrudnienia w Europie – czyli więcej lepszych miejsc pracy, zwłaszcza dla kobiet, młodych ludzi i pracowników starszych wiekiem,
- pomaganie młodym ludziom w przewidywaniu zmian i radzeniu sobie z nimi dzięki inwestycjom w podnoszenie kwalifikacji i szkolenia,
- modernizację rynków pracy i systemów pomocy społecznej,
- zagwarantowanie, że cała Unia Europejska odniesie korzyści z wzrostu.

Unia Europejska planuje wsparcie rozwoju sprzyjającego inkluzji społecznej za pomocą dwóch inicjatyw przewodnich:

1. **Programu na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia**, obejmującego wspieranie osób prywatnych w zdobywaniu nowych kwalifikacji, dostosowywaniu się do stale ewoluującego rynku pracy i pomyślnego przechodzenia na inną ścieżkę kariery oraz jednoczesną modernizację rynków pracy po to, by podnieść poziom zatrudnienia, zmniejszyć stopę bezrobocia, zwiększyć wydajność pracowników i zapewnić trwałość europejskich modeli społecznych.
2. **Europejskiego programu walki z ubóstwem**, mającego na celu zapewnienie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej oraz zagwarantowanie przestrzegania praw podstawowych osób ubogich i wykluczonych społecznie, zapewnienie im godnych warunków oraz umożliwienie aktywnego udziału w życiu społeczeństwa, zmobilizowanie sił, aby wspomóc integrację takich osób ze społecznościami, w których żyją, a także ułatwić im zdobycie kwalifikacji i znalezienie pracy oraz uzyskanie dostępu do świadczeń społecznych.

Unijny cel służący zapewnieniu rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu przewiduje:

1. podwyższenie wskaźnika zatrudnienia kobiet i mężczyzn w wieku 20-64 lat do 75% do 2020 roku, poprzez wprowadzenie większej liczby osób na rynek pracy, zwłaszcza kobiet, młodzieży, osób starszych, pracowników niskokwalifikowanych i legalnych imigrantów,
2. zapewnienie lepszego poziomu wykształcenia – zwłaszcza:
  - zredukowanie odsetka młodych ludzi przedwcześnie porzucających naukę do poziomu poniżej 10%,
  - dążenie do tego, by co najmniej 40% osób w wieku 30–34 lat miało wykształcenie wyższe (lub równoważne),

3. zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o co najmniej 20 mln.

Unia Europejska, stojąc wobec kryzysu finansowego, aby zrealizować założenia strategii Europa 2020, potrzebuje:

- otoczenia regulacyjnego, które zapewni skuteczność i bezpieczeństwo na rynkach finansowych,
- innowacyjnych instrumentów do finansowania niezbędnych inwestycji – w tym partnerstw publiczno-prywatnych.

Komisja Europejska włączyła te priorytety długofalowego rozwoju do propozycji dotyczących wieloletnich ram finansowych Unii Europejskiej na lata 2014–2020.

Obecnie duża część środków z budżetu Unii Europejskiej przeznaczana jest na Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i Europejski Fundusz Społeczny. Fundusze te pozwalają ukierunkować inwestycje, tak by były one wydajne, a także by przyczyniały się do inteligentnego i trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Europejski Fundusz Społeczny ukierunkowany jest na zwiększenie możliwości zatrudnienia, wspieranie edukacji i kształcenia ustawicznego oraz zwiększenie integracji społecznej. Jego cele skierowane są na zwalczanie ubóstwa i rozwój instytucjonalny administracji publicznej. W nowej perspektywie finansowej, rola EFS ma zostać wzmocniona. Państwa członkowskie będą musiały skoncentrować się na ograniczonej liczbie celów i priorytetów EFS, zgodnie ze strategią Europa 2020, w celu zwiększenia oddziaływania i osiągnięcia zakładanych wskaźników. Ponadto 20% środków Europejskiego Funduszu Społecznego zostanie przeznaczone na działania z zakresu integracji społecznej. W perspektywie finansowej 2014-2020 roku nacisk kładziony będzie na zwalczanie bezrobocia wśród młodzieży, promowanie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz wspieranie najmniej uprzywilejowanych grup i społeczności marginalizowanych. Kluczowe znaczenie odgrywać ma wsparcie innowacji społecznych, tj. badań i nowych rozwiązań w sferze społecznej. Europejski Fundusz Społeczny zakłada udział partnerów społecznych (w szczególności organizacji pozarządowych) w realizację celów strategii Europa 2020.

2.2. Dokumenty krajowe

W ciągu najbliższych lat zarządzanie rozwojem Polski będzie realizowane w oparciu o system dokumentów planistycznych, który tworzą: Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju (do 2030 roku), Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju (do 2020 roku) oraz dziewięć strategii zintegrowanych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Jastrzębie-Zdrój z horyzontem czasowym do 2020 roku jest spójna z dokumentami ustanowionymi w celu strategii rozwoju kraju, w tym w szczególności ze:

- Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020,
- Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego 2020,
- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020,
- Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie 2006-2016.
- Program Operacyjny Wiedza i Rozwój 2014-2020

2.2.1. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020

Przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 18 czerwca 2013 roku Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 jest jedną z dziewięciu strategii sektorowych stanowiących „inne strategie rozwoju” w rozumieniu ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2014 roku poz. 1649, z późn. zm.), realizujących średnio i długookresową strategię rozwoju kraju.

Głównym celem wskazanym w dokumencie jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia.

Poza celem głównym w Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 wyznaczono pięć celów szczegółowych:

- wzrost zatrudnienia;
- wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych;
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;

- poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;
- podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Realizacja celu głównego oraz celów szczegółowych odbywać się będzie poprzez działania podejmowane na różnych etapach życia: od wczesnego dzieciństwa, poprzez edukację szkolną, edukację na poziomie wyższym, okres aktywności zawodowej i rodzicielstwa, do starości. Zgodnie z zapisami dokumentu wysoka jakość kapitału ludzkiego ma znaczenie przy dokonywaniu życiowych wyborów, które przekładają się na jakość życia obecnego i przyszłych pokoleń.

2.2.2. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 ma przyczynić się do realizacji opisanego w Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju celu: wzrost społecznego kapitału rozwoju. Ma to nastąpić m.in. poprzez edukację obywatelską, medialną, kulturalną i wzmacniającą kreatywność, upraszczanie mechanizmów zrzeszania się obywateli (m.in. ograniczenie procedur i obciążeń dla organizacji pozarządowych), rozszerzanie listy działań instytucji kultury. Z kolei w odniesieniu do celów średniookresowych ma przede wszystkim przyczynić się do budowy sprawnego państwa m.in. poprzez wzmacnianie mechanizmów partycypacyjnych w politykach rozwoju.

Cel strategiczny Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 został określony jako wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski, a do jego osiągnięcia mają prowadzić działania pogrupowane w czterech priorytetach:

1. kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji,
2. poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne,
3. usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy,
4. rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego.

2.2.3. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 jest programem rozwoju, w rozumieniu art. 15, ust. 4 pkt. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku

o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2014 roku poz. 1649, z późn. zm.) i stanowi tym samym dokument o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, ustanowiony w celu realizacji średniookresowej strategii rozwoju kraju.

Celem dokumentu jest również przedstawienie projektowanej polityki państwa w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym w ramach warunku 9 Wspólnych Ram Strategicznych.

W kontekście nowej metodologii programowania rządu, za istotny element uznano wyodrębnienie problematyki ubóstwa i wykluczenia społecznego, jako część krajowych działań budowy Europejskiego Modelu Społecznego. Program stanowi realizację krajowej polityki społecznej, w szczególności celu szczegółowego 3 Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020.

2.2.4. Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER) koncentruje się na poprawie funkcjonowania poszczególnych polityk sektorowych oraz na zagadnieniach, dla których większą efektywność zapewni ich realizacja z poziomu krajowego, takich jak: innowacje społeczne, szkolnictwo wyższe, wsparcie osób młodych. W programie, oprócz środków EFS dostępne są także środki *Inicjatywy na rzecz zatrudnienia osób młodych*. Wsparcie programu jest komplementarne do działań realizowanych na poziomie regionalnym.

W latach 2014-2020 to regiony będą zarządzały większością środków EFS (np. w ramach realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego, który zostanie omówiony poniżej), z których finansowane będą przedsięwzięcia dedykowane konkretnym osobom i grupom. Z pomocą PO WER, realizowane będą reformy systemowe w obszarach takich jak zatrudnienie, przystosowanie przedsiębiorstw i pracowników do zmian w gospodarce, edukacja oraz zdrowie.

Priorytety Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój to:

- osoby młode na rynku pracy: realizacja działań ukierunkowanych na bezrobotne osoby w wieku od 15 do 24 lat oraz poprawę ich sytuacji na rynku pracy;
- efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji: wdrożenie reform systemów i struktur w wybranych obszarach polityk publicznych, kluczowych z punktu widzenia strategii Europa 2020 i krajowych programów reform;

- szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju: wspieranie jakości, skuteczności i otwartości szkolnictwa wyższego jako instrumentu budowy gospodarki opartej o wiedzę;
- innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa: realizacja działań nietypowych, innowacyjnych, ponadnarodowych, prowadzących do wypracowania rozwiązań w celu ich przetestowania przed przejściem do fazy wdrożenia, które w większości przypadków będzie miało miejsce na poziomie regionalnym, a także realizacja programów w zakresie mobilności ponadnarodowej;
- Pomoc techniczna.

Zarówno w PO WER jak i w regionalnych programach operacyjnych, wprowadzono nowe rozwiązania takie jak:

- Rejestr Usług Rozwojowych (RUR) – w formie ogólnopolskiej bazy podmiotów świadczących usługi edukacyjno-szkoleniowe finansowane ze środków publicznych, jest on elementem wspierającym poprawę jakości szkoleń finansowanych ze środków publicznych;
- rozwój kwalifikacji z zastosowaniem „bonów edukacyjnych” – działania obejmujące wprowadzenie systemu bonów szkoleniowych dla osób planujących podniesienie własnych kwalifikacji zawodowych, a także rozwój brokeringu edukacyjnego, jako skutecznego narzędzia łączenia oferty szkoleniowej z potrzebami odbiorców wsparcia (testowane w ramach PO KL na zasadzie pilotażu);
- wykorzystywanie instrumentów zwrotnych – udzielanie tego typu wsparcia na preferencyjnych warunkach ma umożliwić przeciwdziałanie barierom w dostępie do kapitału w szczególności w początkowym okresie prowadzenia działalności gospodarczej.

2.3. Dokumenty o zasięgu regionalnym

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Jastrzębia-Zdroju z horyzontem czasowym do 2020 roku koresponduje także z dokumentami o zasięgu regionalnym, w tym w szczególności z zapisami:

- Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”,
- Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020,
- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020.

2.3.1. Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Jastrzębie-Zdrój z horyzontem czasowym do 2020 roku jest spójna ze Strategią Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020 w następujących zagadnieniach:

- Cel główny: Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców województwa śląskiego
- Priorytety:
  1. Wzmocnienie polityki prorodzinnej;
  2. Wyrównywanie szans wychowawczych i edukacyjnych dzieci i młodzieży;
  3. Wspieranie osób starszych w pełnieniu ról społecznych;
  4. Wzmacnianie równych szans osób niepełnosprawnych;
  5. Wspieranie działań na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień;
  6. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu;
  7. Wzmacnianie bezpieczeństwa publicznego.

2.3.2. Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa na lata 2014-2020, został stworzony w oparciu o zapisy zawarte w przedstawionym przez Komisję Europejską tzw. „pakiecie legislacyjnym” dla polityki spójności na lata 2014-2020, z uwzględnieniem zmian wprowadzanych w trakcie kolejnych etapów negocjacyjnych. Uwzględnia on szczegółowe regulacje odnoszące się do wszystkich funduszy Wspólnych Ram Strategicznych. Obejmują one przepisy związane z misją i celami polityki spójności, ramami finansowymi, szczegółowymi ustaleniami w zakresie programowania, sprawozdawczości, zarządzania i realizacji projektów, a także przepisy związane z dużymi projektami. W Programie uwzględniono również zapisy wynikające z zapisów *Umowy Partnerstwa*, która determinuje kształt polityki spójności w Polsce w latach 2014-2020. Wynika z niej model programowania i wdrażania 16 dwufunduszowych regionalnych programów operacyjnych. Zgodnie z tymi zapisami Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 jest współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz

Europejskiego Funduszu Społecznego. Program jest zarządzany na szczeblu regionalnym, a Instytucją Zarządzającą Programem jest Zarząd Województwa Śląskiego.

Regionalny Program Operacyjny Województwa na lata 2014-2020 zakłada realizację działań w następujących priorytetach:

1. Nowoczesna gospodarka
2. Cyfrowe śląskie
3. Konkurencyjność MŚP
4. Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna
5. Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów
6. Transport
7. Regionalny rynek pracy
8. Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy
9. Włączenie społeczne
10. Rewitalizacja i infrastruktura społeczna i zdrowotna
11. Wzmocnienie potencjału edukacyjnego
12. Infrastruktura edukacyjna
13. Pomoc techniczna

Z punktu widzenia planowania działań w obszarze polityki społecznej kluczowe znaczenie ma oś priorytetowa IX – **Włączenie społeczne**. Została ona utworzona w oparciu o trzy priorytety inwestycyjne celu tematycznego nr 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją:

- 9i aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie;
- 9iv ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym;
- 9v wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia.

Zakres wsparcia w osi priorytetowej IX Włączenie społeczne ukierunkowany jest na zmniejszanie poziomu zagrożenia ubóstwem oraz integrację społeczną i poprawę zdolności do zatrudnienia osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Zjawisko wykluczenia społecznego nie jest łatwe do zdefiniowania, ponieważ najczęściej dotyczy współistniejących ze

sobą wymiarów marginalizacji. Wykluczenie jest spowodowane zarówno rezygnacją ze społecznie akceptowanego sposobu życia lub wypadnięciu z niego z różnych powodów i często czynników niezależnych. Dotyczy osób, rodzin lub grup ludności, które żyją w niekorzystnych warunkach materialnych (ubóstwo ekonomiczne), zostają dotknięte niekorzystnymi procesami społecznymi, gospodarczymi, fizycznymi, mają utrudniony dostęp do usług pozwalających na przezwyciężenie barier i wsparcie rozwoju lub posiadają cechy utrudniające korzystanie z powszechnych dóbr społecznych (niepełnosprawność – zwłaszcza sprzężona, uzależnienia, długotrwała choroba).

Wykluczenie może być spowodowane zewnętrznymi działaniami destruktywnymi (przemoc) lub po prostu być wynikiem dyskryminacji.

Dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych znaczenie ma również Oś Priorytetowa VII **Regionalny rynek pracy**. Oś ta została utworzona w oparciu o trzy priorytety inwestycyjne celu tematycznego 8 promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników:

- 8i dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników,
- 8iii praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw,
- 8v przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian.

Przyjęte w osi priorytetowej kierunki i zakresy interwencji są zgodne z przyjętymi celami na poziomie krajowym, wyznaczonymi w Umowie Partnerstwa oraz odnoszą się do celów Strategii Europa 2020, w szczególności poprzez podejmowanie przedsięwzięć dotyczących zdobywania i podnoszenia kwalifikacji zgodnie z potrzebami regionalnego rynku pracy oraz przedsięwzięć dotyczących rozwoju przedsiębiorczości i samozatrudnienia, mających na celu wspomagać wzrost zatrudnienia w regionie.

Celem interwencji w ramach przedmiotowej osi jest przede wszystkim wzrost poziomu zatrudnienia, poprzez efektywne wykorzystanie kapitału ludzkiego w tworzeniu wysokiej jakości miejsc pracy.

Z kolei Oś Priorytetowa VIII **Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy** przewiduje wsparcie rozwoju osób już pracujących. Oś ta została utworzona w oparciu o trzy priorytety

inwestycyjne celu tematycznego nr 8: promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników:

- 8iv równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę,
- 8v przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian,
- 8vi aktywne i zdrowe starzenie się i powrót do pracy.

Zakres wsparcia w osi priorytetowej VIII skierowany jest na podnoszenie adaptacyjności przedsiębiorców, przedsiębiorstw i pracowników. Cel ten musi uwzględniać prawo pracowników do godzenia życia zawodowego i prywatnego, jak również równość szans płci na każdym etapie rozwoju zawodowego, co pozwoli na większy udział w rynku pracy osób pełniących funkcje opiekuńcze nad dziećmi do 3 roku życia.

Ponadto podnoszenie kompetencji kadry zarządzającej przedsiębiorstwami i ich pracowników będzie realizowane poprzez zapewnienie świadczenia wysokiej jakości usług rozwojowych. Środki przeznaczone na kształcenie w obszarze podnoszenia adaptacyjności i konkurencyjności będą realizować model zakładający podejście popytowe, zintegrowany z krajowym systemem zapewnienia jakości usług rozwojowych oraz docelowo spójnym z opracowywaną *Polską Ramą Kwalifikacji*.

W ramach programu wsparcie rozwojowe dla pracowników dużych przedsiębiorstw przechodzących restrukturyzację w postaci programów outplacementowych przewidziano w ramach osi priorytetowej VII – Regionalny Rynek Pracy.

Ponadto, na działania podejmowane w ramach obszarów tematycznych objętych niniejszą strategią istotną rolę odgrywa Oś Priorytetowa X **Rewitalizacja oraz infrastruktura społeczna i zdrowotna**, uwzględniająca priorytety inwestycyjne:

- 9a inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych,
- 9b wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich.

Działania w zakresie rozwoju edukacji wspiera Oś Priorytetowa XI **Wzmocnienie potencjału edukacyjnego**, uwzględniająca priorytety inwestycyjne:

- 10i ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia,
- 10iii wyrównanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzenie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji,
- 10iv lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwienie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmocnienie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu zrealizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami.

2.4. Dokumenty o zasięgu lokalnym

W gminie Jastrzębie-Zdrój obowiązuje szereg dokumentów o zasięgu lokalnym. Najistotniejszych z nich jest Strategia Rozwoju Miasta Jastrzębie-Zdrój do roku 2020.

Cele obejmujące obszar polityki społecznej gminy Jastrzębie-Zdrój, określone w powyższym dokumencie są spójne z założeniami niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

2.4.1. Strategia Rozwoju Miasta Jastrzębie-Zdrój do roku 2020

Strategia Rozwoju Miasta Jastrzębie-Zdrój do roku 2020, wskazuje na rozwój miasta, którego kluczowymi filarami są gospodarka, przestrzeń i wspólnota. Strategia wskazuje 3 cele strategiczne:

- Spójna i funkcjonalna przestrzeń – miasto multicentryczne
- Wzrost i dywersyfikacja lokalnej gospodarki
- Aktywni mieszkańcy tworzący silną, zintegrowaną wspólnotę

Wśród celów operacyjnych, wskazanych w Strategii Rozwoju Miasta szczególnie istotne dla obszaru polityki społecznej wydają się być:

- Cel operacyjny 1.6 – Rozwój infrastruktury społecznej. W ramach celu operacyjnego zakłada się modernizację bazy placówek edukacyjnych (przedszkola i szkoły), ochrony zdrowia, pomocy społecznej i mieszkalnictwa socjalnego oraz bazy placówek opiekuńczych i bezpieczeństwa (...).
- Cel operacyjny 1.7 – Rozwój infrastruktury sportu i rekreacji zarówno w odniesieniu do obiektów i terenów ogólnodostępnych jak i dedykowanych formom profesjonalnym (...).
- Cel operacyjny 2.2 – Efektywne wsparcie dla rozwoju przedsiębiorczości, w szczególności inkubacja nowych firm o wysokim potencjale innowacyjnym (...). W ramach celu operacyjnego zakłada się współpracę ze szkołami ponadgimnazjalnymi na terenie miasta oraz szkołami wyższymi, a także firmami z GK JSW.
- Cel operacyjny 2.4 – Rozwój systemu edukacji wraz ze ścisłym dopasowaniem do potrzeb lokalnego rynku pracy. Ścisła współpraca i systematyczna komunikacja kluczowych aktorów: publicznych służb zatrudnienia, pracodawców, szkół, organizacji pozarządowych, instytucji szkoleniowych.
- Cel operacyjny 2.6 – Aktywne działania na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego w zakresie kompetencji cyfrowych na potrzeby rynku pracy (...).
- Cel operacyjny 2.7 – Promocja aktywności kobiet na rynku pracy oraz dedykowane wsparcie dla przedsiębiorczości kobiet. Wymagana jest realizacja kompleksowych programów aktywizacji, obejmujących także wsparcie pomostowe w ramach inkubacji nowych firm, spółdzielni socjalnych lub innych form ekonomii społecznej. Jednocześnie zakłada się, że instytucje rynku pracy zaktywizują współpracę z potencjalnymi pracodawcami (także inwestorami).

- Cel operacyjny 2.8 – Promocja ekonomii społecznej jako formy aktywności gospodarczej. Zakłada się ścisłą współpracę z organizacjami pożytku publicznego, które działają na rzecz promocji i inkubowania przedsiębiorstw społecznych.
- Cel operacyjny 2.9 – Wsparcie rozwoju i profesjonalizacji instytucji otoczenia biznesu oraz wzrost wykorzystania potencjału podstrefy Jastrzębsko-Żorskiej KSSE S.A. (...).
- Cel operacyjny 3.2 – Zwiększenie zakresu współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi. Zwiększenie zakresu zaangażowania samorządu w kreowanie obszarów aktywności organizacji społeczeństwa obywatelskiego – w szczególności promocja obszarów tematycznych działania związanych z tożsamością miasta.
- Cel operacyjny 3.3 – Budowa szerokiego partnerstwa na rzecz aktywizacji społeczności lokalnych – w szczególności współpraca z JSW S.A. na rzecz zwiększenia zakresu i efektywności wsparcia dla inicjatyw społecznych. Realizacja wspólnych programów wzmacniania jastrzębskiej tożsamości w oparciu o górnictwo (np. przeglądy filmów, promocje książek, ekspozycje poświęcone historii górnictwa i górników w Jastrzębiu-Zdroju).
- Cel operacyjny 3.4 – Tworzenie warstwy symbolicznej Jastrzębia-Zdroju w wymiarze materialnym i duchowym, stanowiącej ważny element przestrzeni publicznych w mieście, a także istotną zawartość treści upowszechnianych przez samorząd i inne instytucje społeczne. Warstwa symboliczna wyznaczając będzie ważny kontekst życia społecznego wspólnoty lokalnej.
- Cel operacyjny 3.5 – Zwiększenie kompetencji mieszkańców miasta w zakresie technologii informacyjnych i komunikacyjnych, w tym w szczególności grup zagrożonych wykluczeniem cyfrowym (seniorzy i 50+, kobiety, bezrobotni) (...).
- Cel operacyjny 3.6 – Rewitalizacja społeczna realizowana komplementarnie i równoległe do projektów infrastrukturalnych. W ramach rewitalizacji społecznej wymagana jest współpraca różnych organizacji i środowisk inicjowana przez instytucje samorządowe. Rewitalizacja społeczna osiedli mieszkaniowych skupiać się będzie na liderach młodzieżowych grup rówieśniczych, co pozwoli osiągnąć także wymierne efekty w zakresie bezpieczeństwa.
- Cel operacyjny 3.7 – Kompleksowe programy wsparcia i aktywizacji adresowane do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym kobiet, bezrobotnych, niepełnosprawnych, itp. W szczególności realizacja programów na rzecz zatrudnienia, wykorzystujących nowoczesne metody (np. coaching, mentoring), bazujących na potrzebach rynku pracy oraz diagnozie

potrzeb w grupach docelowych. W ramach programów wsparcia należy uwzględnić zakresy związane z umiejętnościami społecznymi i interpersonalnymi.

- Cel operacyjny 3.8 – Wprowadzenie nowych standardów w ramach działania placówek edukacyjnych, które będą oparte o ścisłą współpracę szkoły i innych podmiotów działających na terenie miasta (bibliotek, ośrodka kultury, ośrodka sportu i rekreacji, etc.). Otwarcie szkół w sensie kształtowania postaw i nawyków aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym miasta.
- Cel operacyjny 3.9 – Wzmocnienie atrakcyjności oferty edukacyjnej w Jastrzębiu-Zdroju w tym w zakresie programów realizowanych przez jednostki oświatowe na terenie miasta, a także promocja programów kształcenia ustawicznego realizowanego zarówno przez instytucje samorządowe jak i organizacje prywatne (w szczególności pozarządowe). Rewaloryzacja, rozwój i promocja systemu kształcenia zawodowego w powiązaniu z potrzebami rynku pracy.
- Cel operacyjny 3.10 – Zwiększenie skuteczności działania systemu pomocy społecznej oraz poprawa bezpieczeństwa dzięki wprowadzeniu standardu systematycznej współpracy placówek edukacyjnych i pomocowych, policji i straży miejskiej, organizacji pozarządowych i innych. Regularna wymiana informacji oraz podejmowanie wspólnych interwencji będzie skutkować znaczącą poprawą efektywności podejmowanych działań, nie generując równocześnie dodatkowych kosztów.
- Cel operacyjny 3.11 – Promocja i zwiększenie dostępności do specjalistycznych usług społecznych, w tym w szczególności na potrzeby rewitalizacji społecznej, profilaktyki zdrowia oraz projektów na rzecz grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Inicjowanie przez samorząd wdrażania rozwiązań innowacyjnych w zakresie kapitału społecznego, w tym realizacja projektów w formule partnerstwa JST –NGO.
- Cel operacyjny 3.12 – Systematyczny rozwój oferty w zakresie produktów kulturowych, w tym np. duże wydarzenia rozrywkowe, a także oferty w zakresie sportu i rekreacji. Ważne jest, aby zwiększyć efektywność promocji tych wydarzeń, tak aby zwiększyć uczestnictwo mieszkańców w życiu społecznym miasta.
- Cel operacyjny 3.13 – Kreowanie pozycji Jastrzębia-Zdroju jako centrum funkcjonalnego także w wymiarze transgranicznym (w szczególności poprzez wspieranie współpracy transgranicznej społeczności lokalnych).

Istotnym wydaje się fakt, że konieczność realizacji większości ww. celów wynikających z zapisów Strategii Rozwoju Miasta Jastrzębie-Zdrój do roku 2020 znalazła swoje potwierdzenie w wypowiedziach osób reprezentujących instytucje i organizacje działające na terenie miasta podczas warsztatów związanych z wypracowaniem niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

PROJEKT

3. Informacje o gminie i analiza sytuacji społecznej w gminie Jastrzębie-Zdrój

3.1. *Ogólne informacje, dotyczące gminy Jastrzębie-Zdrój*

Jastrzębie-Zdrój jest miastem na prawach powiatu leżącym w południowej Polsce, na Górnym Śląsku, w województwie śląskim. Jastrzębie-Zdrój jest jednym z ośrodków centralnych aglomeracji rybnickiej i Rybnickiego Okręgu Węglowego.

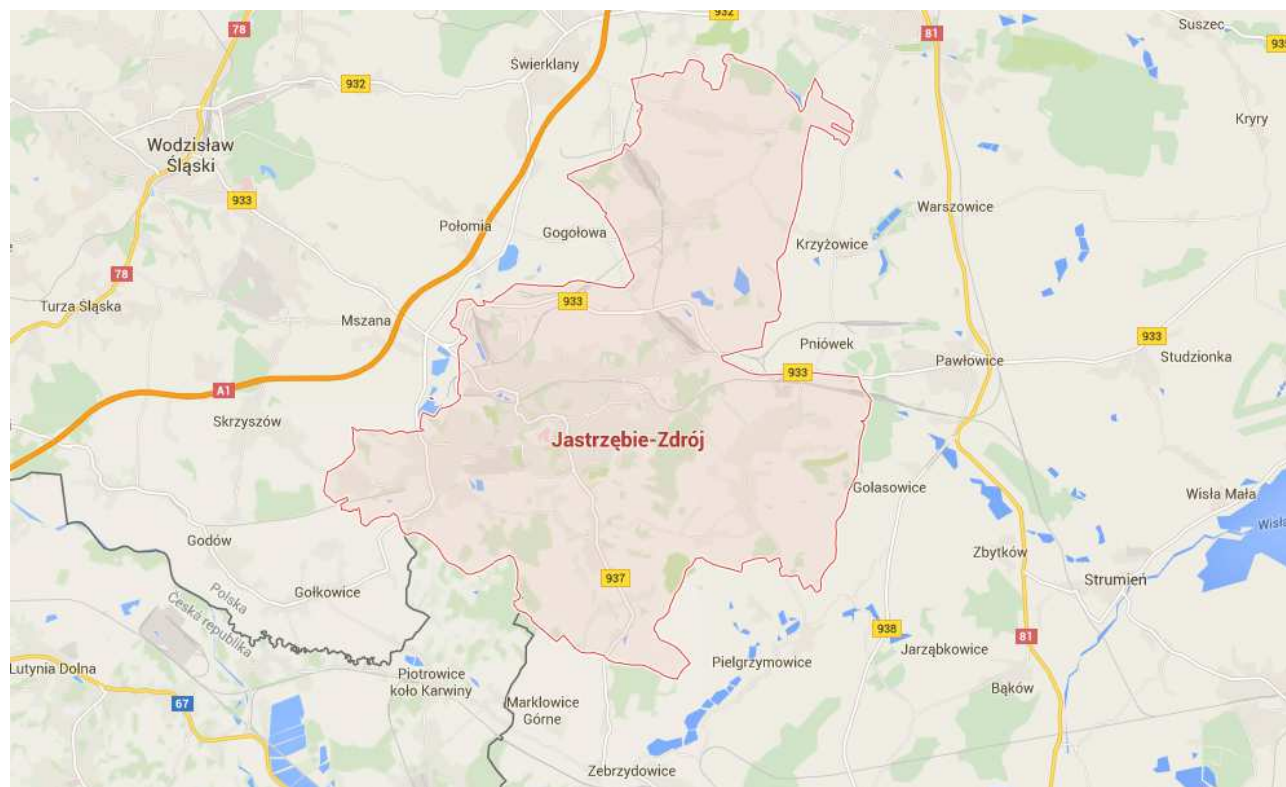
Od 1998 roku miasto należy do Euroregionu „Śląsk Cieszyński”. Jest jednocześnie największym pod względem liczby ludności miastem euroregionu. Jastrzębie –Zdrój należy do subregionu zachodniego woj. Śląskiego.

Jastrzębie-Zdrój znajduje się na 14 miejscu zarówno pod względem liczby ludności, jak i powierzchni w województwie śląskim, a na 43 miejscu pod względem liczby mieszkańców i 36 pod względem powierzchni w Polsce. Powierzchnia miasta wynosi 88,62 km².

Miasto leży przy granicy Polski z Czechami. Graniczy z powiatami ziemskimi: pszczyńskim, rybnickim, wodzisławskim, cieszyńskim i miastem Żory.

Od połowy XIX wieku do lat 90 XX wieku miasto pełniło funkcję uzdrowiska. Od połowy XX wieku Jastrzębie-Zdrój stanowi istotny ośrodek przemysłowy związany z przemysłem wydobywczym węgla kamiennego.

Rysunek 1. Mapa miasta Jastrzębie-Zdrój i okolicznych miejscowości

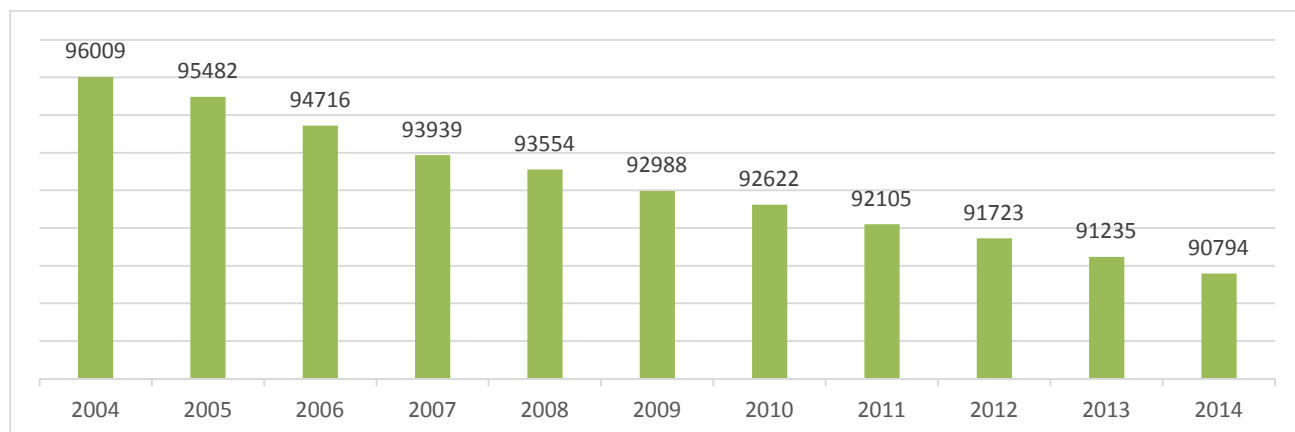
Źródło: <https://www.google.pl/maps/place/Jastrzębie-Zdrój/>- dostęp 11 listopada 2015 roku

Jastrzębie-Zdrój jest podzielone administracyjnie na 6 sołectw oraz 15 osiedli. Sołectwa to: Borynia, Bzie, Moszczenica, Ruptawa, Skrzeczkowice, Szeroka. Wśród osiedli znalazły się: Arki Bożka, Barbary, Bogoczowiec, Chrobrego, Gwarków, Jastrzębie Górne i Dolne, Morcinka, Pionierów, Przyjaźń, Staszica, Tuwima, 1000-lecia Szeroka, Zdrój, Złote Łany oraz Zofiówka.⁶

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (stan na 31 grudnia 2014 roku) na terenie Jastrzębia-Zdroju mieszkały 90 794 osoby. W ciągu ostatnich 10 lat liczba mieszkańców miasta zmniejszyła się o ponad 5 tysięcy osób. Analizując dane dotyczące liczby urodzin, zgonów oraz migracji można posunąć się do twierdzenia, że spadek liczby ludności miasta ma tendencję ciągłą. Mimo nieznacznego spadku liczby zgonów, obserwowane są: zmniejszająca się liczba urodzeń oraz znaczny odpływ mieszkańców, którzy w głównej mierze osiedlają się w innych miejscowościach na terenie kraju.

⁶ Por. <http://www.jastrzebie.pl/nasze-miasto/solectwa-i-osiedla/> - dostęp dnia 11.11.2015.

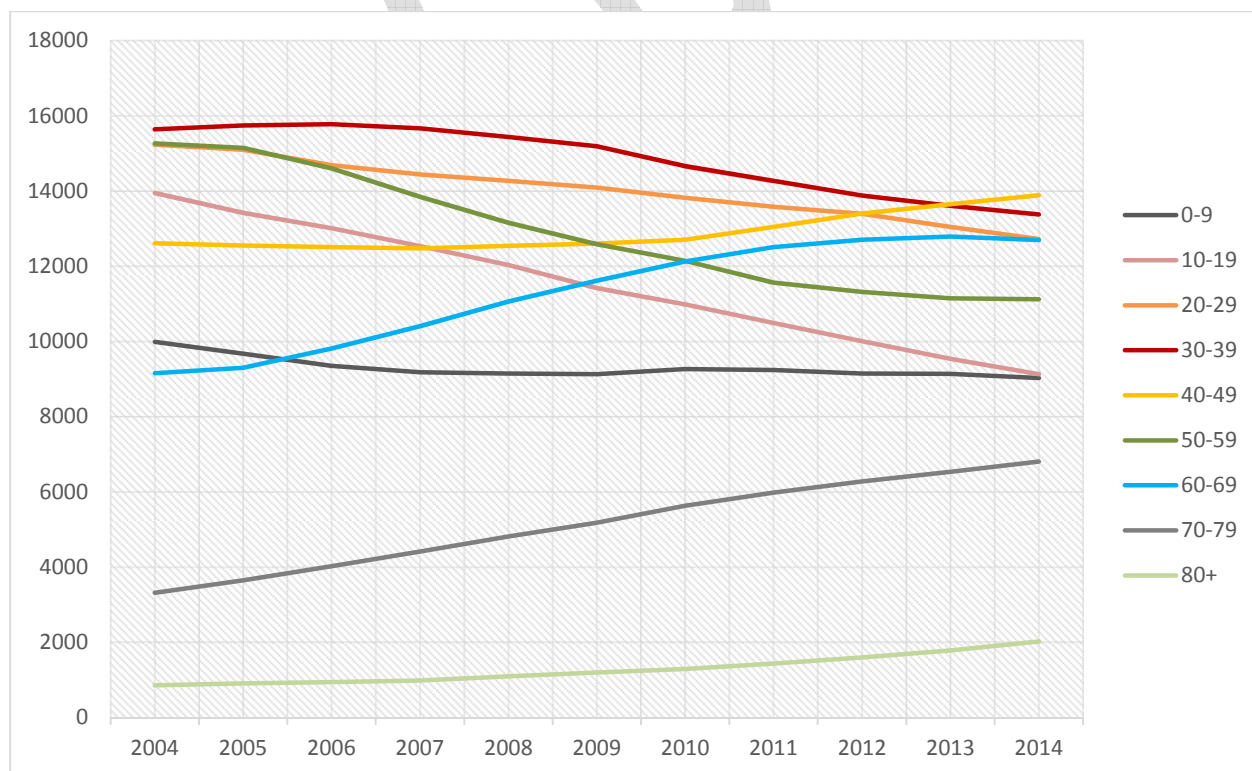
Wykres 1: Liczba ludności miasta Jastrzębie-Zdrój według faktycznego miejsca zamieszkania w latach 2004-2014 (stan na 31.12.)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

W latach 2004-2014 znacznie zmieniła się struktura wiekowa mieszkańców miasta. Istotnie zwiększyła się liczba osób w wieku powyżej 60 roku życia przy jednoczesnym intensywnym spadku liczby mieszkańców w wieku 10-39 lat i 50-59 lat. Odnotowano ponadto nieznaczny spadek liczby najmłodszych mieszkańców (0-9 lat).

Wykres 2: Struktura wiekowa mieszkańców miasta Jastrzębie-Zdrój w latach 2004-2014 (stan na 31.12.)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

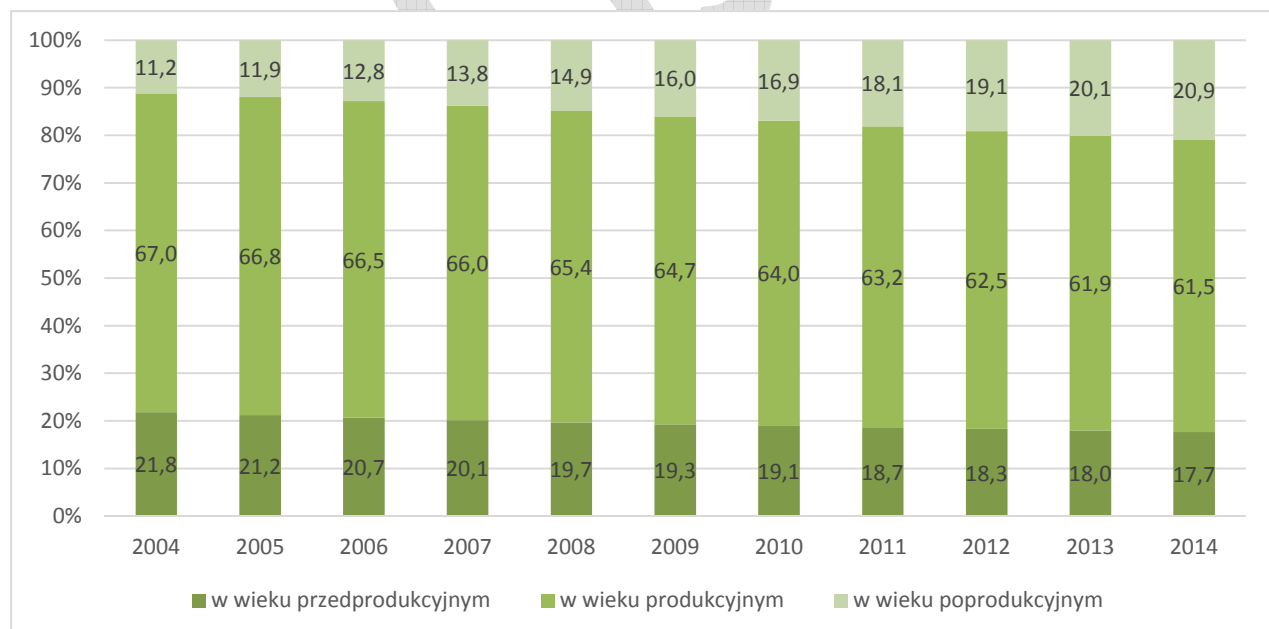
Tabela 2: Struktura wiekowa mieszkańców miasta Jastrzębie-Zdrój w latach 2004-2014 (stan na 31.12.)

Wiek	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
0-9	9987	9676	9350	9176	9143	9131	9264	9236	9149	9134	9028
10-19	13942	13418	13013	12534	12034	11417	10984	10489	10008	9539	9133
20-29	15234	15094	14690	14443	14270	14089	13820	13576	13392	13044	12723
30-39	15639	15738	15778	15662	15439	15190	14663	14271	13882	13603	13377
40-49	12613	12548	12512	12471	12544	12598	12705	13042	13399	13651	13889
50-59	15263	15149	14600	13845	13156	12581	12141	11563	11313	11148	11117
60-69	9154	9301	9813	10408	11062	11610	12128	12510	12705	12791	12697
70-79	3320	3650	4019	4413	4815	5176	5628	5983	6281	6537	6808
80+	857	908	941	987	1091	1196	1289	1435	1594	1788	2022

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

W ostatnim dziesięcioleciu systematycznie maleje udział osób w wieku produkcyjnym w całkowitej populacji miasta. Jednocześnie wyraźnie spadają odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców Jastrzębia-Zdroju w ciągu ostatnich 10 lat zwiększył się z 11,2% w 2004 roku, do 20,9% w 2014 roku.

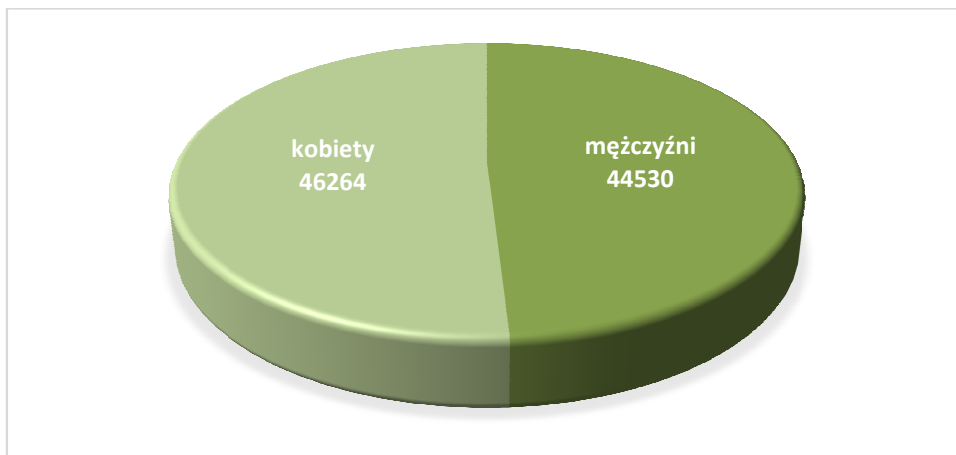
Wykres 3: Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w % ogólnej liczby ludności miasta Jastrzębia-Zdroju w latach 2004-2014 (stan na 31.12.)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Populacja mieszkańców miasta ze względu na płeć jest jednolita. Kobiety stanowią 51% mieszkańców, natomiast mężczyźni 49%.

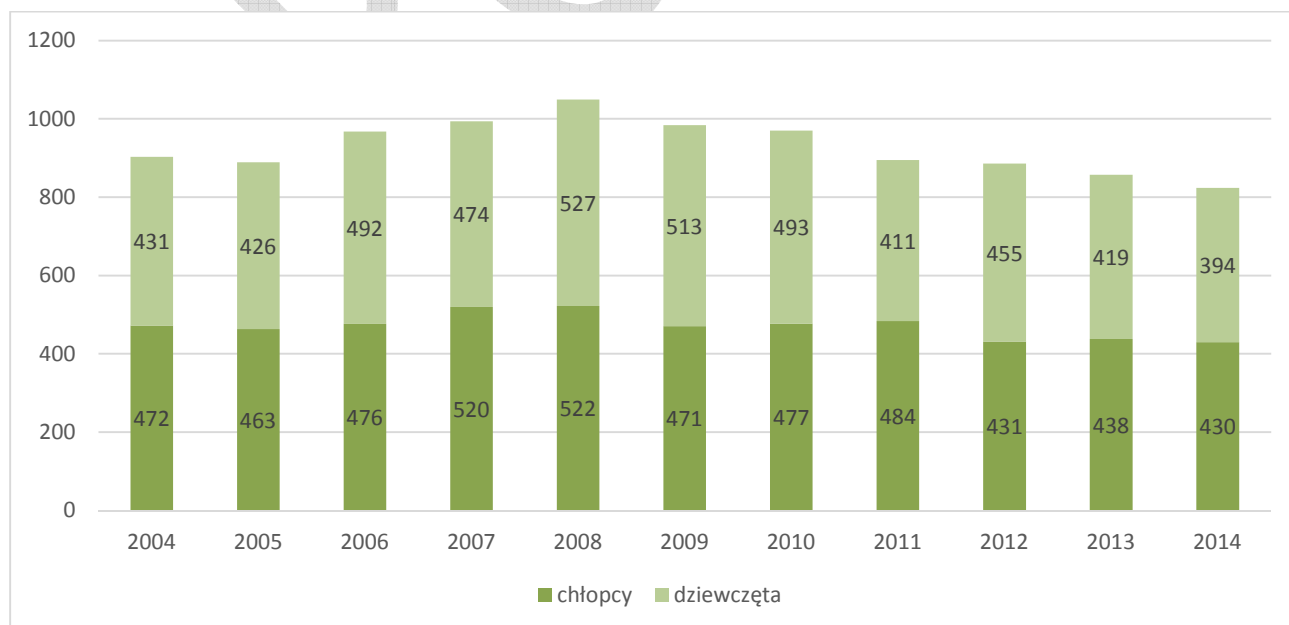
Wykres 4: Ludność miasta Jastrzębie-Zdrój na dzień 31 grudnia 2014 roku z podziałem na płeć

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Analizując statystyki dotyczące urodzeń, od 2008 roku na terenie miasta obserwowany jest znaczny spadek liczby rodzących się dziewcząt i chłopców. Od 2011 liczba rodzących się dzieci w ciągu roku spadła poniżej 900 i systematycznie spada.

Wykres 5: Liczba urodzeń w mieście Jastrzębie-Zdrój z podziałem na płeć w latach 2004-2014 (stan na 31.12.)

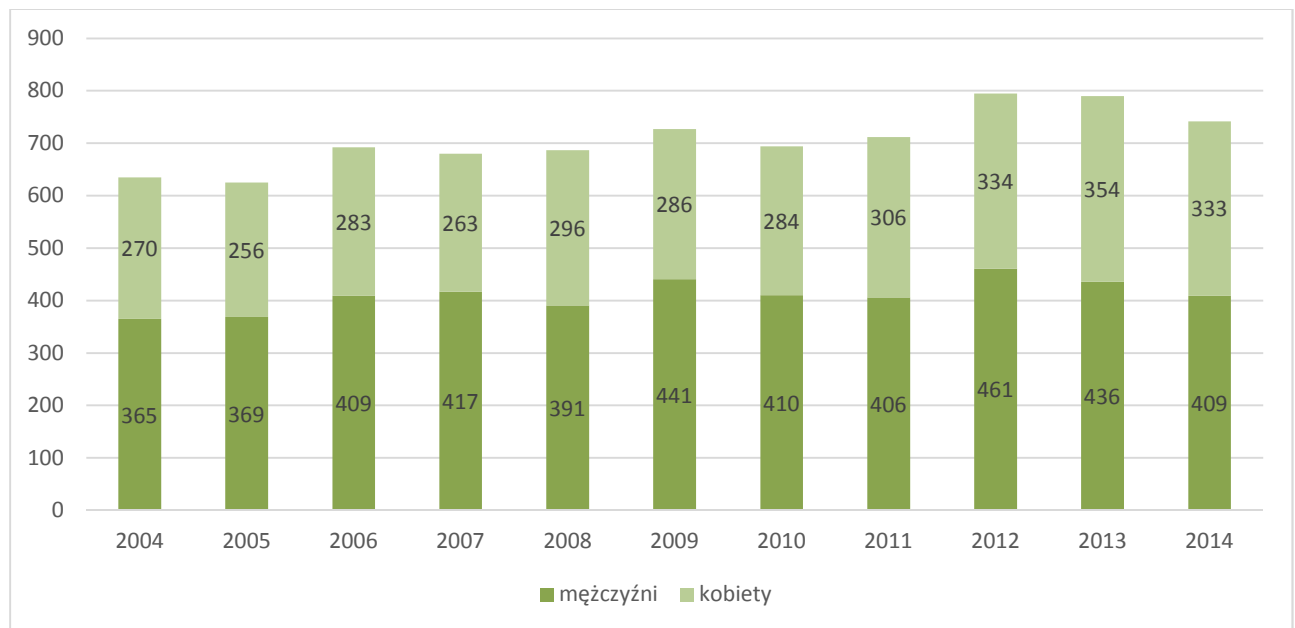

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

W latach 2004-2012 na terenie miasta wyraźnie wzrastała liczba zgonów. obserwuje się wzrost liczby zgonów. W 2004 roku było ich 635, a w 2012 roku 795. W latach 2013 i 2014 roku odnotowano spadek liczby zgonów, których było odpowiednio 790 i 742.

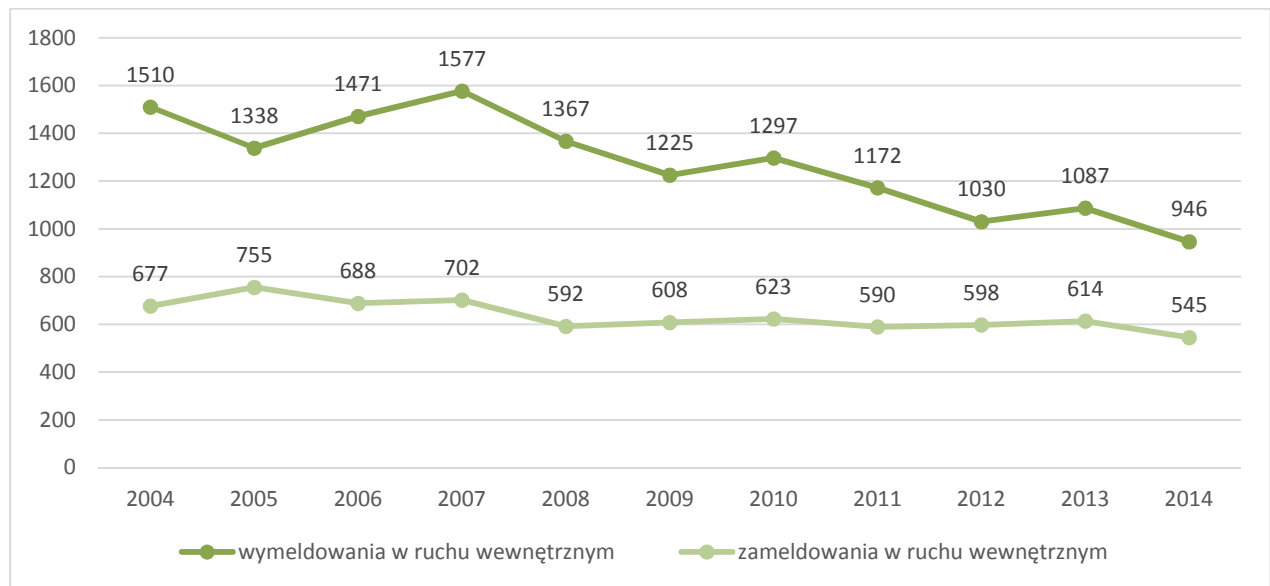
Wykres 6: Liczba zgonów w mieście Jastrzębie-Zdrój z podziałem na płeć w latach 2004-2014 (stan na 31.12.)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Duży wpływ na zmniejszanie się ilości mieszkańców miasta mają migracje. Do innych miejscowości na terenie kraju w 2014 roku przeniosło się 946 mieszkańców Jastrzębia-Zdroju. W tym czasie do miasta napłynęło zaledwie 545 osób. Odpływ mieszkańców ma tendencję stałą.

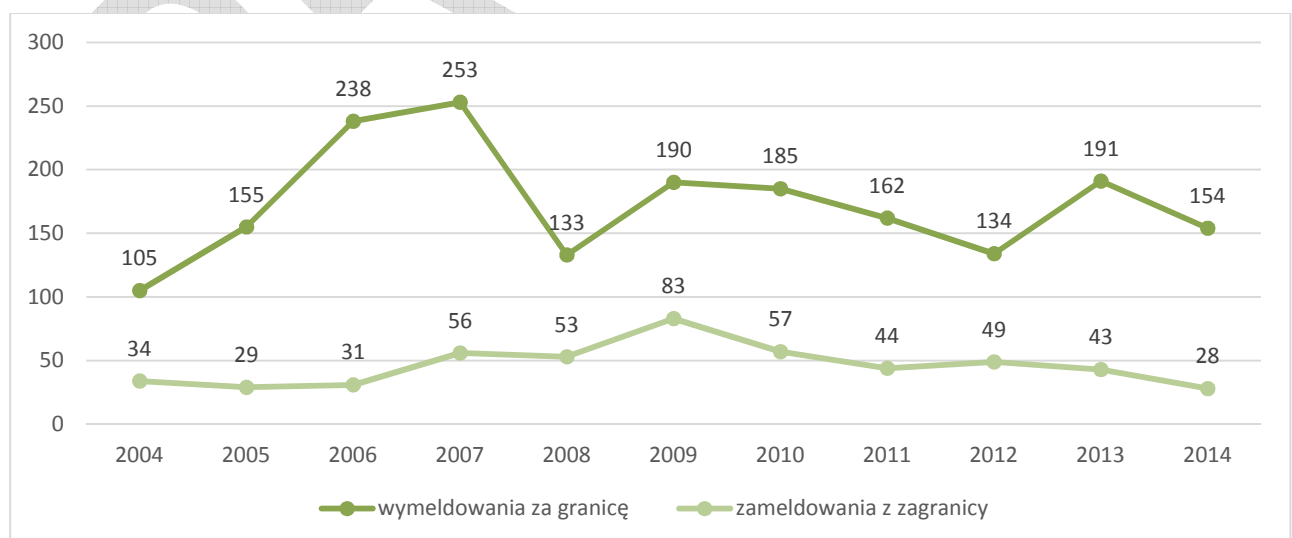
Wykres 7: Migracje wewnętrzne mieszkańców miasta Jastrzębie-Zdrój na pobyt stały w latach 2004-2014 (stan na 31.12.)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

W mniejszym stopniu na liczebność populacji miasta wpływa emigracja i imigracja. W 2014 roku Jastrzębie-Zdrój opuściły 154 osoby, które udały się za granicę. Głównym kierunkiem wyjazdu są kraje Unii Europejskiej, w tym w szczególności Niemcy i Wielka Brytania. Do Jastrzębia-Zdroju w 2014 roku przybyło 28 osób zamieszkujących wcześniej poza granicami kraju.

Wykres 8: Migracje zagraniczne mieszkańców miasta Jastrzębie-Zdrój na pobyt stały w latach 2004-2014 (stan na 31.12.)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

3.2. Diagnoza sytuacji społecznej w gminie Jastrzębie-Zdrój

3.2.1. Zdrowie, niepełnosprawność i seniorzy

Stwierdzenie problemu społecznego, niezależnie od diagnozowanego obszaru wymaga przyjęcia pewnych ustalonych standardów oceny i polega na wskazaniu zjawisk społecznych, które tych standardów nie spełniają. Generalnie wyróżnia się jawne problemy społeczne i ukryte. Problem jawny występuje wówczas, gdy pewne zjawisko jest postrzegane i oceniane przez ogół społeczeństwa negatywnie, a potrzeba rozwiązania takiego problemu także jest powszechnie uznawana i akceptowana. Ukryty problem społeczny występuje wówczas, gdy określone zjawisko przez jakiś okres czasu nie było postrzegane przez opinię publiczną jako społeczne zło. Tak więc, jego trafne rozeznanie wymaga systematycznej i wnikliwej obserwacji życia społecznego⁷. Problemy społeczne definiuje się zatem jako powtarzające się, masowe zjawiska uznawane przez daną grupę społeczną lub społeczeństwo za negatywne, złe, niekorzystne, których nasilenie budzi zaniepokojenie opinii publicznej i może przyczynić się do dezorganizacji społecznej⁸. Stąd zanim stworzony zostanie plan –strategia rozwiązywania konkretnych problemów musi zostać przeprowadzona diagnoza, z której ów plan wynika. Samorządy lokalne w ramach swoich zadań mają działania w obszarze diagnozowania i rozwiązywania problemów społecznych.

Procesy demograficzne obserwowane w Polsce, na Śląsku oraz w Jastrzębiu Zdroju wskazują wyraźnie na starzenie się społeczeństwa, tj. wzrost udziału osób starszych w populacji. Przyczyną ww. procesów jest przede wszystkim wzrost jakości życia i medyczny postęp, który daje możliwość długiego życia w coraz większym komforcie i bezpieczeństwie. Fakt ten ma wpływ na wiele dziedzin, m.in. na gospodarkę, strukturę społeczną czy relacje międzypokoleniowe. Proces ten przybiera na sile, a konsekwencje, jakie za sobą pociąga, stają się coraz bardziej wyraziste.

Zmiany demograficzne wyraźnie wskazują wzrastającą proporcję osób starszych w populacji miasta Jastrzębie -Zdrój. Pociąga to za sobą konieczność dostosowywania infrastruktury społecznej służącej zaspakajaniu potrzeb mieszkańców. Obecnie w mieście Jastrzębie-Zdrój funkcjonuje sieć

---

⁷ Loseke D.R.: Thinking about Social Problems. Walter de Gruyter Inc., New York 2003, s. 3 i nast.; L.A. Mooney, D. Knox, C. Schacht: Understanding Social Problems. Wardsworth, Belmont 2009, s. 2 i nast.

⁸Olechnicki K., Załęcki P.: Słownik socjologiczny. Wydaw. Graffiti BC, Toruń 1998, s. 164; zob.

instytucji pomocowych, które działają na rzecz osób starszych i osób z niepełnosprawnością takich jak: Ośrodek Pomocy Społecznej, Dom Pomocy Społecznej, Warsztaty Terapii Zajęciowej i organizacje pozarządowe zrzeszające osoby starsze i niepełnosprawne i działające statutowo w tym obszarze.

Ośrodek Pomocy Społecznej świadczy usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ramach zadań własnych gminy i zadań zleconych. W 2014r. z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych skorzystało 151 osób (to o 4 osoby więcej niż w roku 2013r.), w tym ze specjalistycznych usług tylko 1 osoba. Podstawowymi usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi w 2014 roku objęto 151 osób – kwota 355.747 zł a specjalistycznymi usługami opiekuńczymi dla osób zaburzonych psychicznie – 7 osób – koszt 50.724 zł. Ponadto u 897 rodzin (co stanowi wzrost o 12% w stosunku do roku 2013) dysfunkcją z powodu, którego przyznawana była pomoc Ośrodka była długotrwała choroba. Zasiłki przyznano na pokrycie kosztów leczenia.

Tabela 3: Usługi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych realizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2012-2014

	2012		2013		2014	
	Liczba osób	Kwota świadczeń	Liczba osób	Kwota świadczeń	Liczba osób	Kwota świadczeń
Usługi opiekuńcze	118	261 390	147	351 460	151	304 751
W tym specjalistyczne usługi opiekuńcze	0	0	1	821	1	2 094
W tym specjalistyczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi	8	58 847	7	59 185	7	50 724

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Jastrzębiu-Zdroju

Ważną rolę w systemie pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym w Jastrzębiu -Zdroju odgrywa Dom Pomocy Społecznej jako jednostka zapewniająca pomoc osobom w wieku geriatrycznym, osobom niepełnosprawnym oraz innym osobom mającym trudności w organizacji samodzielnej egzystencji. Według stanu na grudzień 2014r. liczba mieszkańców w Domu Pomocy Społecznej w Jastrzębiu -Zdroju wynosiła 40 osób. Osoby starsze, niepełnosprawne, które wymagają stałej opieki i zapewnienia usług opiekuńczych, pozbawione samodzielności zostają skierowane do domu pomocy społecznej. W roku 2014 pomocą DPS poza Jastrzębiem objęto 70 i tytułem kosztów ich pobytu wydatkowano 1.745.350zł.

W roku 2014 do domów pomocy społecznej skierowano 9 osób a na dzień 31.12.2014r na miejsce w DPS oczekiwały 3 osoby. Dom zapewnia całodobową opiekę osobom w nim przebywającym i zaspokaja potrzeby mieszkańców. W tym zapewnia ochronę godności osobistej, możliwość rozwoju osobowości, aktywizację, poczucie intymności, swobodny kontakt ze środowiskiem lokalnym, opiekę pielęgniarzką, lekarską, socjalną, działania socjoterapeutyczne mające na celu zwiększenie świadomości przeżywania wieku podeszłego. Zakres świadczonych usług uwzględnia stopień fizycznej i psychicznej sprawności mieszkańca. W Domu działa zorganizowany Zespół Terapeutyczno-Opiekuńczy składający się z pracowników, którzy opracowują indywidualne plany wspierania mieszkańców i wspólnie je realizują. Dom Pomocy Społecznej prowadzi socjoterapię i muzykoterapię.

Seniorzy z Jastrzębia-Zdroju poza propozycjami kierowanymi przez instytucje działające na terenie miasta, mają możliwość udziału w zajęciach proponowanych przez Uniwersytet Trzeciego Wieku Uniwersytetu Śląskiego i Wszechnicy Edukacyjnej Uniwersytetu Otwartego Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Uniwersytet Trzeciego Wieku swoje działanie kieruje do dojrzałych wiekiem Jastrzębian poprzez organizację wykładów, zajęć warsztatowych, teatralnych, językowych. Wszechnica Edukacyjna jest otwarta dla wszystkich mieszkańców Jastrzębia-Zdroju, którzy chcą rozszerzyć swoją wiedzę na tematy związane z naukami ścisłymi, techniką, górnictwem, ale także z dziedzin humanistycznych, architektury. Wykłady prowadzone są przez naukowców AGH, jak również wybitnych specjalistów naszego rejonu. Wszechnica współpracuje z młodzieżą poprzez organizację wykładów w szkołach ponadgimnazjalnych, które służą integracji pokoleń. W Jastrzębiu działała także Rada do Spraw Seniorów, której jednym z zadań było sygnalizowanie problemów osób ludzi starszych i chorych oraz prowadzenie spotkań z przedstawicielami władz miasta czy branie udziału w posiedzeniach Komisji Polityki Społecznej. Ponadto prowadząc dyżury w Urzędzie Miasta przedstawiciele Rady mogli uczestniczyć w edukacji związanej z przełamywaniem stereotypów na temat starości. Rada do Spraw Seniorów prowadziła comiesięczne cykle wykładów panelowych zapraszając wykładowców z różnych dziedzin między innymi prawa, medycyny, psychologii, dietetyki, rehabilitacji czy organizacji pozarządowych.

Niepełnosprawność to dysfunkcja, która wg. danych Ośrodka Pomocy Społecznej dotyka 429 rodzin w 2014 roku (w 2013 było to 405 rodzin -wzrost o 11%, w 2012 było to 297 rodzin, wzrost o 37%) ze wszystkimi stopniami niepełnosprawności.

W ramach zadań z rehabilitacji społecznej

skierowanych do indywidualnych osób w 2014 roku Ośrodek przekazał środki do niżej wymienionych zadań:

- dofinansowania kosztów działania WTZ ze środków PFRON dla 60 uczestników na kwotę 887.479 zł, ze strony Miasta Jastrzębie-Zdrój dofinansowanie wynosiło –98.640 zł. Kwota analogiczna do przekazanej na WTZ w 2013.
- dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze – 131.970zł dla 175 osób w tym 22 dzieci i młodzieży. W 2013 było to 80.699 zł dla 145 osób.
- dofinansowania uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych – wypłacono dofinansowanie dla 131 osób na kwotę 124.317zł w tym 48 opiekunom. W 2013 roku wypłacono 67.050 zł dla 91 osób
- dofinansowania likwidacji barier architektonicznych w komunikowaniu się i technicznych ogółem dla 34 osób na kwotę 143.846 zł. W 2013 roku wypłacono 178.736 zł dla 41 osób.
- sport, kultura i rekreacja – 4 umowy na kwotę 22.115 zł , w tym 15 dzieci. . W 2013 roku wypłacono 37.253 zł tytułem 13 umów.

Razem wykorzystane środki PFRON w 2014r. na rehabilitację społeczną to kwota 1.310.008zł. W roku 2013 było to 1.243.496zł

Tabela 4: Informacja o wysokości przyznanych środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych dla miasta Jastrzębie -Zdrój w latach 2013-2014

Ogółem przyznano	2013	2014
	Kwota świadczeń	Kwota świadczeń
Prowadzenie Warsztatów Terapii Zajęciowej	887.479,35zł	887.479,35zł
Sprzęt rehabilitacyjny	80.699 zł	131.970zł
Uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych	67.050 zł	124.317zł
Likwidacji barier architektonicznych i w komunikowaniu się	178.736 zł	143.846 zł
Sport, kultura i rekreacja	37.253 zł	22.115 zł
Ogółem	1.243.496 zł	1.310.008zł

Źródło: PFRON

W latach 2012 -2015 realizowany był przez Ośrodek Pomocy Społecznej program "Aktywny Samorząd" finansowany ze środków PFRON. Programem objęto osoby ze znacznym

i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. W 2014 roku wydatkowana kwota ogółem to 128.561 zł. na zakup i montaż oprzyrządowania do posiadanego samochodu- 2 osoby, zakup sprzętu elektronicznego – 7 osób, zakup elektrycznego wózka inwalidzkiego – 2 osoby, utrzymanie sprawności technicznej wózka – 3 osoby, utrzymanie aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej-2. Sfinansowano także pomoc w uzyskiwaniu wykształcenia na poziomie wyższym poprzez dofinansowanie kosztów edukacji w szkole policealnej, kolegium lub w szkole wyższej –tym wsparciem objęto 23 osoby.

W Jastrzębiu-Zdroju działania na rzecz niepełnosprawnych dzieci i młodzieży prowadzi Dom Nauki i Rehabilitacji dla Dzieci Niepełnosprawnych. Placówka prowadzi działalność zmierzającą do wspierania rodzin mających trudności opiekuńczo – wychowawcze ze względu na niepełnosprawność swoich dzieci. Wyrównuje deficyty rozwojowe poprzez: rehabilitację dzieci i młodzieży (kinezyterapię, hydroterapię, terapię SI), naukę czynności życia codziennego, uczestnictwo w życiu kulturalnym i społecznym, opiekę medyczną, terapię zajęciową (ergoterapia, muzykoterapia, artterapia, choreoterapia, terapia ruchem), pedagogikę zabawy, dogoterapię. Poprzez opiekę nad dziećmi i młodzieżą niepełnosprawną prowadzoną w godz. 6.30 – 16.30 umożliwia rodzicom podjęcie pracy zarobkowej. Istniejąca w DNiR świetlica terapeutyczna skupia 19 osób dorosłych niepełnosprawnych, które ze względu na stopień niepełnosprawności wymagają rehabilitacji leczniczej, opieki pielęgnacyjnej, zaspokajają potrzeby nie tylko biologiczne ale i potrzeby wyższe. Potrzeby młodzieży i osób niepełnosprawnych realizowane są także w świetlicy prowadzonej przez Stowarzyszenie „Sprawni Inaczej”.

Ważną rolę w reintegracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych pełni Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony przez Komitet Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski w Jastrzębiu-Zdroju. Placówka obejmuje opieką 65 osób z orzeczoną znaczną bądź umiarkowaną niepełnosprawnością. W ramach prowadzonej codziennej terapii działania skupione były na sferze: psychicznej, społecznej, fizycznej, zawodowej, na obszarze kontaktów z rodzicami i opiekunami, edukacyjnej i rewalidacji. Rehabilitacja medyczna w Warsztacie Terapii Zajęciowej w roku 2014 obejmowała zabiegi fizjoterapeutyczne wykonywane według zaleceń lekarskich. Rehabilitacja społeczna prowadzona była w przypadku każdego z uczestników indywidualnie. W placówce funkcjonowały następujące pracownie rehabilitacji zawodowej: Wikliny (plecionkarska),Plastyczna,

Haftu, Krawiectwa i Biżuterii, Gospodarstwa Domowego, Ceramiczna, Terapeutyczna /światlica/, Florystyczna, Obsługi maszyn biurowych, Witrażu, Tkacka, Techniczna.

W Jastrzębiu-Zdroju działa także Zakład Aktywności Zawodowej prowadzony przez Komitet Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski. ZAZ ma profil stolarni, a jego celem podstawowym jest przygotowanie oraz aktywizacja zawodowa osoby niepełnosprawnej niezbędna do zatrudnienia na otwartym rynku pracy. Organizacja pracy, rodzaj wykonywanej pracy każdego z zatrudnionych osób niepełnosprawnych wynika z indywidualnych programów rehabilitacyjnych. Na dzień 31.12.2014r. zakład zatrudniał 18 osób, w tym: 14 osób to osoby niepełnosprawne: 8 osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz 6 osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

Przy Prezydencie miasta Jastrzębie-Zdrój działa Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych jako organ doradczy skupiający osoby, którym problemy osób niepełnosprawnych są bliskie.

Ważną placówką działającą w obszarze ochrony zdrowia jest Wojewódzki Szpital Rehabilitacyjny dla Dzieci w Jastrzębiu-Zdroju prowadzący działalność poprzez:

- Realizację programów profilaktycznych wad postawy u dzieci i młodzieży szkolnej.
- Objęcie kompleksowym, wielospecjalistycznym leczeniem rehabilitacyjnym dzieci od urodzenia do 18 r. życia w ramach Ośrodka Rehabilitacji Diennej oraz oddziału szpitalnego.

Tabela 5: Liczba placówek służby zdrowia na terenie Jastrzębia-Zdroju i pacjentów z nich korzystających w latach 2012-2014

		2012 rok	2013 rok	2014 rok
Liczba placówek służby zdrowia	Szpitaly i publiczne	2	2	2
	Niepubliczne	ok. 50	ok. 60	ok. 60
Liczba pacjentów	Wojewódzki Szpital Specjalistyczny nr 2	12 862	13 084	19 402
	Wojewódzki Szpital Rehabilitacyjny dla dzieci	856	850	788
	Opieka ambulatoryjna w Publicznych i Niepublicznych podmiotach (liczba porad)	300500	360241	Brak danych

Źródło: Urząd Miasta Jastrzębie-Zdrój

W Jastrzębiu-Zdroju system opieki zdrowotnej tworzą jednostki, które świadczą usługi medyczne w ramach kontaktów z Narodowym Funduszem Zdrowia oraz niepubliczne poradnie i gabinety. Dużym problem jest czas oczekiwania na porady specjalistyczne oraz brak niektórych specjalistów np. geriatry. Na terenie miasta organizowane są programy profilaktyki zdrowotnej. W 2014 roku prowadzone były programy:

- „Profilaktyka oraz wczesna diagnostyka chorób układu oddechowego wśród mieszkańców miasta Jastrzębie-Zdrój”. Z badań skorzystało 200 mieszkańców miasta powyżej 40 roku życia.
- „Profilaktyka oraz wczesna diagnostyka chorób układu krążenia wśród mieszkańców miasta Jastrzębie-Zdrój”. Z badań skorzystało 200 mieszkańców miasta powyżej 35 roku życia.
- „Profilaktyka oraz wczesne wykrywanie raka piersi wśród mieszkanek miasta Jastrzębie-Zdrój”. Programem objęto 500 mieszkanek miasta powyżej 35 roku życia.
- „Profilaktyka oraz wczesne wykrywanie raka narządu rodowego wśród mieszkanek miasta Jastrzębie-Zdrój”. Programem objęto 250 mieszkanek miasta Jastrzębie-Zdrój powyżej 30 roku życia.
- „Profilaktyka oraz wczesne wykrywanie chorób dolnego odcinka przewodu pokarmowego wśród mieszkańców miasta Jastrzębie-Zdrój” Z badań skorzystało 100 mieszkańców miasta powyżej 45 roku życia.
- „Profilaktyka oraz wczesne wykrywanie czerniaka skóry wśród mieszkańców miasta Jastrzębie-Zdrój”. Z badań skorzystało 100 mieszkańców miasta powyżej 18 roku życia.
- „Profilaktyka oraz wczesne wykrywanie chorób gruczołu krokowego wśród mieszkańców miasta Jastrzębie-Zdrój”. Z badań skorzystało 185 mieszkańców miasta Jastrzębie-Zdrój powyżej 50 roku życia.
- „Wykrywanie wad postawy wśród dzieci klas pierwszych i piątych wszystkich szkół podstawowych z terenu miasta Jastrzębie-Zdrój.” Programem zostało objętych: 1159 uczniów z klas pierwszych z 17 szkół podstawowych z terenu miasta Jastrzębie-Zdrój oraz 666 uczniów klas piątych z 17 szkół podstawowych z terenu miasta Jastrzębie-Zdrój.

Poza programami zdrowotnymi wymienionymi wyżej zrealizowano następujące działania ujęte w Programie Zdrowotnym dla mieszkańców miasta Jastrzębie-Zdrój na rok 2014. Zajęcia z zakresu edukacji zdrowotnej w następujących dziedzinach:

- „Zaburzenia psychiczne i problemy emocjonalne dzieci i młodzieży. Jak je rozpoznać i jak im przeciwdziałać, jak sobie radzić, gdzie szukać pomocy?” Odbiorcami programu było 300

uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Zajęcia przeprowadził lekarz psychiatra, terapeuta.

- "Nadwaga i otyłość - choroba nie tylko dorosłych-zasady zdrowego odżywiania Odbiorcami programu było 300 uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych. Zajęcia przeprowadził magister dietetyk.
- „Zachowania ryzykowne i szkodliwe dla zdrowia – zagrożenia i konsekwencje.” Odbiorcami programu było 250 uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Zajęcia przeprowadził lekarz medycyny-chirurg.
- „Prawidłowa higiena rąk u dzieci, jako czynnik zapobiegania chorobom zakaźnym i pasożytniczym”. Odbiorcami programu było 250 uczniów szkół podstawowych. Zajęcia przeprowadził specjalista z dziedziny epidemiologii.
- „Zdrowy uśmiech – czysty uśmiech – profilaktyka próchnicy i chorób jamy ustnej” Odbiorcami programu było 250 uczniów szkół podstawowych. Zajęcia przeprowadził lekarz stomatolog.

Na konkursy w zakresie ochrony i promocji zdrowia miasto przeznacza rocznie 29 460,00 zł (dane z 2013 i 2014)

3.2.2. Rodzina i integracja społeczna

Niniejszy rozdział poświęcony jest diagnozie problemów rodzin w Jastrzębiu-Zdroju oraz kwestii integracji społecznej. Rodzina przechodząca przez różnego rodzaju trudności np. w zapewnieniu odpowiednich warunków do życia i rozwoju wymaga wsparcia ze strony Państwa i samorządu. Integracja społeczna (inkluzyja społeczna) to proces, w ramach którego jednostki zagrożone ubóstwem i wykluczeniem zyskują możliwości (sposobności) i zasoby niezbędne do pełnego uczestnictwa w życiu ekonomicznym, społecznym i kulturowym oraz zachowania standardu życia na poziomie, który jest uznawany za normalny w danym społeczeństwie. Integracja społeczna jest zatem procesem, którego głównymi adresatami są jednostki zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, a głównym celem jest zapewnienie im pełnego uczestnictwa w ważnych

aspektach życia ekonomicznego, społecznego ,etc , jak również w aspektach życia publicznego,mających wpływ na ich życie i prawa.⁹

Rodzina jest podstawą jednostką społeczną, w której zachodzi proces socjalizacji jednostki . S. Kowalski¹⁰ dokonał podziału rodzin na zasadzie więzi społecznej, wyróżniając:

- rodziny moralne, oparte na więzi biologicznej między rodzicami i wszystkimi dziećmi, odznaczające się dobrą atmosferą współżycia, spójnością wzajemnych kontaktów dzieci, ich ukierunkowaniu na zaspokajanie potrzeb i aspiracji wszystkich ich członków, a w szczególności na właściwe wychowaniu i wykształcenie dzieci, dążące do likwidacji pojawiających się konfliktów między członkami;
- rodziny rozbite wskutek trwałej nieobecności jednego z rodziców, z dalszym różnicowaniem ich na typy podrzędne wg. przyczyn tego rozbitcia (śmierć, separacja, rozwód), z których każdy implikuje swoiste trudności i problemy wychowawcze;
- rodziny zreorganizowane przez zawarcie po ich rozbitciu drugiego lub jeszcze następnego małżeństwa, stanowiące skomplikowany układ stosunków społecznych między „naturalnymi” i przybranymi rodzicami a dziećmi oraz problem „ojczyrna” czy „macochy”;
- rodziny zdeorganizowane, w których panują stosunki konfliktowe, zaburzające proces uspołecznienia;
- rodziny zdemoralizowane, pozostające w kolizji z prawem i moralnością, oraz zasadami współżycia z szerszym środowiskiem, będące głównym źródłem deprawacji dziecka;
- rodziny zastępcze - oparte na więzi współżycia i funkcji opiekuńczo wychowawczej w stosunku do dzieci, przy świadomości braku więzi biologicznej z nimi.

Na podstawie wyników badań przeprowadzonych w Polsce między innymi przez H. Izdebską wiadomo, że występuje ścisła zależność między zaburzeniami, w procesie społecznego przystosowania się dziecka do wymagań szkolnych, a niepełnością rodziny lub jej dezorganizacją, zwłaszcza przez alkoholizm jednego lub obojga rodziców. U dzieci pochodzących z takich rodzin stwierdzono ogólnie mniejszy stopień dojrzałości społecznej, trudności w pełnieniu ról

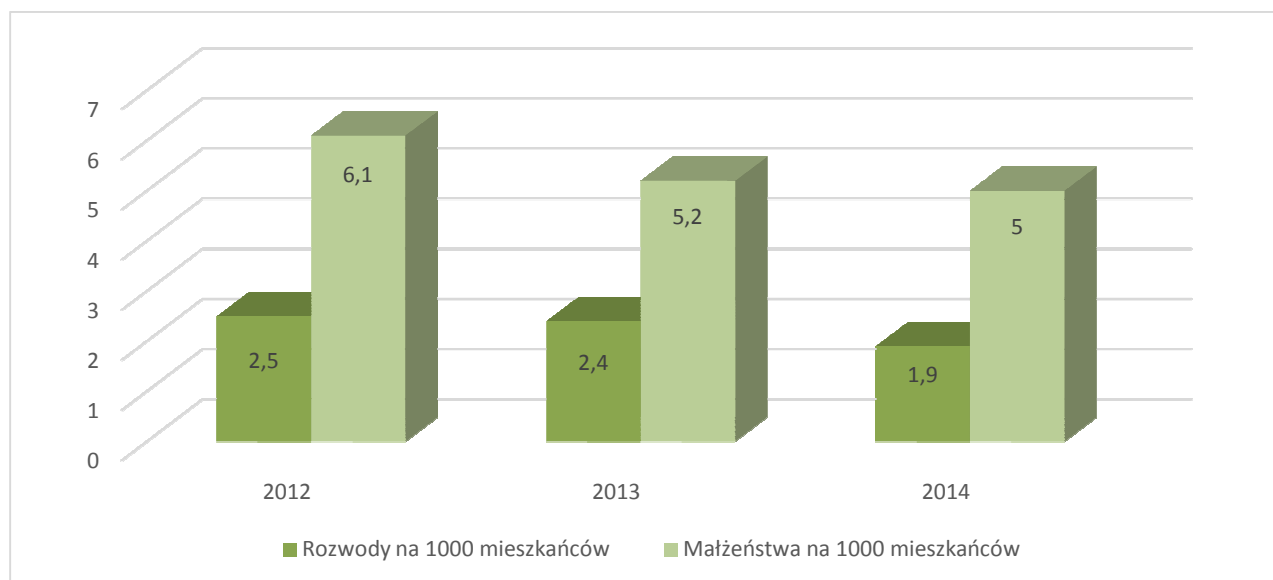
---

⁹ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Wykluczenie i integracja społeczna w Polsce, ujęcie wskaźnikowe, Warszawa 2006.

¹⁰ S. Kowalski: Socjologia wychowania... op. cit., 142.

społecznych w grupie rówieśniczej, konflikty z członkami rodziny i nauczycielami. Wciąż, choć nie jest to już tak oczywiste – rodzina kojarzona jest z małżeństwem. Poniższy wykres ilustruje jak w ostatnich trzech latach kształtowało się stosunek zawartych małżeństw do rozwodów.

Tabela 6: Wskaźnik zawartych małżeństw i rozwodów na 1000 mieszkańców Jastrzębia-Zdroju w latach 2012-2014 (stan na 31.12.)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

W przeciągu ostatnich 3 lat bardzo mocno spadła ilość zawieranych małżeństw na 1000 mieszkańców –o 20%. Świadczy to o słabnącej roli małżeństwa jako prawnej podstawy tworzącej rodzinę. Coraz więcej par nie formalizuje swoich związków. Pozytywnym aspektem jest wyraźny spadek także o 20% liczby rozwodów.

Rolą pomocy społecznej jest nie tylko niwelowanie i osłabianie istniejących problemów, ale wyposażanie klientów w takie narzędzia, aby w przyszłości byli bardziej odporni na czynniki wywołujące problem i byli w stanie rozwiązać go samodzielnie lub przy mniejszym wsparciu instytucjonalnym. Na terenie Jastrzębia-Zdroju samorząd lokalny dąży do realizacji zadań wynikających m.in. z ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej poprzez funkcjonowanie Ośrodka Pomocy Społecznej, Zespołu Ognisk Wychowawczej, Domu Pomocy Społecznej, Noclegowni oraz szeregu instytucji współpracujących z nimi w tym organizacji pozarządowych.

W ostatnim okresie znacznie poszerzyły się zadania Ośrodka Pomocy Społecznej. Pracuje nie tylko z klientem indywidualnym, środowiskami, rodziną, ale także coraz częściej z całymi społecznościami poprzez możliwość realizacji Programów Aktywności Lokalnej (PAL) współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Realizowane są także działania prozatrudnieniowe –projekt systemowy czy możliwość realizacji Programu Aktywizacja Integracja (PAI).

Biorąc pod uwagę odsetek rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w Jastrzębiu-Zdroju należy podkreślić, iż jest on niższy niż w województwie śląskim i wynosi 3,9 % mieszkańców. Dla porównania nieco wyższy odsetek osób korzystających z pomocy społecznej jest w sąsiednim Rybniku i wynosi 4,2%. Statystycznie, z pomocy społecznej korzysta w województwie śląskim 5,4% ogółu ludności¹¹.

	2012		2013		2014	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych OGÓŁEM (bez względu na ich rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania)	1440	3314	1589	3559	1590	3534
w tym:						
świadczenie pieniężne	1320	3110	1434	3353	1424	3308
świadczenia niepieniężne	535	1519	643	1752	707	1902
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych bez względu na ich rodzaj, formę i liczbę	8	23	8	14	7	11
Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych bez względu na ich rodzaj, formę i liczbę	1436	3305	1586	3554	1587	3528
Pomoc udzielana w postaci pracy socjalnej - ogółem	666	1651	609	1420	643	1503
w tym:						
wyłącznie w postaci pracy socjalnej	181	453	147	342	152	334
Liczba zawieranych kontraktów socjalnych	140	135	125	125	191	191

Tabela 7: Liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2012-2014

Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej

¹¹ Dane GUS z 2012 roku Publikacja „Beneficjenci pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych (2013)

Jak wskazują statystyki OPS liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną rośnie. Wzrost ten w przeciągu ostatnich 3 lat wyniósł 7% więc nie jest on znaczący. Prawie o 30% w roku 2014 w stosunku do roku 2012 wzrosła natomiast liczba zawieranych kontraktów socjalnych. Powyższa tabela pokazuje, że o 32% zwiększyła się liczba korzystających ze świadczeń niepieniężnych w roku 2014 w stosunku do roku 2012. Spadek ilości świadczeń pieniężnych, na rzecz świadczeń niepieniężnych wskazuje na rozwój form pracy socjalnej, a także przechodzenie z polityki świadczeń pieniężnych, jako głównej formy pomocy, w kierunku rozwoju kompleksowych i zróżnicowanych form wsparcia.

Powody przyznania pomocy społecznej określa ustawa o pomocy społecznej, definiując katalog ryzyk socjalnych, których wystąpienie może być podstawą udzielenia pomocy. Zasadniczą przyczyną, w związku z którą mieszkańcy Jastrzębiego Zdroju wnioskuje o pomoc, jest bezrobocie i ubóstwo. W 2014r ubóstwo było podstawą udzielania pomocy w 1.305 rodzinach, a bezrobocie w 1.274 rodzinach i w 897 rodzinach długotrwała choroba. Bezrobocie to główna przyczyna trudnej sytuacji materialnej rodzin objętych wsparciem Ośrodka Pomocy Społecznej. Problem ten dotyka niejednokrotnie więcej niż 1 osobę w rodzinie, co zwiększa zagrożenie wykluczeniem społecznym i ogranicza możliwości wyjścia z kręgu klientów Ośrodka. Istotną przyczyną udzielania wsparcia jest również niepełnosprawność - wzrost o 50% liczby rodzin korzystających w ciągu ostatnich 3 lat oraz długotrwała choroba dwukrotny -wzrost liczby rodzin korzystających w ciągu ostatnich 3 lat. Istotnym problemem jest także bezradność w sprawach opiekuńczych. Wśród tendencji, jakie można zaobserwować na przestrzeni ostatnich 3 lat wyróżnia się także wzrost liczby osób bezdomnych na terenie gminy oraz wzrost liczby świadczeń ze względu na przemoc w rodzinie oraz alkoholizm. Spadła tylko ilość osób opuszczających zakłady karne i zgłaszających się do pomocy społecznej.

Tabela 8: Powody przyznania świadczeń przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2012-2014

	2012		2013		2014	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	1061	2498	1303	3058	1305	3068
Sieroctwo	1	1	1	1	4	5
Bezdomność	147	177	147	183	174	216
Potrzeba ochrony macierzyństwa	57	325	69	375	99	555
W tym:						
Wielodzietność	37	246	40	269	81	490
Bezrobocie	1082	2749	1304	3146	1274	3129
Niepełnosprawność	297	511	405	771	429	866
Długotrwała lub ciężka choroba	422	814	714	1498	897	1956
Bezradność w sprawach opiek.-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	143	518	136	500	261	900
W tym:						
Rodziny niepełne	112	364	108	355	231	757
Rodziny wielodzietne	26	149	26	155	23	143
Przemoc w rodzinie	4	11	5	11	13	33
Alkoholizm	48	66	82	130	116	202
Narkomania	5	7	5	5	13	23
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	53	82	51	81	25	35
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	1	1	1	1	1	1
Zdarzenie losowe	2	3	9	26	5	14
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	2	8	1	1

Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej

Pomoc, jaką kieruje Ośrodek do osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym to świadczenia pieniężne takie jak: zasiłki stałe, zasiłki okresowe, zasiłki celowe na zaspokojenie określonej potrzeby, zasiłki na przygotowanie ciepłego posiłku, pomoc niepieniężna – obiady dla dzieci i młodzieży, przygotowanie gorącego posiłku, opał, schronienie, praca socjalna, spotkania wigilijne i wielkanocne. W okresie przedświątecznym w 2014 roku 92 osoby zostały skierowane do Oddziału Terenowego PCK w Jastrzębiu-Zdroju po odbiór paczek świątecznych. Z gorącego posiłku przygotowanego przez Jadłodajnię przy Parafii Św. Katarzyny korzystało miesięcznie około 53 osób. Dzieci uczęszczające do wszystkich typów szkół korzystają z obiadów organizowanych przez szkołę, a Ośrodek Pomocy Społecznej wskazuje dzieci, które takim wsparciem winny być objęte. Forma pomocy w postaci posiłku objęła 677 dzieci i 1.234 osób (w 2013 roku 598 dzieci 1256 osób). Ogółem na program posiłek wydatkowano w 2014r kwotę 1.892.055,65 zł (w 2013 roku

odpowiednio 1.110.925zł). Ponadto dzieci do w/w formy pomocy typowane są również przez placówki oświatowe - z posiłków skorzystało 227 dzieci (192 dzieci w 2013 roku). Ogółem pomocą w formie gorącego posiłku objętych było 904 dzieci. W okresie wakacji wysyłano dzieci na dwutygodniowe pobyty kolonijne. Z tej formy wypoczynku w 2014 roku skorzystało 88 dzieci (76 dzieci w 2013 roku).

Tabela 9: Zasoby instytucjonalne pomocy społecznej i ich klienci w latach 2012-2014

	2012		2013		2014	
	Liczba placówek	Liczba osób korzystających / uczestników zajęć	Liczba placówek	Liczba osób korzystających / uczestników zajęć	Liczba placówek	Liczba osób korzystających / uczestników zajęć
Dom Pomocy Społecznej	1	37	1	37	1	43
Noclegownia	1	30	1	92	1	86
Mieszkania chronione	2	11	2	10	2	10
Zespół Ognisk Wychowawczych	1	56	1	57	1	56

Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej

Zasoby instytucjonalne pomocy społecznej są bardzo skromne jak na miasto liczące przeszło 90 tys. mieszkańców. Brakuje przede wszystkim Domu Dziennego Pobytu dla osób starszych, Ośrodka Interwencji Kryzysowej, Środowiskowego Domu Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, schroniska dla kobiet, placówek wsparcia dziennego. Na koniec 2014 roku w Ośrodku Pomocy Społecznej zatrudnionych było 71 pracowników, z tego pracę socjalną bezpośrednio w środowisku świadczyło 25 pracowników socjalnych, bezpośrednio w środowisku pracowało również 3 asystentów rodziny oraz 1 koordynator rodzinnej pieczy zastępczej oraz 1 psycholog. Prawie połowa pracowników Ośrodka pracuje więc w terenie i ma stały kontakt z klientami co jest bardzo wysokim wskaźnikiem. Prawidłowa i sprawna realizacja zadań nałożonych na OPS, a także ciągłe zmiany w przepisach prawa, wymagają z jednej strony zwiększenia ilości etatów, z drugiej strony systematycznego dokształcania pracowników. W 52 szkoleniach poza siedzibą Ośrodka uczestniczyły 43 osoby. Tematyka szkoleń była zróżnicowana i obejmowała zakresy pracy na danym stanowisku.

Po wejściu w życie Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2015r., poz.332 z późn.zm.) gmina otrzymała nowe zadania w wspieraniu rodzin biologicznych przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych

zamieszkujących na terenie gminy, a także rodzin, w których dzieci przebywają w systemie pieczy zastępczej lub placówkach. Zadania te realizuje Ośrodek Pomocy Społecznej poprzez m. innymi asystentów rodziny. Asystenci rodziny podejmują liczne działania, które skoordynowane są z działaniami innych instytucji pracujących na rzecz rodziny. Ta forma pomocy i wsparcia ma służyć przywróceniu rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji i pełni rolę działań profilaktycznych, których zasadniczym celem jest zapewnienie małoletniemu dziecku możliwości dorastania w rodzinie biologicznej. Praca asystentów rodziny to także praca z rodzicami biologicznymi dzieci umieszczonych czasowo poza rodziną. Na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój w 2013r. zatrudnionych było – na podstawie umowy zlecenia - trzech asystentów rodziny, w tym jeden zatrudniony był w okresie od kwietnia do grudnia 2013 w ramach „Resortowego programu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na rok 2013 – asystent rodziny.” W 2013 wsparciem asystenta w Jastrzębiu-Zdroju objętych zostało 63 rodziny, które łącznie liczyły 179 osób w tym 131 dzieci. W wyniku pracy asystentów rodziny w 45 rodzinach uniknięto umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej, w 1 przypadku dzieci powróciły z instytucjonalnej pieczy zastępczej pod opiekę matki biologicznej, w 1 rodzinie zakończono pracę z asystentem z powodu śmierci matki. W 6 rodzinach, pomimo wysiłków asystentów rodziny, dzieci zostały, postanowieniem Sądu Rejonowego w Jastrzębiu-Zdroju umieszczone w pieczy zastępczej. W 10 rodzinach praca dotyczyła stworzenia odpowiednich warunków do powrotu dzieci pod opiekę rodziców biologicznych. W 2014 roku Ośrodek zatrudnił 1 asystenta rodziny na umowę zlecenie oraz 2 asystentów rodziny na umowę o pracę. Wsparciem asystentów rodziny objętych było 66 rodzin, które łącznie liczyły 202 osoby w tym 99 dzieci. W 2014r. zakończona została aktywna współpraca z 17 rodzinami, w tym z 6 ze względu na osiągnięcie celów założonych w planie pracy z rodziną, natomiast w 2 przypadkach współpraca została zakończona ze względu na brak współpracy rodziny z asystentem, z 6 rodzinami ze względu na brak efektów oraz z 3 rodzinami w związku ze zmianą miejsca zamieszkania. Troje dzieci powróciło z instytucjonalnej pieczy zastępczej pod opiekę rodziców biologicznych. Nie było przypadku zabrania dzieci do systemu pieczy zastępczej z powodu trudnej sytuacji finansowej czy mieszkaniowej rodziców biologicznych.

Tabela 10: Dane dotyczące funkcjonujących form pieczy zastępczej w okresie 2012-2014

	2012	2013	2014
Rodziny zastępcze spokrewnione lub niezawodowe	122	118	130
Rodziny zastępcze zawodowe	2	2	4
Pogotowia rodzinne	2	2	1
Rodziny w asyście rodzinnej	24	63	66
Rodziny pod opieką koordynatora pieczy zastępczej	0	0	23

Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej

Zadaniem powiatu, w tym miasta Jastrzębie-Zdrój jest organizowanie pieczy zastępczej sprawowanej w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez jego rodziców biologicznych. Piecza zastępcza może przybrać formę: rodzinną i instytucjonalną (Placówki Opiekuńczo -Wychowawczej). Osoby pełniące funkcję rodziny zastępczej zapewniają dziecku całodobową opiekę i wychowanie. Rodziną zastępczą może zostać zarówno małżeństwo jak i osoba niepozostająca w związku małżeńskim, którzy spełniają wymogi zawarte w art. 42 Ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Do zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej należy w szczególności:

- udzielanie pomocy rodzinom zastępczym
- przygotowanie planu pomocy dziecku;
- pomoc w nawiązaniu wzajemnego kontaktu;
- zapewnianie dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej,
- reedukacyjnej i rehabilitacyjnej;
- udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej.

Koordynator przydzielany jest rodzinie wyłącznie na jej wniosek. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej w 2014 r. pod opieką miał 23 rodziny zastępcze, w których wychowywało się 31 dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym. W 2014 wzrosła ilość dzieci przybywających w rodzinnych formach pieczy zastępczej.

Pomoc rodzinom, które borykają się z różnego rodzaju problemami ma często wymiar psychologiczny. Dlatego też w Ośrodku Pomocy Społecznej zatrudniono psychologa, który udzielił w 2014 roku 243 konsultacji psychologicznych, z których skorzystało 357 osób. W konsultacjach uczestniczyły w znaczącej liczbie kobiety i osoby małoletnie. Najczęstszymi problemami

konsultowanymi były: przemoc domowa, problemy rodzinne, problemy życiowe, problemy wychowawcze. Ponadto liczba diagnoz dotyczących kandydatów zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej objęła 21 rodzin. Liczba wyjść psychologa w teren z pracownikami socjalnymi to 41. W ramach Ośrodka przygotowani pracownicy prowadzili także warsztaty/grupy samopomocowe dla trzech grup dysfunkcyjnych.

- dla ofiar przemocy w rodzinie
- dla rodzin chorych na schizofrenię
- dla osób z zaburzeniami depresyjno-lękowymi

Każda z grup wsparcia posiada indywidualne cele działania związane ze specyfiką danego problemu społecznego. Ich wspólnym dążeniem jest wsparcie emocjonalne członków grupy, odzyskanie wiary w siebie oraz poczucia własnej wartości i woli działania, zmiana postrzegania własnej sytuacji i oceny swojego położenia, wymiana doświadczeń, wspólne wypracowanie rozwiązań, zdobycie wiedzy nt. danego problemu, zmniejszenie poczucia izolacji społecznej.

Ważną rolę we wspieraniu rodziny i dziecka odgrywa także działająca na terenie Jastrzębia-Zdroju Poradnia Psychologiczno–Pedagogiczna. Realizuje ona programy profilaktyczne i edukacyjne wśród dzieci i młodzieży. Podejmowane działania to m. innymi:

- Prowadzenie diagnozy dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie, słabowidzących, słabosłyszących, z niepełnosprawnością ruchową itd.
- Prowadzenie psychoterapii, terapii logopedycznej, tyflo i surdo pedagogicznej i zajęć charakterze socjoterapeutycznym.
- Wydawanie opinii i orzeczeń np. o potrzebie kształcenia specjalnego czy zajęć rewalidacyjno-wychowawczych.

Dużym sukcesem 2014o roku było utworzenie na terenie miasta placówki wsparcia dziennego – świetlica. Placówka została uruchomiona w sierpniu 2014 i prowadzona jest przez Stowarzyszenie „Otwarte Drzwi” w Jastrzębiu Zdroju. Środki na jej działanie pokrywane są z budżetu Miasta Jastrzębie-Zdrój oraz pozyskiwane ze źródeł zewnętrznych przez Stowarzyszenie. Placówka zapewnia dzieciom z rejonu ul. Pszczyńskiej opiekę w nauce i organizację czasu wolnego. Funkcjonuje także Zespół Ognisk Wychowawczych w Jastrzębiu-Zdroju. Placówka pracuje z wychowankami umieszczonymi w placówce i ich rodzinami. W tym zakresie prowadzi szereg

działań z zakresu profilaktyki, pedagogizacji i terapii dla wychowanków i ich rodzin. Działania jakie placówka prowadzi w obszarze środowiska lokalnego to integracja mieszkańców.

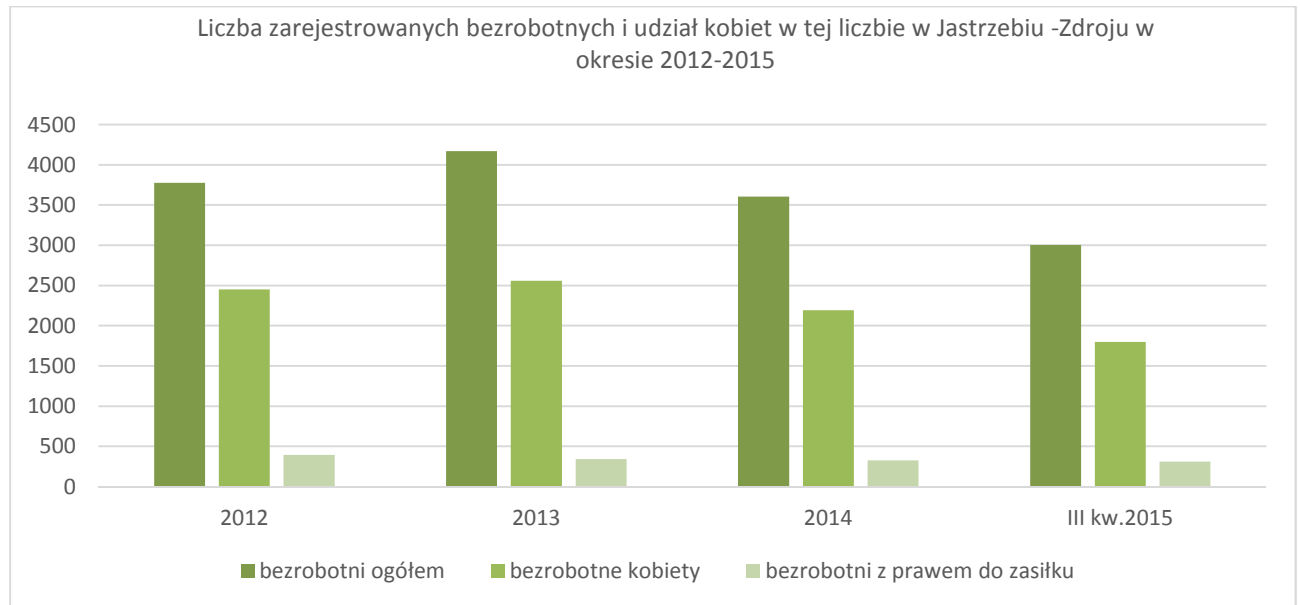
3.2.3. Rynek pracy i ekonomia społeczna

Stopa i struktura bezrobocia wynika z natężenia wielu problemów społecznych, stąd też istnieją silne zależności pomiędzy rynkiem pracy a polityką społeczną oraz rynkiem pracy a gospodarką. Zagadnienia związane z problematyką bezrobocia, rynku pracy oraz ekonomią społeczną stanowią jeden z kluczowych obszarów diagnozy sytuacji społecznej miasta. Zjawisko bezrobocia nie jest jednak tylko i wyłącznie pochodną działań instytucji rynku pracy, ale wynika w dużym stopniu z czynników zewnętrznych, które na rynek pracy wpływają, a które swoje źródło mają w koniunkturze gospodarczej. Za kształtowanie polityki rynku pracy, a w szczególności stosowanie instrumentów pobudzających rynek pracy i aktywizujących osoby bezrobotne, odpowiada Powiatowy Urząd Pracy w Jastrzębiu-Zdroju. Na terenie miasta funkcjonują także instytucje ekonomii społecznej takie jak Zakład Aktywności Zawodowej czy ostatnio powstała spółdzielnia socjalna oraz instytucje szkoleniowe przygotowujące bezrobotnych do podjęcia pracy. Przy Ośrodku Pomocy Społecznej funkcjonuje projekt systemowy, który aktywizuje bezrobotnych klientów i planowane jest uruchomienie Klubu Integracji Społecznej.

Jednym z podstawowych wskaźników bezrobocia jest udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Na dzień 30 września 2015 roku liczba osób bezrobotnych w ewidencji Powiatowego Urzędu Pracy w Jastrzębiu-Zdroju wyniosła 3005 osób, zaś stopa bezrobocia osiągnęła pułap 7,5%. Zdecydowaliśmy zaktualizować dane na III kwartał 2015 zamiast opierać się tylko na danych z końca grudnia 2014 roku kiedy liczba bezrobotnych wynosiła 3 604 os., a stopa bezrobocia – 8,9%, ponieważ w ciągu ostatnich 9 miesięcy nastąpił więc bardzo dynamiczny spadek liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych. W porównaniu ze stanem na koniec 2013 roku liczba osób bezrobotnych zmniejszyła się o 1165 osób (spadek o 28%). Można z tego wyciągnąć wnioski o słabnącym wpływie niekorzystnych czynników koniunkturalnych związanych z drugą falą kryzysu i spowolnienia gospodarczego. Niestety wzrost ten bazuje w dużej mierze na umowach cywilnoprawnych i ofertach o małej atrakcyjności. Liczba osób pobierających zasiłki w 2014 spadła w stosunku do 2012. Na koniec 2014 – 8,25% bezrobotnych miało prawo do zasiłku, w końcu III kwartału 2015 liczba bezrobotnych

uprawnionych do zasiłku wynosiła 309 co stanowiło 10,28% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych.

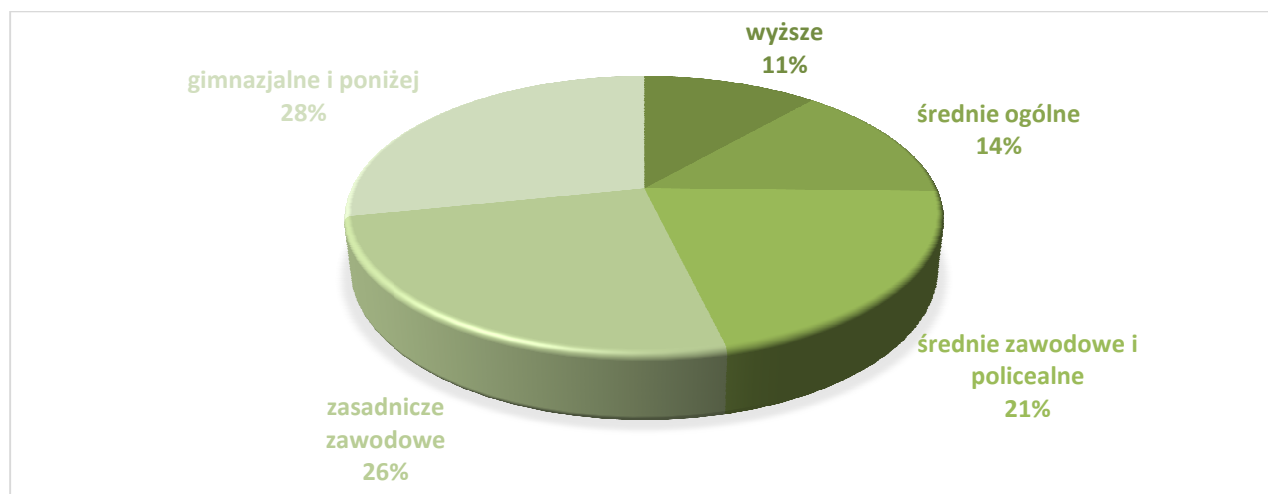
Wykres 9: Liczba zarejestrowanych bezrobotnych i udział kobiet w tej liczbie w Jastrzębiu-Zdroju w okresie 2012-2015

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy

Powyższy wykres pokazuje udział bezrobotnych kobiet w ogóle osób bezrobotnych w okresie od 2012 do końca III kwartału 2015 roku. Ich udział spadł do 59,8%, w stosunku do roku 2012 kiedy to udział kobiet w strukturze bezrobotnych wynosił aż 65% i był zdecydowanie większy niż średnia dla miast województwa śląskiego. Świadczy to o tym, że w lokalnej strukturze osób bezrobotnych obserwujemy jeszcze zjawisko charakterystyczne dla miast górniczych, gdzie wciąż jeszcze dominuje tradycyjny model rodziny. W ciągu ostatnich trzech lat to kobiety lepiej radziły sobie w poszukiwaniu pracy ich liczba spadała szybciej niż liczba bezrobotnych mężczyzn.

Wykres 10: Struktura wykształcenia zarejestrowanych bezrobotnych w Jastrzębiu-Zdroju na koniec III kwartału 2015 roku

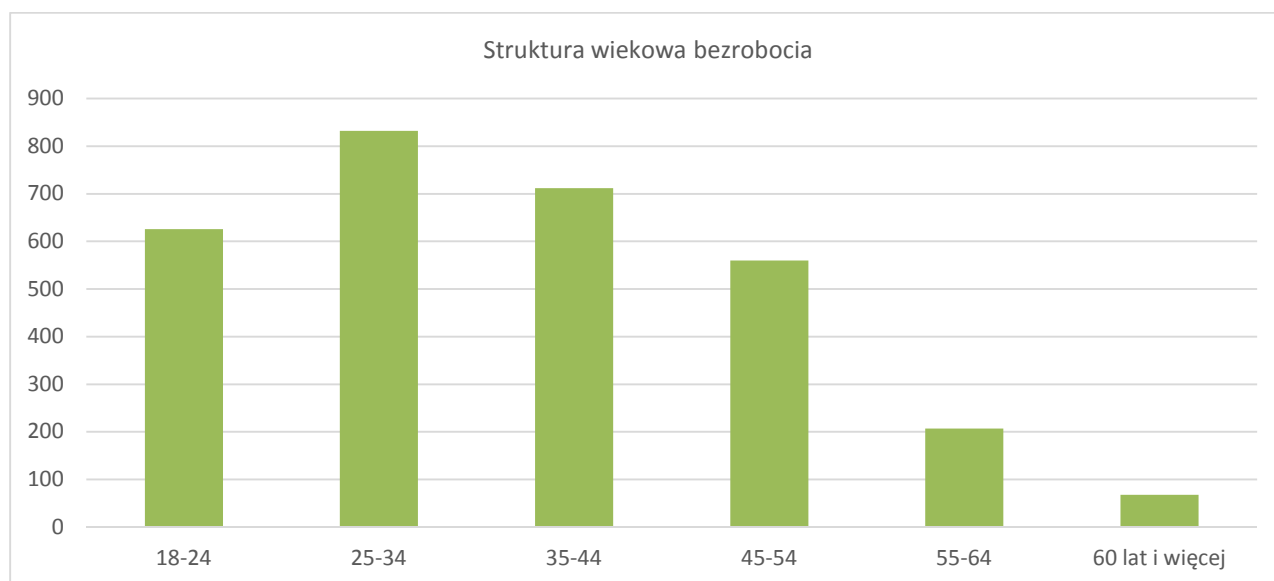

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy

Powyższy wykres przedstawia wykształcenie jakim legitymują się osoby bezrobotne. Najczęściej osoby bezrobotne posiadają wykształcenie gimnazjalne i niższe (28%) oraz zasadnicze zawodowe (26%), a także policealne i średnie zawodowe (21%). Mniej liczną grupę wśród bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem wyższym (11%) oraz średnim ogólnym (14%). Struktura ta podobna jest do innych miast województwa śląskiego. Zjawisko bezrobocia wśród osób z wykształceniem wyższym jest coraz bardziej powszechne, co dziesiąty bezrobotny legitymuje się tym wykształceniem. Rynek pracy Jastrzębia-Zdroju generuje dla osób z wykształceniem wyższym najmniej ofert pracy. Młodzi ludzie muszą więc migrować do większych ośrodków miejskich takich jak: Rybnik, Ostrawa, Katowice i Kraków, Wrocław.

Osoby bezrobotne, to w przeważającej mierze ludzie młodzi. Największą grupę bezrobotnych stanowią osoby w wieku 25-34 lat (prawie co trzeci bezrobotny), następnie w przedziale 35-44 lat. Najmniej liczną grupą wiekową wśród bezrobotnych są osoby najstarsze ujęte w kategorii „60 lat i więcej”, ale jest to z drugiej strony najtrudniejsza grupa do aktywizacji zawodowej. Na przełomie ostatnich trzech lat zanotowano spadek liczby bezrobotnych we wszystkich grupach wiekowych ale proporcje nie uległy zmianie. Duży problem bezrobocia osób młodych świadczy to o tym, iż wybierane przez młodych ludzi kierunki studiów oraz kształcenia zawodowego często są nieadekwatne do potrzeb rynku pracy.

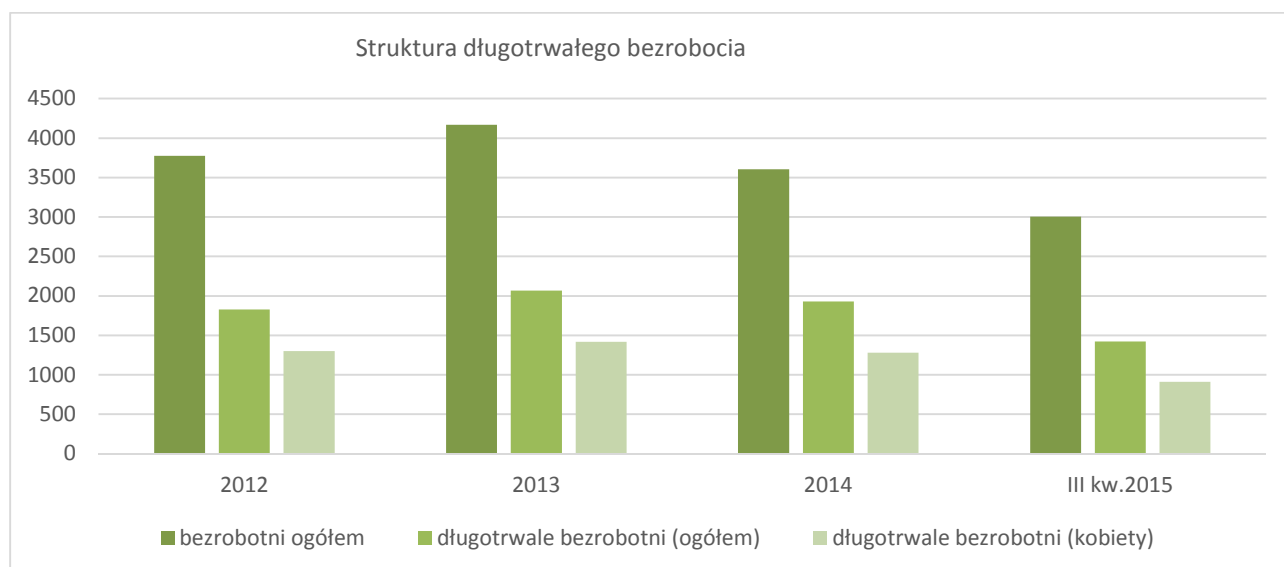
Wykres 11: Struktura wiekowa bezrobocia na koniec III kwartału 2015 roku

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy

Poza wiekiem bezrobotnych istotny jest również czas pozostawania bez pracy. Podkreślić należy, iż w grupie osób długotrwale bezrobotnych, przeważają kobiety bezrobotne, a im dłuższy czas pozostawania bez pracy, tym większy udział kobiet bezrobotnych wśród ogółu bezrobotnych. W przypadku osób długotrwale bezrobotnych, ich liczba wyrażona w wartościach bezwzględnych od 2012 utrzymuje się na podobnym poziomie wobec ogólnego spadku osób zarejestrowanych – około 50% i jest podobna do innych miast woj. Śląskiego (od 39% do 65%). Udział kobiet w tej grupie jest większy niż średnia dla województwa i wynosi 64% na koniec III kwartału 2015 ale jeszcze w 2012 wynosił 71%. Pokazuje to, iż stosowane względem osób długotrwale bezrobotnych formy aktywizacji są nieskuteczne a polepszenie koniunktury na rynku pracy nie wpływa pozytywnie na tę grupę osób. Również struktura osób długotrwale bezrobotnych ze względu na czas pozostawania bez pracy nie jest korzystna – większość stanowią osoby bez lub z niskim wykształceniem oraz osoby pozostające bez pracy powyżej 24 miesięcy.

Wykres 12: Liczebność długotrwale bezrobotnych w latach 2012-2015

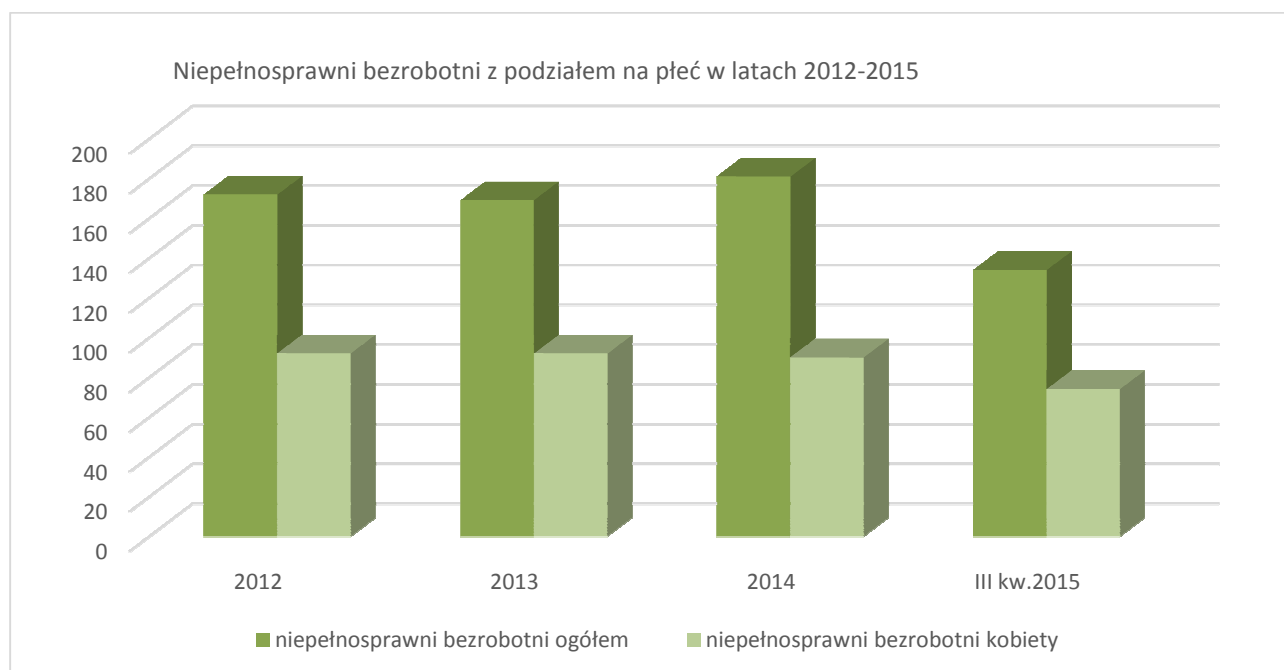
Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy

Problem długotrwałego bezrobocia jest problemem społecznym daleko wykraczającym poza kompetencje i możliwości publicznych służb zatrudniania. Stąd konieczność poszukiwania nowych rozwiązań aktywizacji, realizacji projektów interdyscyplinarnych i międzyinstytucjonalnych m. innymi. Programu Aktywizacja i Integracja (PAI), rozwój form ekonomii społecznej..

Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Urzędzie Pracy od 2012 roku ulegała nieznacznym wahaniom, dopiero w 2015 obserwujemy ich spadek z 172 do 134 osób. Osoby niepełnosprawne stanowią tylko 4,5% ogółu osób bezrobotnych –większość z nich nie rejestruje się w ogóle w Urzędzie Pracy. Cechy charakterystyczne tej grupy ciągle pozostają takie same i są to: długi okres pozostawania bez pracy, niskie wykształcenie, wiek powyżej 45 lat, brak doświadczenia zawodowego lub nieduży staż pracy – do 1 roku. Stopa bezrobocia w tej grupie w dużej mierze zależy od czynników zewnętrznych, takich jak mechanizmy finansowe motywujące pracodawców do zatrudniania osób niepełnosprawnych w ramach Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Zmieniające się ciągle przepisy w tym zakresie sprawiają, że zarówno otwarty jaki i chroniony rynek pracy nie ma stabilności w tym zakresie. Obecnie dzięki funkcjonującemu Zakładowi Aktywności Zawodowej sytuacja osób niepełnosprawnych na rynku pracy nieco się poprawiła ale nadal jest to kropla w morzu potrzeb.

Wykres 13: Liczebność osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w latach 2012-2015

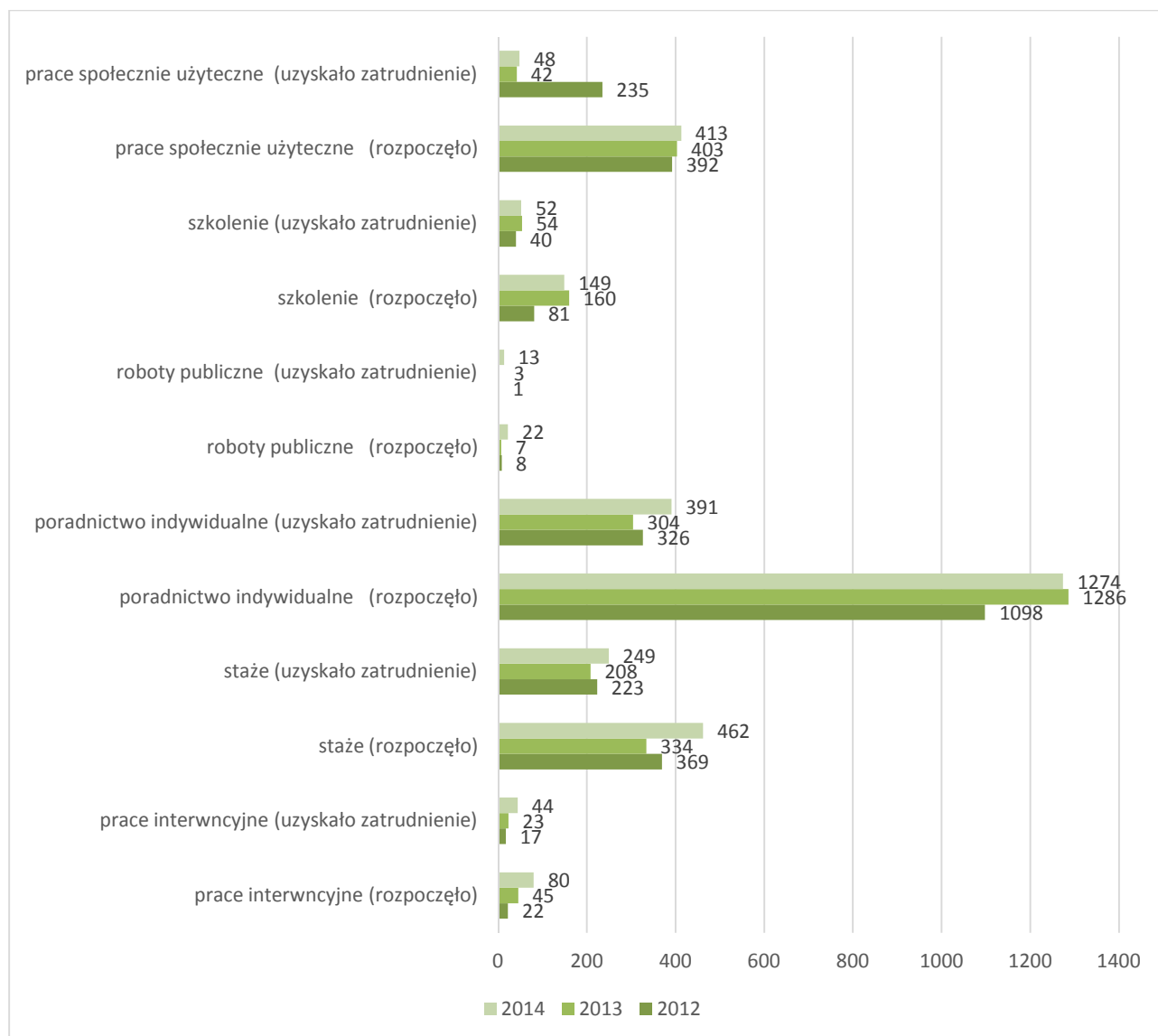
Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy

Od 2014 roku urzędy pracy mają obowiązek profilowania osób bezrobotnych. Syntetyczna charakterystyka opisowa profili wprowadzona przez ustawodawcę jest następująca:

- profil I, przewidziany jest dla osób aktywnych,
- profil II, przewidziany jest dla osób wymagających wsparcia,
- profil III, przewidziany jest dla osób oddalonych od rynku pracy.

Rolą Urzędu Pracy jest aktywizacja swoich klientów poprzez szeroki wachlarz form wsparcia. Dzięki wsparciu Urzędu Pracy w postaci refundacji kosztów wyposażenia lub doposażenia w 2014 rok utworzono 50 stanowisk pracy, w ramach prac interwencyjnych oraz 78 stanowisk, dzięki dotacjom na doposażenie stanowiska pracy, w samym 2014 roku dofinansowano powstanie 96 nowych firm. Powiatowy Urząd Pracy dysponuje także instrumentami, których zarówno ilość jak i efektywność przedstawia poniższy wykres.

Wykres 14: Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu stosowane przez PUP Jastrzębiu Zdroju w latach 2012-2014 (ilość osób objętych wsparciem)

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy

Zgodnie z danymi statystycznymi najpopularniejszą formą wsparcia było poradnictwo zawodowe –objęło w 2014 roku 1274 osoby, z których 249 znalazło pracę. Jego skuteczność na przestrzeni ostatnich 3 lat szacowana jest na 28%. Drugą najpopularniejszą formą wsparcia, szczególnie dla osób młodych, z małym doświadczeniem zawodowym były staże. Ich liczba zwiększyła się z 369 w 2012 roku do 462 w 2014 roku. Efektywność zatrudnieniowa na przestrzeni ostatnich 3 lat jest bardzo wysoka i wynosi 58%, które rozpoczęły udział w instrumentach i 69% zatrudnialności osób, które ukończyły udział w instrumentach. Trzecią najpopularniejszą formą aktywizacji są prace społecznie użyteczne. W roku 2014 przygotowano miejsca pracy dla 281 osób a w okresie tym skierowanych do pracy było 413 osób. Ich efektywność zatrudnieniowa na przestrzeni ostatnich 3 lat wyniosła 28%, i w ostatnim czasie spadła ale mimo to prace społecznie – użyteczne stanowią ważny instrument aktywizacji klientów pomocy społecznej. Wciąż istotnym instrumentem wsparcia osób bezrobotnych są szkolenia –w 2014 zrealizowano je dla 149 osób z których 36% znalazło pracę. Bardzo skutecznym instrumentem aktywizacji są prace interwencyjne –zrealizowane w 2014 roku dla 80 osób z efektywnością 92 % na przestrzeni ostatnich 3 lat.

Oprócz powyższych działań Powiatowy Urząd Pracy przeznaczył także środki z Krajowego Funduszu Szkoleniowego na finansowanie kształcenia ustawicznego pracowników i pracodawcy w tym m.in.: kursy i studia podyplomowe, egzaminy umożliwiające uzyskanie dokumentów potwierdzających nabycie umiejętności, kwalifikacji lub uprawnień zawodowych. W 2014 roku w/w zakresie wsparciem objęto 172 osoby. Kształcenie ustawiczne realizowane jest dopiero od 2014 roku ponieważ zostało wprowadzone nowelizacją ustawy o promocji zatrudnienia. W 2014 roku pośrednicy pracy pozyskali 2 368 miejsc pracy, udzielono 239 porad nt. możliwości podjęcia pracy na terenie EOG/UE, zorganizowano Targi Pracy, skierowano 140 osób na szkolenia grupowe z zakresu „umiejętności poszukiwania pracy”, podpisanie 9 umów o dofinansowanie kosztów studiów podyplomowych. Urząd Pracy prowadził także doradztwo zawodowe i psychologiczne dla młodzieży uczącej się. W 2014r. przeprowadzono 10 spotkań dla 144 uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych na temat rynku pracy i wyboru zawodu. Realizacja części z tych działań i instrumentów możliwa był dzięki środkom z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach projektów „Aktywni na rynku pracy - projekt systemowy w ramach Poddziałania 6.1.3 PO KL – Poprawa zdolności do zatrudnienia oraz podnoszenie poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych oraz „Staż na dobry początek” - projekt konkursowy w ramach Poddziałania 6.1.1 PO

KL – Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy, okres realizacji: 01.08.2013r. – 31.01.2015r i "Kierunek przedsiębiorczość - projekt systemowy w ramach Działania 6.2 PO KL – Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia. realizacja: 01.06.2013r. – 30.06.2015r. Urząd Pracy był także partnerem w projekcie „Study Circle – Szwedzkie Koło Zamachowe - projekt konkursowy innowacyjny testujący w ramach Poddziałania 7.2.1 PO KL – Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym realizowany przez partnerstwo, którego liderem było Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych z Rybnika, realizacja: 01.01.2013r. – 31.12.2014r. oraz „Śląskie Wyzwania” - projekt systemowy innowacyjny testujący w ramach Poddziałania 7.2.1 PO KL - Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, realizowany przez partnerstwo, którego liderem był Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach zaś partnerami byli: Uniwersytet Śląski w Katowicach i Fundacja Rodzin Górniczych. Realizacja w okresie 1.05.2012 -31.10.2014.

Niski poziom wykształcenia, brak umiejętności w prezentowaniu się w rozmowach z pracodawcami skłoniło Ośrodek Pomocy Społecznej do wprowadzenia i realizacji projektu systemowego „O krok do przodu” współfinansowanego w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Projekt realizowany był od 2008 do 2015 roku. W 2014 roku w projekcie uczestniczyło 53 osoby (w tym 33 kobiety i 20 mężczyzn) w tym 7 osób niepełnosprawnych. W ramach projektu prowadzone było doradztwo indywidualne, treningi, kursy zawodowe oraz aktywne pośrednictwa pracy. Efektem szkoleń dla swoich klientów było dostarczenie uczestnikom niezbędnej wiedzy i potrzebnych umiejętności w życiu społecznym i zawodowym.

Dla rynku pracy istotne są również dane dotyczące podmiotów gospodarczych, w szczególności sektora prywatnego. To one generują miejsca pracy.

Tabela 11: Liczba podmiotów gospodarczych w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	4494	4467	4344
Spółki handlowe	310	329	355
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	29	30	33
Spółdzielnie	9	9	9
Fundacje	12	14	16
Stowarzyszenia	159	166	182

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Jastrzębie-Zdrój jak na miasto z populacją liczącą ponad 90 tys. mieszkańców ma podobną ilość podmiotów gospodarczych (wpisanych do rejestru REGON) co np. Żory liczące 60 tys. mieszkańców. W 2012 w mieście Jastrzębie-Zdrój roku liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wyniosła 4494, a w 2014 spadła do poziomu 4344. Na przełomie analizowanego okresu ostatnich trzech lat zwiększyła się za to liczba spółek handlowych (z 310 w 2012 roku do 355 w 2014 roku) oraz spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego (z 29 w 2012 roku do 33 w 2014 roku). Liczba spółdzielni utrzymuje się na podobnym poziomie. W ciągu ostatnich 3 lat powstały 4 fundacje i 16 stowarzyszeń. Jastrzębie-Zdrój jest miastem monogospodarki górniczej –największym pracodawcą jest Jastrzębska Spółka Węglowa posiadająca 6 kopalń i utrzymująca kilkadziesiąt kooperujących z nią firm. Cała Grupa Kapitałowa JSW SA daje zatrudnieni dla ok 35 tys. osób, sama spółka zaś zatrudnia 27 tys. (dane z grudnia 2014). Od jej rentowności zależy sytuacja na lokalnym rynku pracy. Do pozostałych dużych pracodawców, (zatrudniających powyżej 500 pracowników) można zaliczyć firmę Prymat Sp. z o.o. oraz JSW Szkolenie i Górnictwo Sp. z o.o.

Ekonomia społeczna w Jastrzębiu-Zdroju dopiero zaczyna się rozwijać. W okresie ostatnich 3 lat powstało kilkanaście organizacji pozarządowych, jedna spółdzielnia socjalna -- Klub Malucha Montessori "Kot". Miasto utworzyło Centrum Organizacji Pozarządowych, które swoje działania kieruje do organizacji pozarządowych i podmiotów pożytku publicznego, grup nieformalnych i grup inicjatywnych działających w obszarze pożytku publicznego poprzez:

- udostępnienie pomieszczenia na spotkania, szkolenia, imprezy okolicznościowe,
- akcje społeczne,
- udostępnienie adresu Centrum do korespondencji,
- prowadzenie skrzynek kontaktowych,
- udostępnienie sprzętu biurowego: komputera, drukarki, telefonu, faksu,
- możliwość korzystania z Internetu i inne,
- poradnictwo, organizację szkoleń, warsztatów,
- udostępnienie prasy, publikacji i materiałów związanych działalnością organizacji pozarządowych,
- prowadzenie działań integrujących organizacje pozarządowe,
- promowanie organizacji pozarządowych i wolontariatu.

W roku 2014 roku miasto realizowało zadania z zakresu współpracy z organizacjami pozarządowymi poprzez zlecanie organizacjom pozarządowym i podmiotom pożytku publicznego. W roku 2014 w trybie otwartego konkursu ofert przekazano dotację na realizację zadań w następujących obszarach:

- w dziedzinie wspierania i upowszechniania kultury fizycznej oraz turystyki przekazano kwotę dotacji: 454.790 zł.
- na powierzenie zadań publicznych Miasta Jastrzębie-Zdrój w dziedzinie Kultury przekazano kwotę dotacji: 108.306 zł.
- na wsparcie realizacji zadań publicznych z dziedziny edukacji przekazano kwotę dotacji: 10 450 zł.
- na wsparcie realizacji zadania publicznego w zakresie ochrony i promocji zdrowia przekazano kwotę dotacji: 29 460 zł.
- na powierzenie realizacji zadania publicznego Miasta Jastrzębie - Zdrój w dziedzinie działań na rzecz osób, rodzin i grup zagrożonych patologią społeczną na rok 2014 przekazano kwotę dotacji: 15 000 zł.
- na powierzenie realizacji zadania publicznego w dziedzinie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych dotyczących działań skierowanych do osób uzależnionych i ich rodzin poprzez propagowanie trzeźwego stylu życia przekazano kwotę dotacji: 100 000 zł.
- na zadania w tym obszarze ekologii w budżecie zaplanowano kwotę: 50.000 zł.

Miasto Jastrzębie-Zdrój od 1 listopada 2012 r. do 30 czerwca 2015 r. realizowało projekt partnerski pn. „Inkubator Ekonomii Społecznej Subregionu Zachodniego”.

W Mieście funkcjonuje Zespół Konsultacyjny ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi. W skład Zespołu wchodzi 11 osób. Do zadań Zespołu należy opiniowanie polityki Miasta wobec organizacji pozarządowych i przedstawienie jej wraz z wnioskami Prezydentowi Miasta i Radzie Miasta raz w roku, przedkładanie Prezydentowi Miasta propozycji dotyczących priorytetów oraz potrzeb finansowych.

3.2.4. Uzależnienia przemoc i bezpieczeństwo

Działania w zakresie bezpieczeństwa na terenie miasta realizowane są przede wszystkim przez służby mundurowe: Policję i Straż Miejską natomiast działania związane z uzależnieniami i przemocą wymagają współpracy interdyscyplinarnej wielu instytucji. Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców jest zjawiskiem bardzo złożonym, na które składa się m. informacje na temat ilości i charakteru popełnianych przestępstw. Warto przy tym pamiętać iż czasem jedno brutalne przestępstwo może zupełnie zmienić subiektywne poczucie bezpieczeństwa całego miasta.

Tabela 12: Liczba przestępstw popełnianych w Jastrzębiu Zdroju w latach 2010-2013

	2012	2013
Zdarzenia kryminalne	1971	1768
W tym:		
– bójki, pobicia, rozboje, kradzieże z włamaniem, uszkodzenie mienia lub ciała	993	964
– przestępczość gospodarcza	247	261

Źródło: Komenda Miejska Policji w Jastrzębiu Zdroju

W 2013 roku wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw wyniósł 44,7 % przy średniej wojewódzkiej 38,6 %. Wykrywalność przestępstw kryminalnych ogółem wyniosła 66,3 %, przy średniej wojewódzkiej 57,2 %. W 2012 roku wszczęto ogółem 2603 postępowań, natomiast w roku 2013 - 2425 co daje spadek o 178 i dynamikę na poziomie 93,16 %. W 2012 roku odnotowano 1971 zdarzeń kryminalnych natomiast w roku 2013 – 1768 co daje spadek o 203 zdarzenia i dynamikę na poziomie 89,7 %. W kategorii przestępczości gospodarczej w 2012 roku odnotowano 247 zdarzeń natomiast w roku 2013 – 261 zdarzeń co daje wzrost o 14 i dynamikę na poziomie 105,6 %. W 2012 roku wartość procentowa reakcji policjantów KMP w Jastrzębiu-Zdroju na wykroczenia szczególnie uciążliwa dla społeczeństwa wyniosła 65,65 %, natomiast w 2013 roku 72,87 % co daje różnicę 7,23 % gdzie wykroczenia szczególnie uciążliwe to: zakłócanie ładu i porządku, kradzież, zniszczenie mienia, zaśmiecanie, używanie słów wulgarnych, niszczenie obiektów użyteczności publicznej, spożywanie alkoholu w miejscach zabronionych. W 2013 roku przeprowadzono łącznie 8318 interwencji, w tym interwencji:

- publicznych – 1629,
- domowych – 836,

- innych – 5853,

co daje około 23 interwencji na dobę.

W 2013 roku w Komendzie Miejskiej Policji w Jastrzębiu-Zdroju umieszczono w policyjnych pomieszczeniach dla osób zatrzymanych 1145 osób w tym:

- 417 osób w celu wytrzeźwienia,
- 581 osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa,
- 4 osoby zatrzymane prewencyjnie,
- 143 osoby na polecenie sądu lub prokuratury,
- ujawniono 135 nietrzeźwych nieletnich.

W 2014 roku Straż Miejska w zakresie swoich ustawowych uprawnień ujawniła 119 czynów zabronionych przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia. Zdarzenia dotyczyły niezachowania ostrożności przy trzymaniu zwierząt. Ponadto ujawniono 1703 zdarzenia polegające na naruszeniu bezpieczeństwa i porządku w komunikacji. W 955 przypadkach zagrożenie bezpieczeństwa zostało spowodowane przekroczeniem dozwolonej prędkości na danym odcinku drogi. Działania Straży Miejskiej w 2014 roku koncentrowały się w szczególności na :

- Zapobieganiu przestępczości, szczególnie wśród nieletnich poprzez przeprowadzenie pogadarek i prelekcji na temat odpowiedzialności prawnej nieletnich w trakcie 47 spotkań, w 18 placówkach oświatowych, w których uczestniczyło w sumie 1210 uczniów;
- Patrowaniu rejonu placówek oświatowych, miejsc gromadzenia się młodzieży celem eliminacji zjawisk niepożądanych i przeciwdziałania demoralizacji nieletnich.
- Profilaktyce i przeciwdziałaniu uzależnieniom od alkoholu i narkotyków poprzez przeprowadzenie prelekcji w 6 szkołach z rodzicami uczniów i nauczycielami na w/w temat, w których uczestniczyło 550 osób;
- Zwiększeniu bezpieczeństwa w mieście poprzez prelekcje w 20 przedszkolach – łącznie 67 spotkań, w których wzięło udział 3685 dzieci w 25 szkołach – 134 spotkań, w których wzięło udział 3600 uczniów, a także 11 prelekcji dla 770 rodziców i innych placówkach dla 180 dzieci i młodzieży;
- Zorganizowaniu kursu samoobrony dla kobiet – udział wzięło 40 pań;

Komenda Miejska Policji w Jastrzębiu-Zdroju przy współpracy z podmiotami pozapolicyjnymi realizowała szereg akcji i programów profilaktycznych. W ramach prowadzonych prelekcji

edukowano dzieci i młodzież w zakresie zagrożeń wynikających z zażywania, rozprowadzania narkotyków, spożywania alkoholu oraz konsekwencjach zdrowotnych i prawnych takiego postępowania. Prowadzono również spotkania z gronem pedagogicznym oraz rodzicami uczniów, gdzie poruszano problemy niepokojące szkołę, np.: zagrożenie narkomanią, alkoholizmem, przemocą, przestępczością nieletnich itp. Omawiano szkolne procedury postępowania z dziećmi i młodzieżą oraz zasady współpracy z Policją i innymi instytucjami. Realizowane programy profilaktyczne w 2014 roku to min.:

- „Bezpieczne ferie”,
- „Bezpieczne wakacje”,
- „Żyj bezpiecznie – bezpieczeństwo najmłodszych”,
- „Czy psy muszą gryźć?”,
- „Bezpieczna droga do szkoły”,
- „Bezpieczna szkoła”.

W roku 2014 przeprowadzono łącznie - 288 spotkań, w tym - 115 spotkań z dziećmi i młodzieżą oraz rodzicami, 173 spotkania – interwencje dotyczące kontaktów z pedagogami szkolnymi, przeprowadzenia rozmów z nieletnimi i rodzicami, rozwiązywania różnego rodzaju problemów na terenie szkoły, wzięto udział w organizacji i przeprowadzeniu 3 festynów oraz 2 debat społecznych poświęconych tematowi zjawiska przemocy w rodzinie, oraz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży pozostającej w mieście podczas wakacji. Ponadto w 2014r. przeprowadzono 9 akcji mających na celu ujawnianie nieletnich spożywających alkohol i będących pod wpływem alkoholu, ujawnianie przypadków sprzedaży i udostępniania alkoholu osobom nieletnim oraz ujawnianie i zatrzymywanie osób dorosłych i nieletnich posiadających lub rozprowadzających środki narkotyczne. Zapobieganie niszczeniu mienia, przeciwdziałanie pobiciom i rozbojom oraz innym zdarzeniom o charakterze kryminalnym.

Działania Policji ukierunkowane są także na przeciwdziałanie narkomanii. Funkcjonariusze prowadzą szkolenia dla nauczycieli i pedagogów w zakresie rozpoznawania osób będących pod wpływem środka odurzającego oraz przekazują informacje o właściwym reagowaniu na zaobserwowane nieprawidłowości w zachowaniu uczniów. Z prowadzonego przez Komendę Miejską Policji w Jastrzębiu-Zdroju rozpoznania wynika, że najpopularniejszymi narkotykami w mieście są marihuana i amfetamina.

Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych odbyła 16 posiedzeń, na których przeprowadzono rozmowy motywujące dojęcia leczenia odwykowego z osobami nadużywającymi alkoholu. W 2014 roku w mieście działały dwie Poradnie Leczenia Uzależnień, z pomocy których korzystali mieszkańcy. Do konkursu na dodatkowy program wykraczający poza kontrakt z NFZ nie przystąpiła żadna Poradnia. Powadzono pozalekcyjne zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży, gdzie promowane było spędzanie wolnego czasu bez alkoholu. Dotację na te działania otrzymały młodzieżowe kluby sportowe. W szkołach przeprowadzono konkursy dotyczące profilaktyki alkoholowej i narkotykowej, prelekcje, oraz warsztaty profilaktyczne, uczniowie naszych szkół brali udział w ogólnopolskiej kampanii „Zachowaj Trzeźwy Umysł”.

W 9 szkołach działały świetlice opiekuńczo-wychowawcze, prowadzące działania profilaktyczne i zapewniające opiekę po zajęciach lekcyjnych. W mieście w 2014 roku działały dwa kluby abstynenckie, które zgodnie z celami statutowymi prowadziły działalność profilaktyczną na terenie miasta. Działał Punkt Konsultacyjny dotyczący narkomanii dla wszystkich, którzy mają problemy związane z narkotykami

Alkoholizm, powielanie patologicznych wzorców zachowań, bezrobocie, uzależnienie ekonomiczne i emocjonalne od partnera, frustracja związana z trudnościami ekonomicznymi często prowadzi do przemocy w rodzinie. W celu zwiększenia skuteczności realizacji zadań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, Komenda Miejska Policji w Jastrzębiu-Zdroju prowadzi stałą współpracę z Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Poradnią Psychologiczno – Pedagogiczną, pedagogami szkolnymi, kuratorami sądowymi, Komisją do Spraw Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Dzielnicy podczas pełnienia dyżurów w osiedlowych punktach przyjęć udzielają porad osobom zgłaszającym się z tym problemem, prowadzą również bieżące rozeznanie wśród rodzin dotkniętych przemocą wewnątrzrodzinną co w sposób znaczący ułatwia procedura „Niebieskich Kart”. Kolejnym etapem postępowania ze strony Policji jest wszczynanie postępowań przygotowawczych, z czego znaczna część jest kierowana z aktem oskarżenia do Sądu. W drastycznych przypadkach, gdy narażone jest życie lub zdrowie ofiary przemocy, KMP w Jastrzębiu-Zdroju występuje z wnioskiem do Prokuratury o podjęcie środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania wobec sprawcy przestępstwa. W sytuacji, gdy istnieje podejrzenie nieprawidłowej sytuacji opiekuńczo wychowawczej małoletnich z rodzin dotkniętych przemocą, na bieżąco kierowane są wnioski do Sądu Rodzinnego o merytoryczne rozpoznanie sprawy. Od kilku lat obserwuje się znacznie częstsze korzystanie przez ofiary przemocy z różnych form pomocy ze strony uprawnionych instytucji. W większości przypadków przeważającą grupę

sprawców nadal stanowią mężczyźni znajdujący się pod wpływem alkoholu, w wielu rodzinach przemoc powtarza się wielokrotnie.

Procedura interwencji policyjnej „Niebieskie Karty” przyczyniła się do usystematyzowania działań dotyczących przemocy w rodzinie. Z relacji pokrzywdzonych wynika, że w dużej mierze przyczyniła się do poprawy skuteczności działań. Ofiary przemocy otrzymujące informację o sposobach postępowania i dalszej obrony, często podejmowały kolejne kroki. Bardzo ważnym zagadnieniem jest koordynacja działań w przedmiotowym temacie na szczeblu miejskim, dalsze kontynuowanie współpracy pomiędzy poszczególnymi instytucjami w celu systemowego wsparcia dla rodzin dysfunkcyjnych. Podobnie jak w latach poprzednich tak i w roku 2014 prowadzona była edukacja prawna w zakresie problematyki przemocy w rodzinie – prelekcje, spotkania, szkolenia.

Ośrodek Pomocy Społecznej opracował i realizował Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Jastrzębie-Zdrój na lata 2011-2015. Działania realizowane są na bieżąco przy współpracy instytucji zaangażowanych w problematykę przemocy. Ciężar organizacji pracy i udzielania pomocy ofiarom przemocy leży po stronie pracowników Ośrodka. Liczba wszczętych procedur „Niebieska Karta”, które zostały przyjęte do realizacji przez Zespół Interdyscyplinarny w 2014 roku to 296 zgłoszeń. W odniesieniu do roku 2013 (340 spraw) zanotowano spadek ilości zgłaszanych spraw. Zwołano 1.208 grup roboczych Zespołu w skład których wchodziłi specjaliści różnych dziedzin w zależności od zaistniałych w rodzinie problemów. Nastąpił więc spadek ilości zgłaszanych lub wykrytych przypadków przemocy.

Tabela 13: Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty” w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Zespół Interdyscyplinarny	278	340	296
Policja	b.d.	352	261

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej, Komenda Miejska Policji w Jastrzębiu –Zdroju

Swoje działania w ramach prowadzonych zajęć korekcyjno-edukacyjnych, Ośrodek Pomocy Społecznej w 2014r. skierował do dorosłych osób stosujących przemoc w rodzinie. W zajęciach uczestniczyło 52 sprawców, a ukończyło zajęcia 41. Zajęcia prowadzone były na terenie Zakładu Karnego w Jastrzębiu-Zdroju oraz w Ośrodku Pomocy Społecznej.

W Jastrzębiu–Zdroju działa także Telefon Zaufania „KONTAKT”, którego koordynatorem jest Wydział Edukacji i który funkcjonuje przy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej. Dominujące

problemy zgłaszane pracownikom Telefonu Zaufania to: osamotnienie, sytuacje stresowe, konflikty małżeńskie i partnerskie, problemy seksualne.

Ogółem w roku 2014 odebrano 647 rozmów telefonicznych, a wśród dzwoniących było: 298 kobiet, 137 mężczyzn, 207 młodych osób poniżej 18 roku życia.

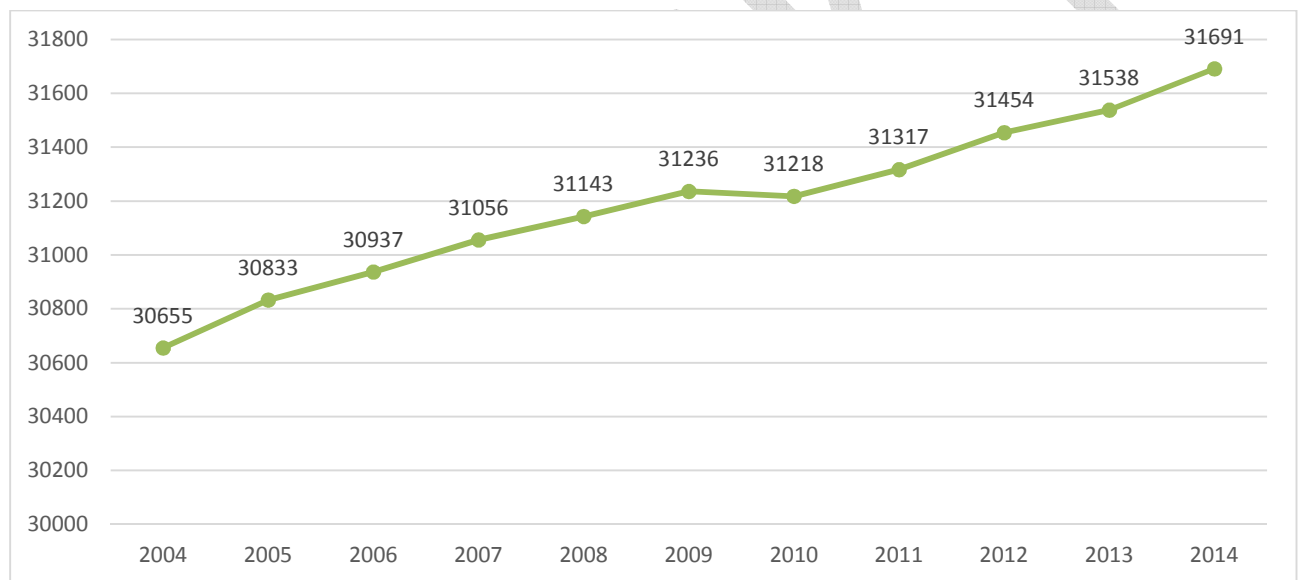
PROJEKT

3.2.5. Mieszkalnictwo

Na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój w ostatnim dziesięcioleciu wyraźnie wzrasta liczba mieszkań. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w końcu grudnia 2014 roku na terenie miasta znajdowało się 31 691 mieszkań. Łączna powierzchnia mieszkań w mieście to: 2 165 160 m², a ich średnia powierzchnia to około 68,3 m².

Jedno mieszkanie zamieszkiwane jest przez średnio 3 osoby, a na jednego mieszkańca miasta Jastrzębie-Zdrój przypada średnio 23,85 m² powierzchni mieszkania.

Wykres 15: Liczba mieszkań na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój w latach 2004-2014 (stan na 31.12.)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Infrastruktura mieszkaniowa na terenie miasta jest dobrze rozwiniętą, a zarazem bardzo zróżnicowaną. Podczas gdy na obrzeżach miasta przeważa zabudowa niska (domy jednorodzinne, wolnostojące), w centrum i w sąsiedztwie kopalń występuje głównie wysoka zabudowa wielorodzinna (obejmująca głównie bloki wielorodzinne zbudowane na osiedlach mieszkaniowych, najczęściej 10-piętrowe).

W związku ze znaczną ilością budynków wielorodzinnych, za zarządzanie i utrzymanie bloków mieszkaniowych odpowiedzialne są spółdzielnie mieszkaniowe. Do największych działających w mieście spółdzielni należą:

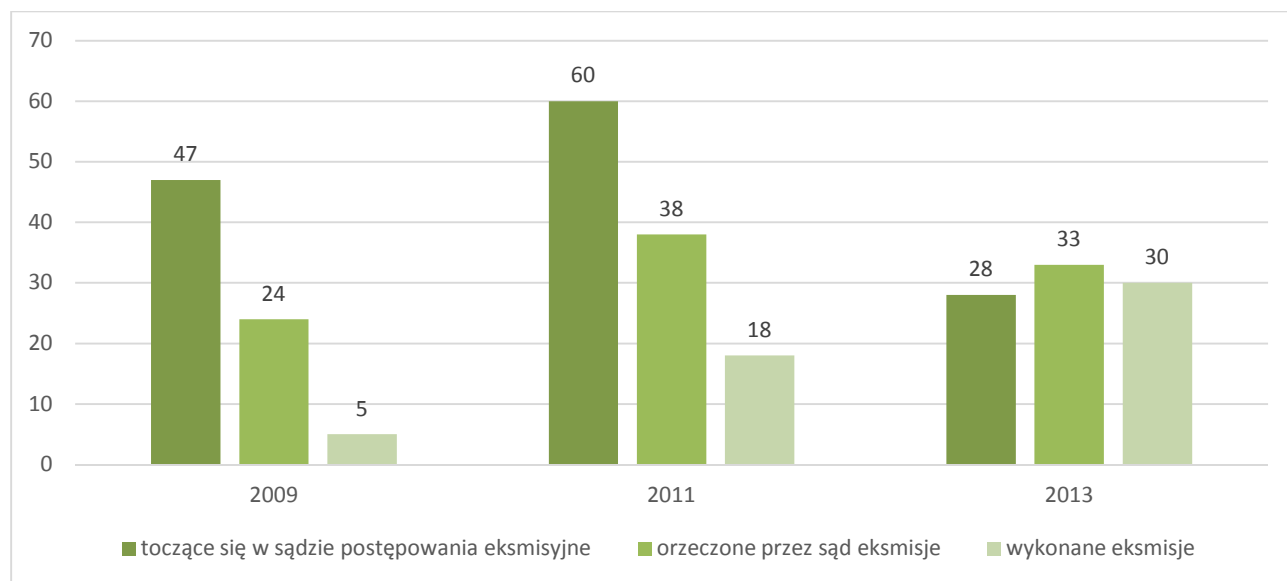
- Spółdzielnia Mieszkaniowa "JAS-MOS" – posiadająca 6 536 lokali mieszkaniowych;
- Górnicza Spółdzielnia Mieszkaniowa w Jastrzębiu-Zdroju – posiadająca 7 316 lokali mieszkaniowych;
- Górnicza Spółdzielnia Budownictwa Mieszkaniowego im. St. Staszica w Wodzisławiu Śląskim – posiadająca 937 lokali mieszkaniowych na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój;
- Spółdzielnia Mieszkaniowa „Nowa”, która posiada 7 869 mieszkań.

Działania podejmowane na terenie miasta przez spółdzielnie mieszkaniowe w zakresie remontów nie są wystarczające, przez co zasoby mieszkaniowe w Jastrzębiu-Zdroju wymagają licznych prac modernizacyjnych. Wiek budynków (zazwyczaj około 30-40 lat) pozwala sądzić, iż zapotrzebowanie na działania remontowo-modernizacyjne będzie stopniowo wzrastało.

Istotnym problemem w zakresie mieszkalnictwa są zaległości w opłatach i prowadzone w związku z nimi postępowania eksmisyjne. Z uwagi na sprzyjające przepisy prawne tego typu postępowania podejmowane są głównie przez spółdzielnie mieszkaniowe. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w latach 2009, 2011 i 2013, zarejestrowano tylko 5 przypadków toczących się postępowań eksmisyjnych w lokalach innych niż spółdzielcze. Nie stwierdzono przy tym orzeczeń eksmisji przez sąd, czy wykonania eksmisji w lokalach innych niż spółdzielcze.

Dane Głównego Urzędu Statystycznego za lata 2009 i 2011 wskazują na dużą liczbę toczących się postępowań eksmisyjnych na terenie miasta (odpowiednio: 47 i 60) i niewspółmiernie niską liczbę wykonanych eksmisji (5 i 18). Dane z 2013 roku pozwalają przypuszczać, że postępowania eksmisyjne podejmowane są w faktycznie uzasadnionych przypadkach, a ich skuteczność jest wysoka. Według danych GUS w 2013 roku prowadzonych było 28 postępowań eksmisyjnych, sądy wydały 33 orzeczenia o eksmisji, a wykonanych zostało 30 eksmisji.

Wykres 16: Postępowania eksmisyjne i eksmisje z lokali mieszkalnych zarządzanych przez spółdzielnie mieszkaniowe na terenie Jastrzębia-Zdroju w latach 2009, 2011 i 2013

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Według danych Wydziału Polityki Społecznej i Mieszkaniowej Urzędu Miasta Jastrzębie-Zdrój, w 2014 roku przeprowadzono eksmisje z lokali będących w dyspozycji spółdzielni mieszkaniowych oraz z zasobów miasta Jastrzębie-Zdrój do lokali socjalnych.

Tabela 14: Liczba wykonanych eksmisji w 2014 roku do lokali socjalnych położonych w Jastrzębiu-Zdroju

	Liczba wykonanych eksmisji do lokali socjalnych położonych przy:		
	ul. Pszczyńskiej 292, 294	ul. Gagarina 108,110,112,116	ul. Stodoły 52,54
Eksmisje z zasobów Spółdzielni Mieszkaniowych	5	5	-
Eksmisje z zasobów miasta Jastrzębie-Zdrój	11	5	-
Eksmisje na podstawie wyroków z powództwa cywilnego	1	-	-

Źródło: Wydział Polityki Społecznej i Mieszkaniowej Urzędu Miasta Jastrzębie-Zdrój

Porównując lata poprzednie rośnie liczba osób ubiegających się o przydział lokalu z zasobów miasta Jastrzębie-Zdrój. W 2013 roku 346 osób złożyło „wniosek o zawarcie umowy najmu lokalu mieszkalnego”, natomiast w 2014 roku było to aż 417 osób.

Według danych Urzędu Miasta zasób lokalowy na dzień 31 grudnia 2013 roku wynosił 2 222 mieszkania o łącznej powierzchni 85 102,12 m².

Tabela 15: Lokale mieszkalne – stan zasobu na dzień 31 grudnia 2013 roku

Powierzchnia użytkowa lokali mieszkalnych, w tym:	61 244,13 m²	1 652 mieszkań
– Lokale mieszkalne – własność gminy	2 229,65 m ²	53 mieszkania
– Lokale mieszkalne - współwłasność	48 008,88 m ²	1 142 mieszkania
– Lokale socjalne	10 736,51 m ²	455 mieszkań
– Lokale z czynszem regulowanym w budynkach socjalnych	79,76 m ²	2 mieszkania
Własność prywatna	26 276,97 m²	570 mieszkań
Ogółem powierzchnia użytkowa:	85 102,12 m²	2 222 mieszkań

Źródło: Wydział Polityki Społecznej i Mieszkaniowej Urzędu Miasta Jastrzębie-Zdrój

Lokale znajdujące się w zasobie gminy w dużej mierze obciążone są zaległościami z tytułu opłat lokalowych, co w znacznym stopniu obciąża budżet miasta i utrudnia prowadzenie inwestycji w poprawę warunków lokalowych na terenie miasta. Poniższa tabela przedstawia zaległości z tytułu opłat lokalowych powstałe w lokalach mieszkalnych oraz w lokalach socjalnych.

Tabela 16: Zaległości z tytułu opłat lokalowych powstałe w lokalach mieszkalnych oraz w lokalach socjalnych według stanu na dzień 31.12.2013 r. oraz 31.08.2014 r.

	Zaległość główna	Zaległość odsetkowa	Ogółem zaległość
LOKALE MIESZKALNE			
Zaległość na dzień 31 grudnia 2013 roku	4.052.931,68	2.709.244,98	6.762.176,66
Zaległość na dzień 31 sierpnia 2014 roku	4.028.894,23	2.695.369,75	6.724.263,98
LOKALE SOCJALNE			
Zaległość na dzień 31 grudnia 2013 roku	2.932.636,98	1.285.819,36	4.191.456,34
Zaległość na dzień 31 sierpnia 2014 roku	3.200.923,06	1.516.156,30	4.717.079,36

Źródło: Wydział Polityki Społecznej i Mieszkaniowej Urzędu Miasta Jastrzębie-Zdrój

3.2.6. Edukacja, kultura i sport

Pośród obiektywnych wyznaczników jakości życia wskazać można między innymi: poziom materialny, warunki pracy, życia, mieszkania i leczenia, bezpieczeństwo ekologiczne, relacje społeczne i aktywność mieszkańców, możliwość rozwoju osobistego (edukacja, uczestnictwo w kulturze) czy też rekreację i wypoczynek. Poniżej przedstawiono ujęcie diagnostyczne skupione na trzech ostatnich wyznacznikach.

Pierwszym analizowanym elementem była edukacja prowadzona na terenie miasta. Uzyskane dane ilościowe i jakościowe pozwalają na stwierdzenie, iż placówki edukacyjne w Jastrzębiu-Zdroju dysponują wysoko wykwalifikowaną kadrą i mają do zaproponowania swoim mieszkańcom szeroką, komplementarną i dostępną ofertę.

W Jastrzębiu-Zdroju działają liczne placówki oświatowe i edukacyjne na każdym poziomie kształcenia. Według danych Systemu Informacji Oświatowej na terenie miasta zarejestrowanych jest 155 szkół, w których, w ramach 753 oddziałów, uczy się 16 257 uczniów. Część z ww. placówek oświatowych i edukacyjnych funkcjonuje w ramach 15 zarejestrowanych na terenie miasta zespołów szkół.

Tabela 17: Liczba szkół i placówek oświatowych na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój oraz liczba uczniów i oddziałów w tych placówkach (stan na 30.09.2015.)

Typ	Liczba szkół / placówek	Liczba uczniów	Liczba oddziałów
Przedszkola	30	2663	136
Szkoły podstawowe	18	5887	297
Gimnazja	18	2471	113
Zasadnicze szkoły zawodowe	4	729	29
Licea ogólnokształcące	7	1163	44
Technika	9	1457	59
Licea ogólnokształcące dla dorosłych	9	1054	28
Technika uzupełniająca dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych	3	-	-
Szkoły policealne (ponadgimnazjalne)	18	810	44
Szkoły specjalne przysposabiające do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z więcej niż jedną niepełnosprawnością	1	23	3
Poradnie specjalistyczne	1	-	-

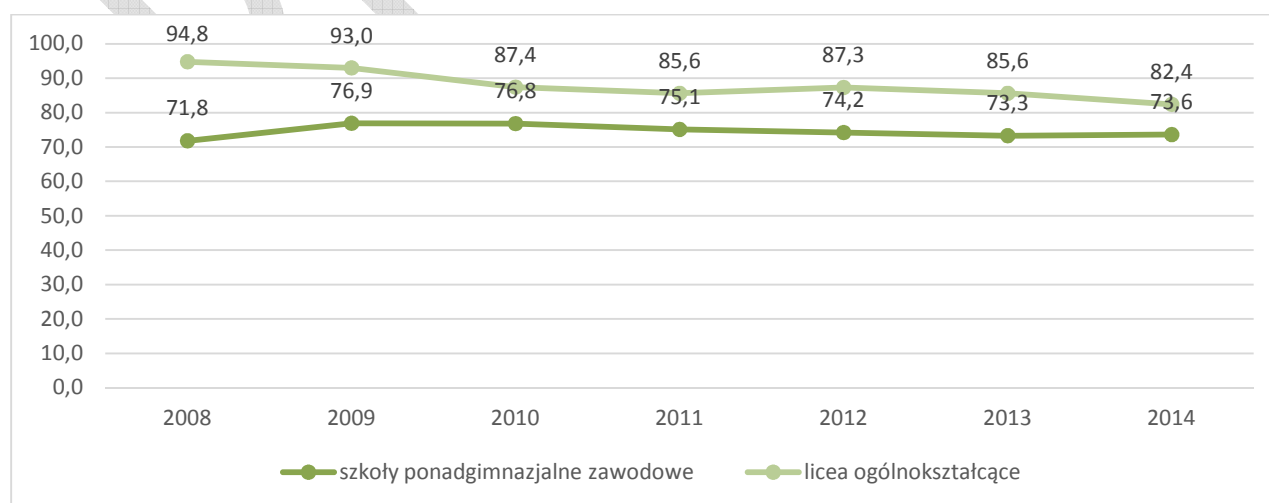
Typ	Liczba szkół / placówek	Liczba uczniów	Liczba oddziałów
Poradnie psychologiczno-pedagogiczne	1	-	-
Ośrodki rehabilitacyjno-wychowawcze umożliwiające upośledzonym umysłowo realizację obowiązku szkolnego i nauki	1	42	-
Międzyszkolne ośrodki sportowe	1	-	-
Niepubliczne placówka kształcenia ustawicznego i praktycznego	15	-	-
Niepubliczne placówki oświatowo-wychowawcze w systemie oświaty	1	-	-
Centrum Kształcenia Praktycznego	1	-	-

Źródło: Dane Urzędu Miasta Jastrzębie-Zdrój wskazane w zestawieniu zbiorczym Systemu Informacji Oświatowej (SIO)

W szkołach oraz innych placówkach oświatowych i edukacyjnych zatrudnionych jest 1960 nauczycieli, których wymiar czasu pracy składa się na ponad 1485 etatów.

Z danych przedstawionych przez GUS wynika, że zdawalność egzaminów maturalnych przez uczniów szkół ponadgimnazjalnych w Jastrzębiu-Zdroju utrzymuje się w okolicy 74% w przypadku absolwentów ponadgimnazjalnych szkół zawodowych i powyżej 82% w przypadku uczniów liceów. Warto jednak zaznaczyć, że w latach 2008-2014 odnotowano ponad 10% spadek zdawalności egzaminu maturalnego przez absolwentów liceów.

Wykres 17: Zdawalność egzaminów maturalnych przez uczniów szkół ponadgimnazjalnych w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2008-2014 (w %)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Absolwenci szkół ponadgimnazjalnych mają możliwość kontynuacji nauki na poziomie akademickim na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój. W mieście funkcjonuje Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny Akademii Górniczo-Hutniczej prowadzący studia wyższe na Wydziale Górnictwa i Geoinżynierii. W roku akademickim 2014/2015 na uczelni studiowało 311 studentów, w tym 160 na studiach stacjonarnych i 151 na studiach niestacjonarnych.

Na terenie Jastrzębia-Zdroju działa także Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych. Uczelnia kształci nauczycieli języków obcych w trzech specjalnościach: angielskiej, niemieckiej i francuskiej.

Wszystkie przedmioty wykładane są przez nauczycieli akademickich, pochodzących w znacznej mierze z Uniwersytetu Śląskiego. Ponadto, Kolegium współpracuje z działem do spraw współpracy kulturalnej i edukacyjnej Ambasady Francji w Polsce, Instytutem Francuskim w Krakowie, z Delegaturą Rządów Wspólnoty Francuskiej Belgii, Regionu Walonii i Komisji Wspólnotowej Francuskiej Regionu Stołecznego Brukseli przy Ambasadzie Belgii w Polsce. W Kolegium mieści się też siedziba PROF-EUROPE - Stowarzyszenia Nauczycieli Języka Francuskiego w Polsce.

W funkcjonujących na terenie miasta jednostkach oświatowych, poza edukacją formalną realizowane są działania związane z organizacją pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zajęć rewalidacyjnych i korekcyjno-kompensacyjnych dla dzieci z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego, spotkania integracyjne uczniów klas młodszych z rówieśnikami ze szkoły specjalnej, terapie logopedyczne oraz zajęcia korekcyjne wad postawy dla przedszkolaków i uczniów, praktyki zawodowe dla uczniów niepełnosprawnych, plenery malarskie o charakterze integracyjnym, zbiórki odzieży, środków higieny i innych produktów na rzecz potrzebujących. Szkoły współpracują z Uniwersytetem Trzeciego Wieku, Wszechnicą Edukacyjną AGH, z Jastrzębskim Hospicjum im. Dudkiewicza, z Domem Pomocy Społecznej „Dar Serca” oraz z Niepublicznym Zakładem Opieki Leczniczej „Betlejem” i Ośrodkiem Pomocy Społecznej. Uczniowie uczestniczą w przedsięwzięciach organizowanych wspólnie z innymi podmiotami, w tym z Kołem Emerytów i Rencistów (np. wspólne kolędowanie) czy z Kołem Gospodyń Wiejskich (spotkania).

Na terenie szkół realizowany jest wolontariat uczniów w ramach Dnia Aktywności Motorycznej Osób z Głęboką Niepełnosprawnością Intelektualną oraz Światowego Dnia Wolontariusza, akcje krwiodawstwa. W szkołach realizowane są programy i warsztaty

profilaktyczne, zarówno obejmujące profilaktykę zachowań ryzykownych (w tym bezpieczeństwa i uzależnień), jak również profilaktykę zdrowia.

Funkcjonujące w mieście szkoły specjalne prowadzą działania związane z włączaniem w życie społeczne i zawodowe swoich uczniów. W tym celu współpracują z licznymi podmiotami zewnętrznymi i angażują się w przedsięwzięcia o charakterze lokalnym i ponadlokalnym. Otaczają swoich uczniów wsparciem psychologicznym, prowadzą psychoterapię dla dzieci ich rodzin, ściśle współpracują z Sądem Rodzinnym i kuratorami. W zakresie włączania uczniów na rynek pracy szkoły specjalne współdziałają z Warsztatami Terapii Zajęciowej i Zakładem Aktywności Zawodowej oraz otaczają uczniów gimnazjum wsparciem w ramach preorientacji zawodowej.

W działania wspierające proces edukacji włącza się Powiatowy Urząd Pracy w Jastrzębiu-Zdroju, który prowadzi kompleksowe doradztwo zawodowe i psychologiczne dla młodzieży uczącej się (kończącej edukację) oraz absolwentów. W 2014 roku przeprowadzono 10 spotkań dla 144 uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych na temat rynku pracy i wyboru zawodu. Zorganizowano ponadto Jastrzębski Tydzień Kariery, który odbył się w ramach VI Ogólnopolskiego Tygodnia Kariery pod tytułem „Jak zaprzyjaźnić się z rynkiem pracy?”. W ramach tygodnia kariery odbyły się:

- prelekcje zawodoznawcze,
- praktyczne prezentacje zawodów,
- kiermasze ofert pracy,
- dzień otwarty z doradcą zawodowym,
- warsztaty promujące metodę „Study Circle – Szwedzkie Koło Zamachowe”,
- zajęcia dla uczniów niepełnosprawnych,
- konkursy: „Gra Uliczna – Dzień dla Kariery”, fryzjerski „Kreator”,
- sondaż diagnostyczny wśród uczniów.

Działania z zakresu profilaktyki, pedagogizacji i terapii dla wychowanków i ich rodzin prowadzi Zespół Ognisk Wychowawczych w Jastrzębiu-Zdroju. Placówka corocznie organizuje festyn rodzinny.

Na terenie Jastrzębia-Zdroju działa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna. Placówka posiada szeroką ofertę zajęć grupowych oraz indywidualnych adresowanych do uczniów, rodziców i nauczycieli. Prowadzi warsztaty, realizuje różnego rodzaju programy, służy pomocą w zakresie psychoterapii indywidualnej oraz rodzinnej. Działania Poradni realizowane są także w szkołach i przedszkolach. Do zadań Poradni należy m.in.:

- prowadzenie diagnozy dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie, słabowidzących, słabosłyszących, z niepełnosprawnością ruchową itd.,
- prowadzenie psychoterapii, terapii logopedycznej, tyflo i surdo pedagogicznej i zajęć o charakterze socjoterapeutycznym,
- wydawanie opinii i orzeczeń np. o potrzebie kształcenia specjalnego czy zajęć rewalidacyjno-wychowawczych,
- wydawanie zaświadczeń do Komisji ds. orzekania o niepełnosprawnościach,
- prowadzenie badań diagnostycznych, terapia indywidualna, konsultacje i porady, warsztaty profilaktyczne prowadzone w szkołach, spotkania z rodzicami,
- promocja zdrowia,
- udzielanie wsparcia, pomocy psychologicznej, pedagogicznej, logopedycznej dzieciom i młodzieży oraz ich rodzicom,
- współpraca z placówkami służby zdrowia,
- profilaktyka zdrowia psychicznego, agresji itd.,
- współpraca z rodzicami, opiekunami prawnymi,
- prowadzenie zajęć psychoedukacyjnych dla rodziców, opiekunów i wychowawców,
- prowadzenie „Szkoły dla Rodziców i Wychowawców”.

W każdą środę w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Jastrzębiu-Zdroju działa Punkt Konsultacyjny.

Drugim analizowanym elementem w zakresie poprawy jakości życia i rozwoju osobistego jest dostępność mieszkańców miasta do kultury. Jastrzębie-Zdrój jest miastem oferującym szeroki wachlarz wydarzeń o charakterze kulturalnym. Na terenie miasta odbywa się wiele lokalnych przedsięwzięć kulturalnych – wystaw, konkursów, koncertów, przedstawień, dyskusji i spotkań autorskich.

Wśród podmiotów prowadzących działania kulturalne w Jastrzębiu-Zdroju, na szczególną uwagę zasługują: Miejska Biblioteka Publiczna i Miejski Ośrodek Kultury.

Miejska Biblioteka Publiczna, funkcjonująca jako samorządową instytucją kultury, zapewnia nowocześnie wyposażoną i dostosowaną do potrzeb czytelników przestrzeń. Mieszkańcy miasta mają do dyspozycji 430 tysięcy woluminów książek, 330 tytułów prasy oraz 29 tysięcy zbiorów specjalnych, w tym: płyty CD, koncerty muzyczne na płytach DVD, filmy oraz książkę mówioną.

Sieć biblioteczną na terenie miasta tworzy Biblioteka Główna wraz z 13 filiami usytuowanymi w osiedlach i w sołectwach Jastrzębia. W centrum miasta znajduje się Biblioteka Główna, w której można skorzystać z następujących wyspecjalizowanych działów:

- Wypożyczalni Literatury dla Dorosłych,
- Wypożyczalni literatury dla Dzieci i Młodzieży,
- Wypożyczalni Zbiorów Muzyczno-Fonograficznych,
- Działu Informacyjno-Bibliograficznego i Czytelni Ogólnej.

W Bibliotece Główniej można skorzystać z punktu „Informacja”, gromadzącego dokumenty życia społecznego związane z miastem i regionem oraz czytelni komputerowej „Ikonka”. System OPAC WWW umożliwia przeglądanie baz bibliotecznych i wyszukiwanie informacji poprzez sieć globalną. W Miejskiej Bibliotece Publicznej można bezpłatnie korzystać z Internetu. Stanowiska komputerowe są do dyspozycji czytelników we wszystkich placówkach bibliotecznych, dodatkowo w Czytelni Ogólnej można skorzystać z Systemu Informacji Prawnej „LEX”.

Biblioteka organizuje imprezy i spotkania, których celem jest zachęcenie tych grup uczestników do interesującego i ciekawego spędzenia czasu wolnego oraz rozwoju własnych zainteresowań.

Wśród najważniejszych inicjatyw w 2014 roku należy wymienić:

- **Cyfrowe korzenie** – projekt współrealizowany z Biblioteką Śląską. Przedsięwzięcie miało charakter edukacyjny i skierowane było do seniorów zagrożonych wykluczeniem cyfrowym. W trakcie spotkań uczestnicy zgłębiali historię swojej rodziny i szukali informacji o pochodzeniu, a także przeszłości zawodowej przodków.
- **Surfujący Senior** – projekt z zakresu edukacji cyfrowej, którego główną ideą jest wyszukiwanie informacji i doskonalenie umiejętności sprawnego posługiwania się technologią cyfrową.

Projekt ten skierowany jest do wszystkich, w tym do osób niepełnosprawnych, którzy chcą zgłębić swoją wiedzę w dziedzinie wyszukiwania informacji w Internecie.

- **„Komputer bez barier”, „www.masnowka.pl”** – warsztaty komputerowe dla dorosłych. Uczestnicy warsztatów, którymi były głównie osoby starsze oraz słuchacze Uniwersytetu Trzeciego Wieku, mogli nabyć umiejętność obsługi komputera, poruszania się w środowisku internetowym, nauczyć się bezpiecznego korzystania z poczty elektronicznej i komunikatorów.
- **Zdrowie 50+** – spotkania poświęcone tematyce zdrowotnej realizowane przy współpracy z Przedsiębiorstwem Uzdrowskim „Ustroń” S.A.
- **Spotkania słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku z najmłodszymi czytelnikami biblioteki** – przedszkolakami. Grupa teatralna „Zapominajki” działająca przy UTW wystawia spektakle adresowane do dzieci, w tym podopiecznych Wojewódzkiego Szpitala Rehabilitacyjnego dla Dzieci w Jastrzębiu-Zdroju.
- **Kawiarenka „Pod Sową”** – comiesięczne spotkania o zróżnicowanej tematyce skierowane do osób dorosłych i seniorów m.in. słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Kawiarenka daje możliwość spotkań z przedstawicielami różnych dziedzin aktywności kulturalnej i naukowej, co pozwala na rozbudzanie własnych zainteresowań. W Kawiarence organizowane są wykłady, koncerty muzyczne, wieczory poezji.
- **Zakątki świata oczami obywateli** – cykl spotkań podejmujących tematykę podróżniczą przeprowadzonych w zróżnicowanej formie: relacje z podróży, slajdowiska, spotkania z podróżnikami, przewodnikami, pracownikami sektora turystycznego.
- **Babiniec** – cykl comiesięcznych spotkań dla kobiet. W 2014 roku w ramach „Babińca” zorganizowano warsztaty decoupage, spotkanie z kosmetyczką i psychologiem, wieczór poezji, warsztaty nordic walking, wykład na temat zdrowego stylu życia.
- **Wakacyjna Akademia – międzypokoleniowe warsztaty dla młodzieży i dorosłych** – bogata oferta warsztatów o zróżnicowanej tematyce nawiązująca do koncepcji *lifelong learning*. Działania skierowane są do młodzieży i osób dorosłych i pozwalają na twórcze i kreatywne spędzenie wolnego czasu zgodnie ze swoimi zainteresowaniami. W ramach „Wakacyjnej Akademii” zorganizowano warsztaty: języka czeskiego, taneczne, rękodzieła, relaksacyjne, fitness, zdrowego trybu życia, skutecznego uczenia się, komputerowe.

Dla osób, które z racji wieku i choroby są unieruchomione w domu, Biblioteka proponuje „Książkę na telefon” – akcję polegającą na bezpłatnym dostarczaniu książek do domu.

Biblioteka podejmuje działania na rzecz osób niepełnosprawnych poprzez stałą współpracę z Warsztatami Terapii Zajęciowej oraz Zespołami Szkół Specjalnych, Przedszkolem Specjalnym oraz Wojewódzkim Szpitalem Rehabilitacyjnym dla Dzieci.

Od kwietnia 2012 roku Filia nr 8 Miejskiej Biblioteki Publicznej działa w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym nr 2 w Jastrzębiu-Zdroju. Filia mieści się na parterze, w wyodrębnionym pomieszczeniu, dostosowanym do potrzeb osób niepełnosprawnych. Oprócz standardowego udostępniania zbiorów, książki dostarczane są bezpośrednio do łóżek pacjentów.

Miejski Ośrodek Kultury jest instytucją samorządową ukierunkowaną zarówno na kształtowanie indywidualnych zainteresowań, jak i wyzwolenie fantazji, wyobraźni, aktywności wśród mieszkańców Jastrzębia-Zdroju. Głównym celem MOK jest pobudzenie do kreatywnej postawy wobec sztuki, życia, samego siebie oraz rozwój twórczych zdolności poprzez swobodną formę wypowiedzi artystycznej. Ośrodek proponuje czynny udział w warsztatach, sekcjach, zespołach pod czujnym okiem specjalistów z zakresu plastyki, muzyki, tańca. Stwarza możliwość doskonalenia się w dowolnie wybranej dziedzinie poprzez udział w zajęciach, imprezach, jak i współpracy w różnych projektach artystycznych i edukacyjnych. MOK jest organizatorem różnorodnych imprez kulturalnych: festiwali, koncertów, spektakli teatralnych, konkursów. Prowadzi działalność wystawienniczą oraz działalność w zakresie kinematografii.

Szeroki wachlarz propozycji Miejskiego Ośrodka Kultury sprawia, że jest on miejscem chętnie odwiedzanym, zarówno przez publiczność, jak i twórców, a spotkania jednych i drugich dają obu stronom wiele satysfakcji i wrażeń, jakie niesie ze sobą szeroko rozumiana kultura i kontakt ze sztuką.

Placówki Miejskiego Ośrodka Kultury to: Kino „Centrum”, Dom Zdrojowy, Galeria Historii Miasta, Klub „Kaktus”, Klub „Metronom”, Świetlica „Astra”, Świetlica „Iskierka”, Świetlica „Kanon”, Świetlica „Nastolatek”, Świetlica „Promyk”, Świetlica „Skarbnik”, Świetlica „Stryzek”, Modelarnia.

Cztery główne imprezy kulturalne i edukacyjne organizowane przez Miejski Ośrodek Kultury przyciągnęły w 2014 roku około 3300 uczestników. Były to: Festiwal Sztuk Wszelakich – Zderzenia Działań Wrażliwych, Jastrzębski Przegląd Jasełek (XXIV edycja), Konkurs Piosenki Poetyckiej „Jastrzębskie śpiewania” (XXII edycja, którą uświetnił występ zespołu „Raz, Dwa, Trzy”) oraz Międzynarodowy Festiwal Chórów im. ks. Anzelma Skrobola (XIII edycja).

Około 14,5 tysiąca mieszkańców uczestniczyło w 2014 roku w 7 wydarzeniach okolicznościowych organizowanych przez MOK. Wśród tych wydarzeń znalazły się:

- Koncert świąteczno-noworoczny w wykonaniu zespołu „Golec uOrkiestra”,
- Koncert upamiętniający postać Henryka Sławika w wykonaniu Hungarian FolkEmbassy, wykład dyrektora Węgierskiego Instytutu Kultury Janosa Tischlera i byłego ambasadora Węgier Akosa Engelmayera, wystawa „W-jak Węgry, W – jak wino”,
- Uroczysty koncert papieski z okazji kanonizacji Jana Pawła II w wykonaniu Krakowskiej Orkiestry Radiowej i Chóru Mieszanego „Kanon”,
- Dni Jastrzębia-Zdroju (w programie: program dla dzieci „Centrum Uśmiechu”, koncert zespołu „Piersi”, występ kabaretu „Łowcy.B”, koncert Moniki Brodki),
- Koncert z okazji Narodowego Święta Niepodległości w wykonaniu Teatru Muzycznego IWIA,
- Mikołaj 2014.

Miejski Ośrodek Kultury organizuje ponadto liczne koncerty muzyczne, występy kabaretowe, spektakle teatralne dostosowane do poszczególnych grup odbiorców (rodziny, dzieci, młodzież, dorośli), konkursy, turnieje, zabawy edukacyjne, artystyczne i sportowe oraz lekcje muzealne. W ramach klubu „Samotni, lecz nie sami” MOK organizuje zajęcia dla seniorów. W Ośrodku odbywają się ponadto zajęcia w ramach programów związanych z wakacjami i feriami zimowymi.

W związku z działalnością w zakresie kinematografii, w 2014 roku kino „Centrum” odwiedziło 32537 widzów, którzy uczestniczyli w 1432 seansach. Część filmów prezentowana była premierowo.

Istotnym elementem wpływającym na rozwój osobisty mieszkańców jest aktywność fizyczna. W Jastrzębiu-Zdroju funkcjonuje sieć klubów sportowych. Najbardziej rozpoznawalne kluby to: Jastrzębski Węgiel (ekstraklasa siatkówki męskiej), GKS 1962 Jastrzębie (IV liga piłki nożnej) oraz JKH GKS Jastrzębie (ekstraklasa hokeja). Drużyny te rozgrywają swoje spotkania odpowiednio na: Hali Widowiskowo-Sportowej w Jastrzębiu Zdroju, Stadionie Miejskim oraz Lodowisku Jastor.

Na terenie miasta działają ponadto mniejsze kluby sportowe: BKS Jastrzębie (boks), UKH Białe Jastrzębie-Zdrój (hokej na lodzie kobiet), Międzyszkolny Ośrodek Sportowy Jastrzębie, LKS Granica Ruptawa (piłka nożna), LZS Zryw Bzie (piłka nożna), LKS Żar Szeroka (piłka nożna),

Jastrzębski Klub Tenisa Stołowego, Koka Jastrzębie (judo), Klub Piłki Ręcznej, UKS ROMI Jastrzębie (piłka ręczna dziewcząt) oraz Jastrzębski Koszykarski Klub Sportowy (koszykówka dziewcząt). W Jastrzębiu-Zdroju działa również klub bejsbolowy MKS Jastrząb.

W Jastrzębiu-Zdroju znajduje się ścianka wspinaczkowa, o powierzchni 200 m kw. Ścianka zarządzana jest przez Klub Wysokogórski Jastrzębie Zdrój, działający w strukturach Polskiego Związku Alpinizmu.

Główną instytucją sportową w Jastrzębiu-Zdroju jest Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji. Głównym obszarem zadań instytucji jest organizacja imprez sportowo-rekreacyjnych, a także współpraca z klubami i organizacjami młodzieżowymi. Ośrodek regularnie organizuje rozgrywki w czterech dyscyplinach sportowych: Miejskiej Ligi Siatkówki Amatorów, Grand Prix Miejskiej Ligi Piłki Halowej, Miejskiej Indywidualnej Ligi Tenisa Stołowego, a także Jastrzębskiej Ligi Szachowej. Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji jest organizatorem Olimpiady z Okazji Światowego Dnia Osoby Niepełnosprawnej, w której udział biorą podopieczni jastrzębskich placówek oświatowych, wychowawczych i opiekuńczych, a także DPS z Pielgrzymowic.

Obiektami sportowymi zarządzanymi przez MOSiR są: stadion miejski przy ul. Harcerskiej, stadion przy ul. Kościelnej, kompleks sportowy Omega przy ulicy Harcerskiej, kryta pływalnia Laguna przy ul. Opolskiej, lodowisko Jastor przy ul. Leśnej, dwa boiska sportowe, w tym jedno wybudowane w ramach programu Orlik 2012 oraz kąpielisko Zdrój przy ul. Witczaka. Ponadto w mieście znajdują się hala sportowa (dzielnica Szeroka) oraz hala widowiskowo-sportowa przy ul. Leśnej. Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji udostępnia bezpłatnie obiekty na organizację imprez dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz przekazuje nieodpłatnie bilety na Lodowisko „JASTOR”, Kąpielisko „ZDRÓJ”, oraz Krytą Pływalnię „LAGUNA” dla najuboższych dzieci za pośrednictwem Zarządów Osiedli oraz Sołectw.

Na terenie miasta funkcjonuje ponadto Międzyszkolny Ośrodek Sportowy. Jest to placówka wychowania pozaszkolnego o charakterze specjalistycznym. Jej celem jest kształtowanie i rozwijanie uzdolnień dzieci i młodzieży, pogłębianie ich wiedzy, pomoc w zdobywaniu nowych umiejętności oraz organizowanie rekreacji. Ponadto placówka zajmuje się:

- korygowaniem i wyrównywaniem niedoboru ruchu dzieci z odchyleniami w stanie zdrowia lub rozwoju
- wdrażaniem aktywności ruchowej dzieci i młodzieży jako formy wychowania zdrowotnego

- specjalistycznymi szkoleniami sportowymi w wybranych dyscyplinach w porozumieniu z klubami działającymi na terenie Jastrzębia-Zdroju
- rodzinnymi formami spędzania wolnego czasu: zajęcia sportowo-rekreacyjno-turystyczne, festyny rodzinne, pikniki, wyjazdy weekendowe, wycieczki i inne formy aktywności ruchowej podczas spędzanego wspólnie czasu.

Międzyszkolny Ośrodek Sportowy dąży do zaangażowania społeczności lokalnej do szeroko rozumianej kultury fizycznej i zdrowotnej, uwzględniając potrzeby, interesy, oczekiwania i ambicje środowiska.

W ofercie bezpłatnych zajęć organizowanych przez MOS znajdują się: siatkówka, koszykówka, tenis ziemny, zajęcia pływackie, tenis stołowy, zajęcia szachowe oraz gimnastyka korekcyjno-kompensacyjne.

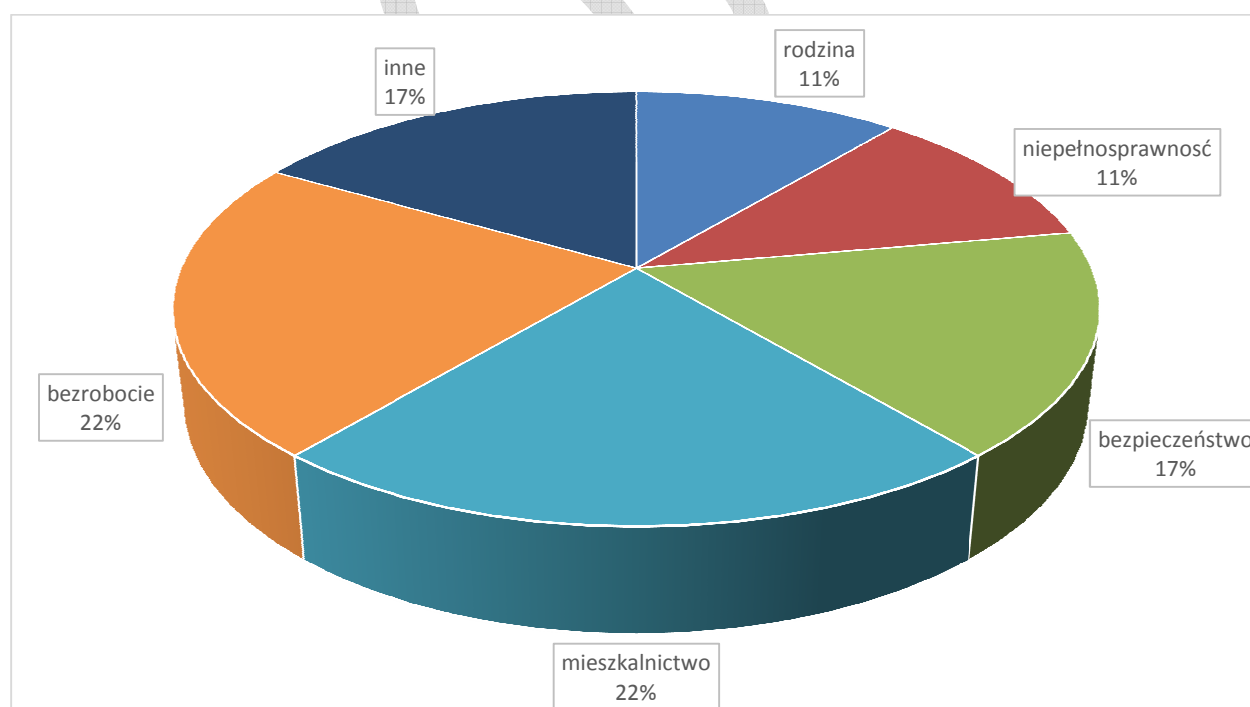
PROJEKT

3.3. Sytuacja społeczna w Jastrzębiu-Zdroju w opinii przedstawicieli instytucji

W ramach prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Jastrzębiu-Zdroju na lata 2016 - 2020 przeprowadzone zostało badanie ankietowe przedstawicieli instytucji i organizacji prowadzących działania na rzecz mieszkańców miasta w obszarze polityki społecznej. W badaniu wzięło udział 17 specjalistów z następujących instytucji, w tym: Ośrodek Pomocy Społecznej w Jastrzębiu-Zdroju (kilka działów), Urząd Miasta w Jastrzębiu-Zdroju, Śląskie Stowarzyszenie Osób Dotkniętych Chorobą Parkinsona, Jastrzębskie Stowarzyszenie Diabetyków, Powiatowy Urząd Pracy w Jastrzębiu-Zdroju, Straż Miejska, Komenda Miejska Policji, Spółdzielnia Mieszkaniowa "Nowa", Sąd Rejonowy w Jastrzębiu-Zdroju.

Biorąc pod uwagę podział na obszary działania –najwięcej bo 4 specjalistów zadeklarowało, że głównie działa w obszarze bezrobocia, tyle samo w obszarze mieszkalnictwa, 3 w obszarze pomocy rodzinie, 3 w obszarze bezpieczeństwa, 2 w obszarze niepełnosprawności i 3 w obszarze pomocy rodzinie.

Wykres 18: Obszar tematyczny najbliższy działaniom badanych instytucji

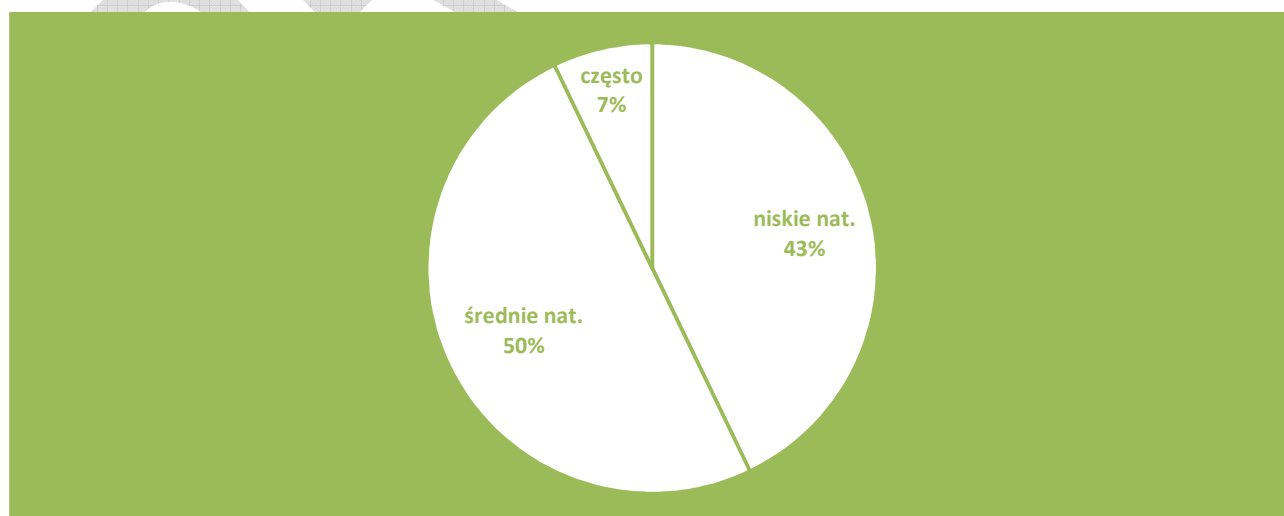
Źródło: Opracowanie własne

Osoby biorące udział w badaniu wskazywały trzy najważniejsze problemy społeczne w Jastrzębiu-Zdroju. W opinii respondentów najistotniejsze wydały się problemy związane z bezrobociem, które uzyskały łącznie 11 wskazań, w tym 8 razy wskazane zostały na pierwszym miejscu. Jako drugi pod względem istotności problem społeczny w mieście badani przedstawiciele instytucji wskazali dostęp do służby zdrowia i rehabilitacji łącznie 7 wskazań i emigracja oraz problemy mieszkaniowe po 4 wskazania. Inne wymieniane problemy to: starzenie się społeczeństwa, uzależnienia, słaba integracja mieszkańców.

Analizując poszczególne problemy społeczne występujące na terenie Jastrzębia-Zdroju oraz ich natężenie, przedstawiciele instytucji i organizacji ocenili problemy związane z bezdomnością, sytuacją mieszkaniową, ubóstwem, bezrobociem, niepełnosprawnością, starością, uzależnieniem od alkoholu i narkotyków, stanem zdrowia mieszkańców, przestępczością, przemocą, problemami w rodzinie oraz kwestie związane z demografią, zmianami stopy życiowej, edukacją, ofertą kulturalną i sportową, stanem środowiska naturalnego, migracjami oraz współpracą międzyinstytucjonalną.

Pierwszym z problemów poddanych analizie był **problem bezdomności**. Większość przedstawicieli instytucji określiło natężenie tego problemu jako średnie (7 wskazań), przy jednoczesnym określeniu tendencji zmiany natężenia problemu jako rosnącej (9 wskazań). Respondenci, w większości, jako przyczyny problemu wskazują wysokie bezrobocie, a także związane z nim ubóstwo oraz uzależnienie od alkoholu.

Wykres 19: Natężenie problemu bezdomności w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Kolejnym problemem poddawanym analizie była **sytuacja mieszkaniowa**. Natężenie tego problemu w opinii badanych przedstawicieli organizacji i instytucji było średnie (8 wskazań), a tendencja zmiany natężenia problemu w opinii respondentów wskazuje na zachowanie obecnego stanu rzeczy (8 wskazań). Zdaniem większości respondentów przyczyny ww. problemu osadzone są w niewystarczającej ilości mieszkań socjalnych i komunalnych oraz w cenach mieszkań na wolnym rynku.

Wykres 20: Natężenie problemu związanego ze złą sytuacją mieszkaniową w opinii badanych specjalistów

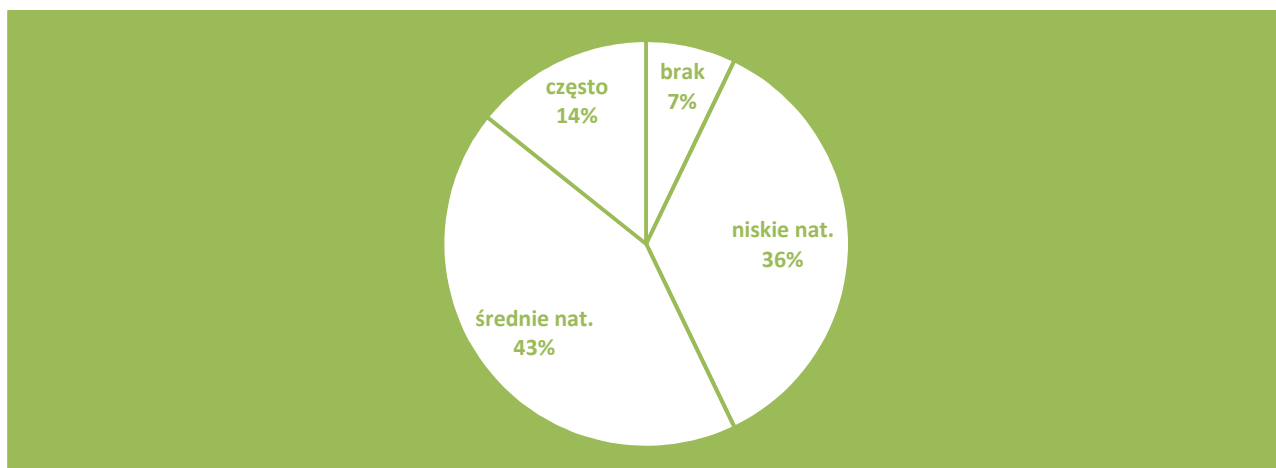

Źródło: Opracowanie własne

Analizując problem **ubóstwa** badani pracownicy instytucji i organizacji wskazywali średnie natężenie problemu (6 wskazań) oraz niskie (5 wskazań), a także tendencje do dalszego narastania problemu (9 wskazań).

Głównymi przyczynami problemu, wskazanymi przez respondentów jest bezrobocie i niskie wykształcenie lub niedopasowane kwalifikacje.

Wykres 21: Natężenie problemu ubóstwa w opinii badanych specjalistów

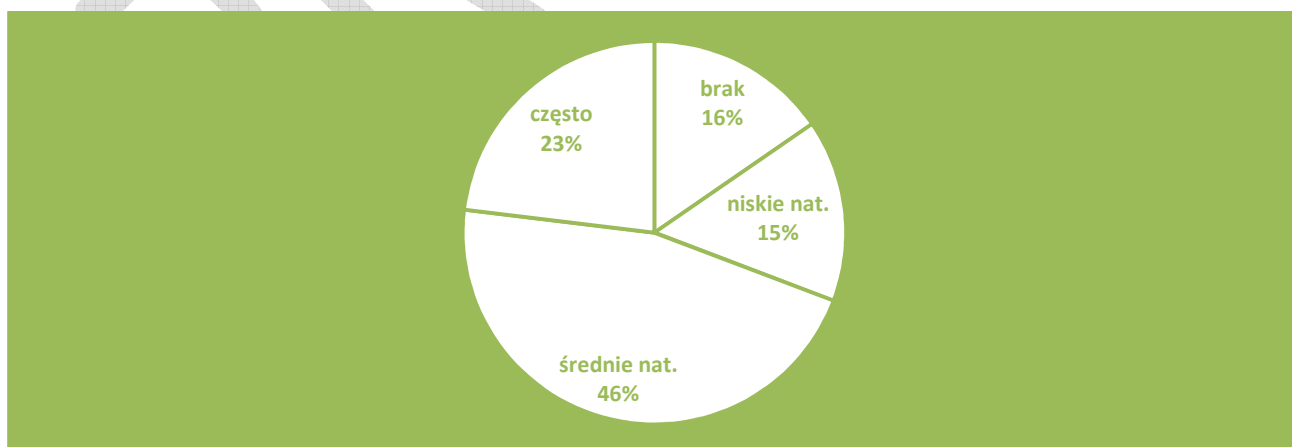

Źródło: Opracowanie własne

Problem **bezrobocia** w opinii większości respondentów ma wysokie lub średnie natężenie (8 wskazań). Zadaniem przedstawicieli instytucji i organizacji biorących udział w badaniu natężenie problemu bezrobocia zachowa obecny poziom (8 wskazań).

Respondenci, w znacznej większości, jako przyczyny problemu wskazują niewystarczającą ilość nowych miejsc pracy, likwidację zakładów pracy, szczególnie zła sytuacja JSW. Ponadto, według ankietowanych przyczynami są przede wszystkim brak przygotowania zawodowego i niski poziom wykształcenia oraz wysokie koszty pracodawców. Bezrobocie wskazywane jest też jako przyczyna większości innych problemów społecznych analizowanych w badaniu.

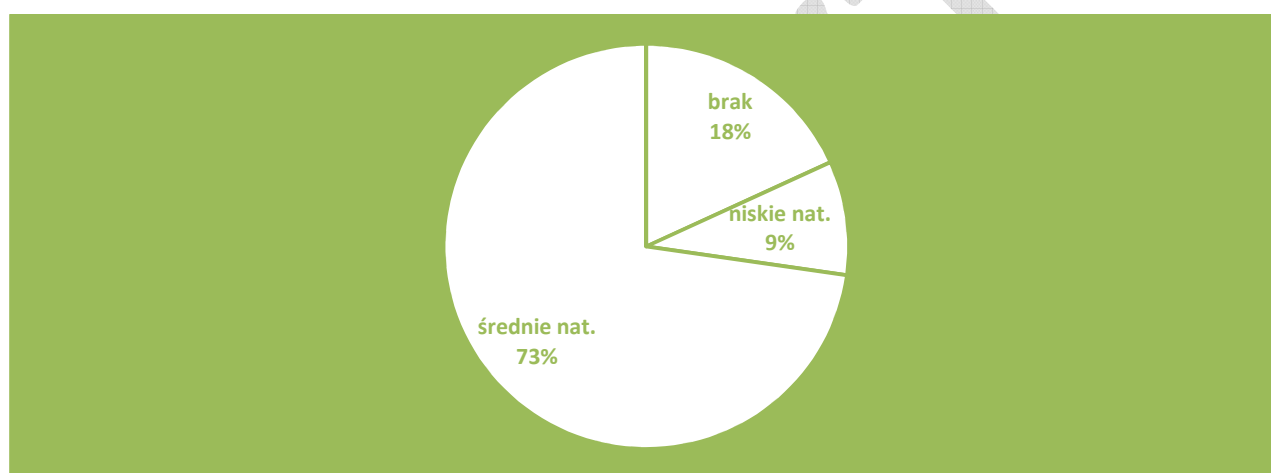
Wykres 22: Natężenie problemu bezrobocia w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Problemy związane z **niepełnosprawnością** w opinii uczestników badania charakteryzują się średnim natężeniem (8 wskazań) lub niskim. Przedstawiciele instytucji i organizacji wypełniający ankiety uważają w większości, że liczba osób niepełnosprawnych będzie wzrastać (7 wskazań). Zdaniem większości respondentów przyczyny ww. problemu mają podłoże w ograniczeniach dostępności do profesjonalnych usług medycznych i rehabilitacyjnych. Ponadto na istnienie problemu składają się choroby oraz mała ilość zakładów pracy chronionej.

Wykres 23: Natężenie problemów związanych z niepełnosprawnością w opinii badanych specjalistów

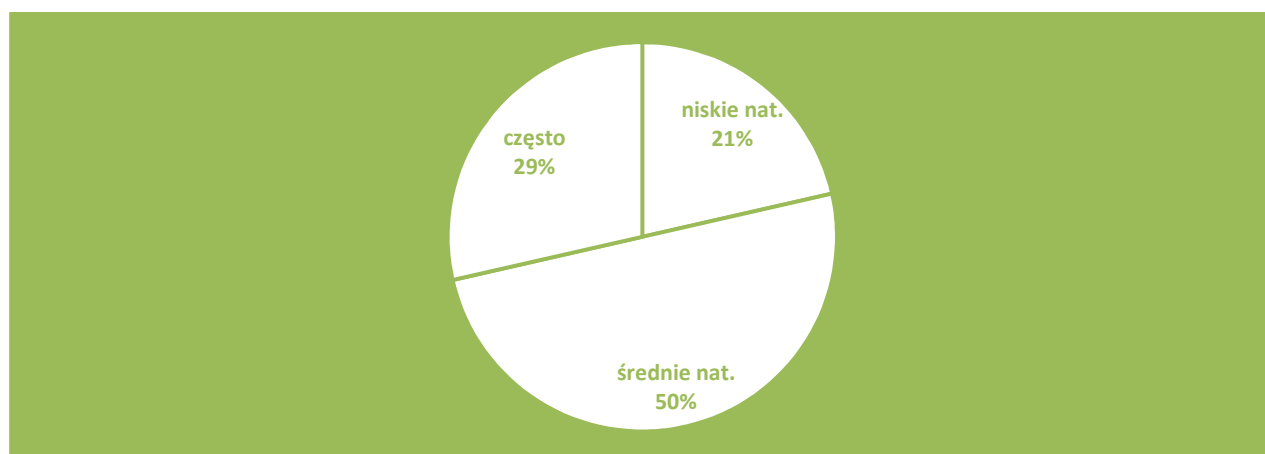

Źródło: Opracowanie własne

W opinii respondentów **problemy związane ze starością** cechuje średnie natężenie (9 wskazań) oraz zdecydowana tendencja wzrostowa (11 wskazań). Głównymi przyczynami problemu, wskazanymi przez respondentów jest niski przyrost naturalny, migracja ludzi młodych, brak opieki ze strony rodziny, a także niska aktywność seniorów.

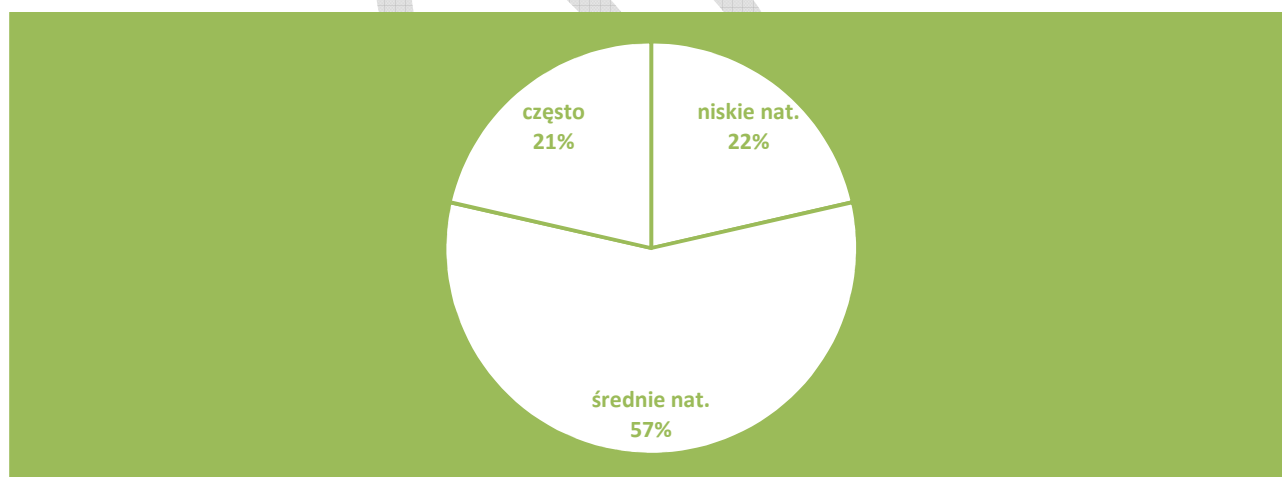
Wykres 24: Natężenie problemów związanych ze starością w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Uzależnienie od alkoholu cechuje średnie natężenie (10 wskazań) oraz tendencja wzrostowa (8 wskazań). Według respondentów podstawowymi czynnikami mającymi wpływ na istniejący alkoholizm jest bezrobocie, obciążenia generacyjne osób uzależnionych, przyzwolenie społeczne, stres.

Wykres 25: Natężenie problemu uzależnienia od alkoholu w opinii badanych specjalistów

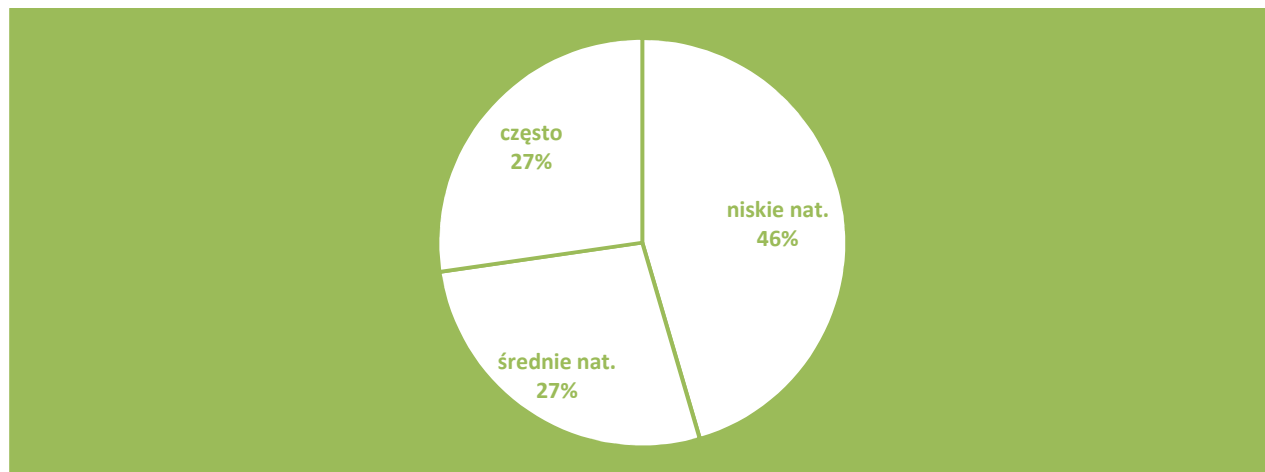

Źródło: Opracowanie własne

Uzależnienie od narkotyków w oczach respondentów jest problemem o niskim lub średnim natężeniu (odpowiednio 6 i 4 wskazania), choć zdania są mocno podzielone, co przedstawia powyższy wykres. Uwagę jednak zwraca wyraźne wskazanie tego problemu jako jednego z głównych problemów w przyszłości (8 respondentów wskazało tendencje zwykłą). Zdaniem

większości respondentów przyczyny ww. problemu to brak świadomości, profilaktyki, stres, ciekawość, osłabienie więzi rodzinnych, niewydolność wychowawcza rodziców.

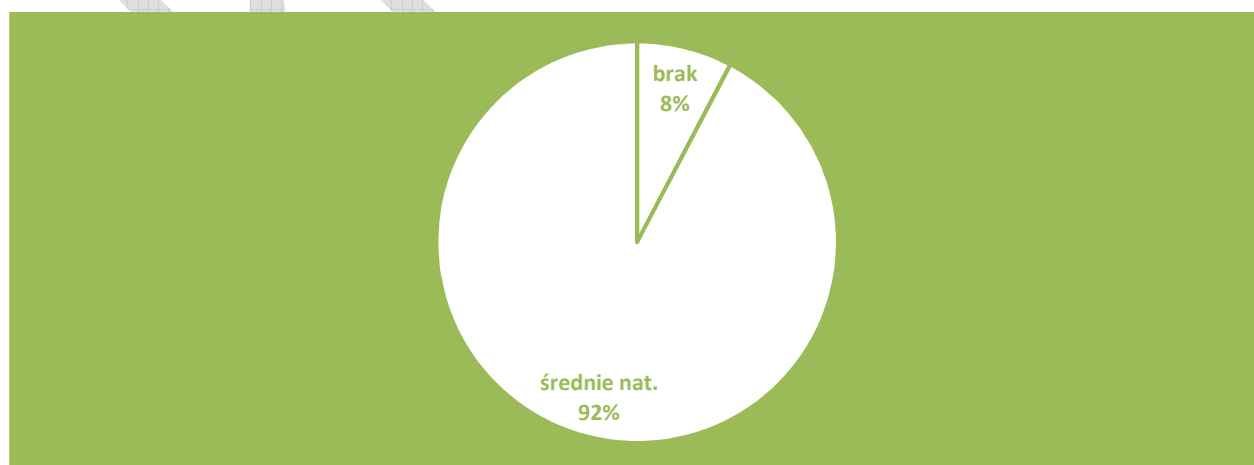
Wykres 26: Natężenie problem uzależnienia od narkotyków w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Natężenie problemu **złego stanu zdrowia społeczeństwa** (w tym chorób przewlekłych i psychicznych) w opinii respondentów cechuje średni poziom (odpowiednio 13 wskazań). Respondenci co do tej kwestii są bardzo zgodni, zwrócili także uwagę na zdecydowaną narastającą tendencję zmiany natężenia problemu (7 wskazań). Respondenci, w większości, jako przyczyny problemu wskazują niewystarczającą opiekę medyczną, brak profilaktyki, stres.

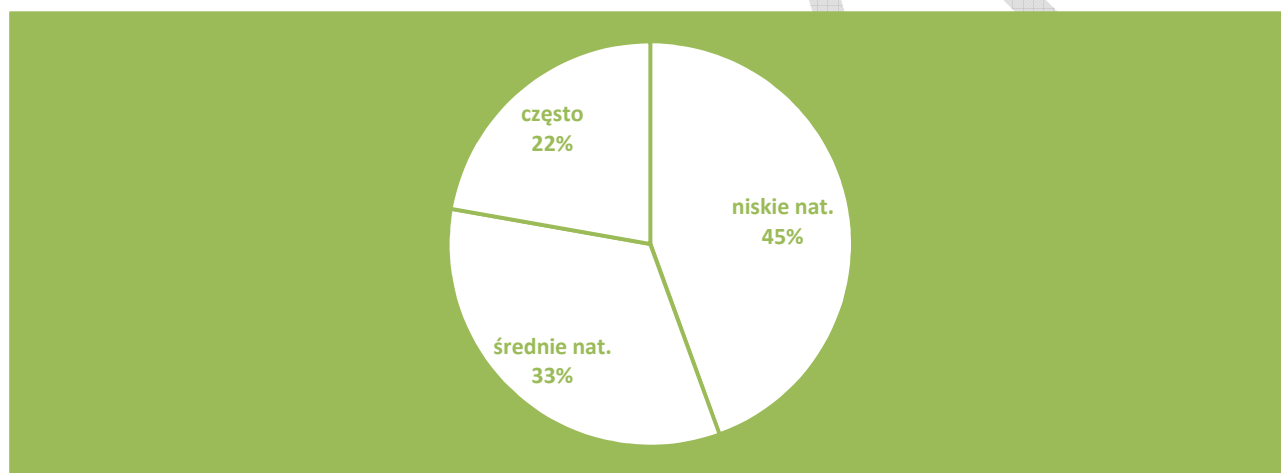
Wykres 27: Natężenie problemu związanego ze złym stanem zdrowia mieszkańców w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Przestępczości wśród nieletnich w opinii respondentów cechuje niskie lub średnie natężenie (odpowiednio 5 wskazań i 4 wskazania). Przeważająca część badanych przedstawicieli instytucji i organizacji działających w obszarze polityki społecznej wskazuje również na zachowanie niezmiennego poziomu tego zjawiska (7 wskazań). Głównymi przyczynami problemu, wskazanymi przez respondentów są dysfunkcyjne rodziny, problemy wychowawcze, wpływ środowiska.

Wykres 28: Natężenie i tendencja zmian natężenia problemu przestępczości wśród nieletnich w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

W opinii respondentów problem **przestępczości pospolitej** w Jastrzębiu-Zdroju cechuje średnie natężenie (6 wskazań) i niskie (4 wskazania) i oraz tendencja do zachowania niezmiennego poziomu zjawiska (9 wskazań). Zdaniem większości respondentów przyczyny ww. problemu ugruntowane są w doświadczeniu ubóstwa i bezrobocia oraz agresji.

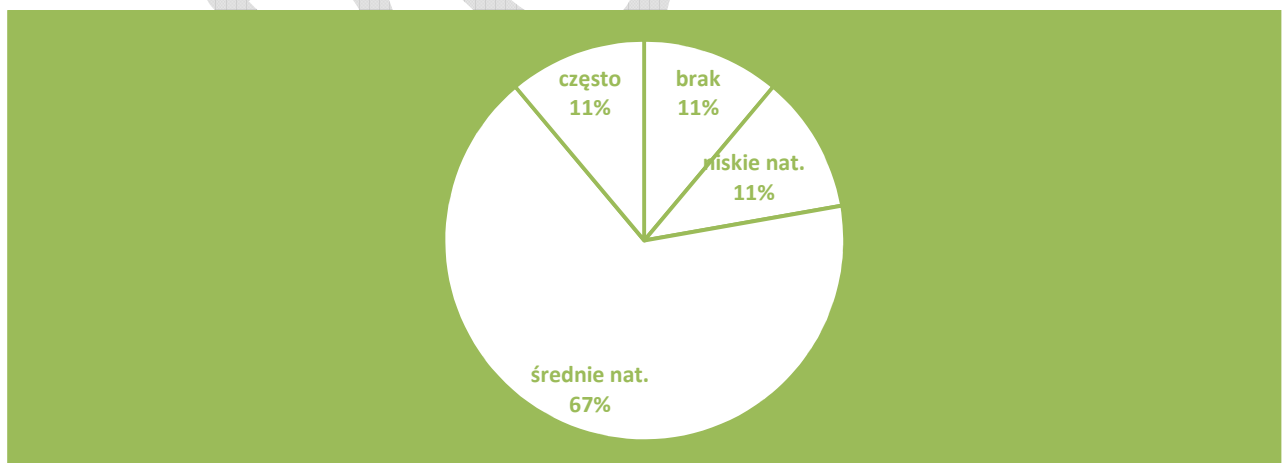
Wykres 29: Natężenie i tendencja zmian natężenia problemu przestępczości pospolitej w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Respondenci wskazali na średni poziom natężenia problemów związanych z **przemocą w rodzinie** (7 wskazań) jednocześnie zwrócili uwagę na możliwą tendencję wzrostową (8 wskazań) lub brak zmian (też 8 wskazań). Za podłoże przemocy w rodzinie respondenci uznali przede wszystkim uzależnienia, problemy w relacjach, brak umiejętności rozwiązywania konfliktów, problemy finansowe i osobiste.

Wykres 30: Natężenie problemu przemocy w rodzinie w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Spadek stopy życiowej mieszkańców gminy w opinii badanych przedstawicieli instytucji i organizacji jest problemem o średnim i niskim (odpowiednio 7 i 5 wskazań). Badani zwrócili uwagę na utrzymanie się tego poziomu w przyszłości (10 wskazań).

Główną przyczyną istniejącego problemu wskazywana w ankietach to bezrobocie oraz coraz niższe płace w stosunku do kosztów życia.

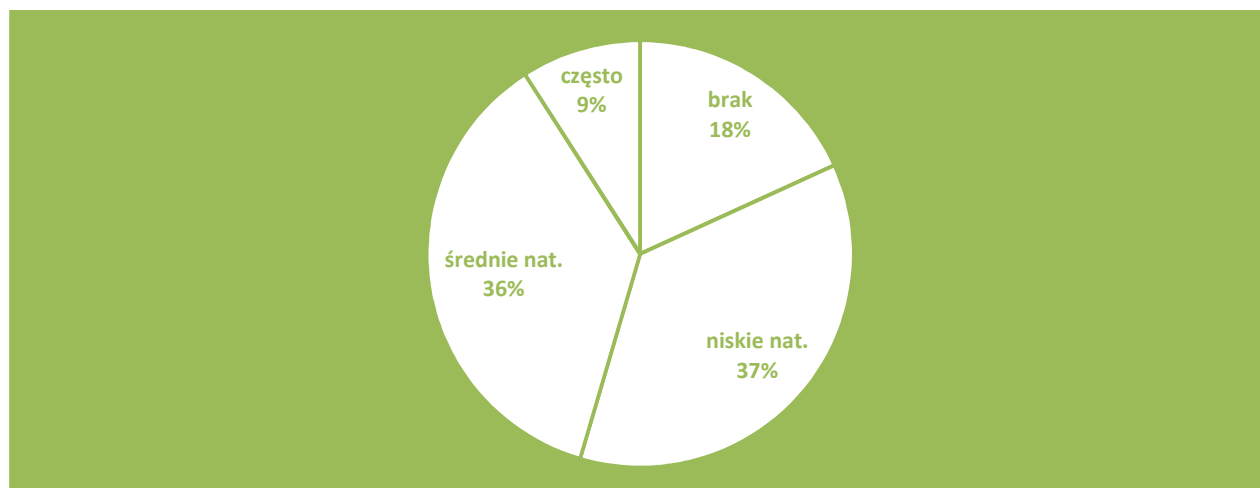
Wykres 31: Natężenie problemu obniżania się stopy życiowej mieszkańców w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Oceniając problem określany jako **niska jakość edukacji**, respondenci byli bardzo podzielnii – jedna trzecia wskazała na średnie natężenie problemy i jedna trzecia na niskie. Edukacja jest zatem jednym z najmniej problemowych obszarów. Jako przyczyny problemu w tym zakresie wskazywano niedostosowanie edukacji do potrzeb rynku pracy, rozdźwięk między teorią a praktyką oraz problemy finansowe szkół i małą motywację nauczycieli.

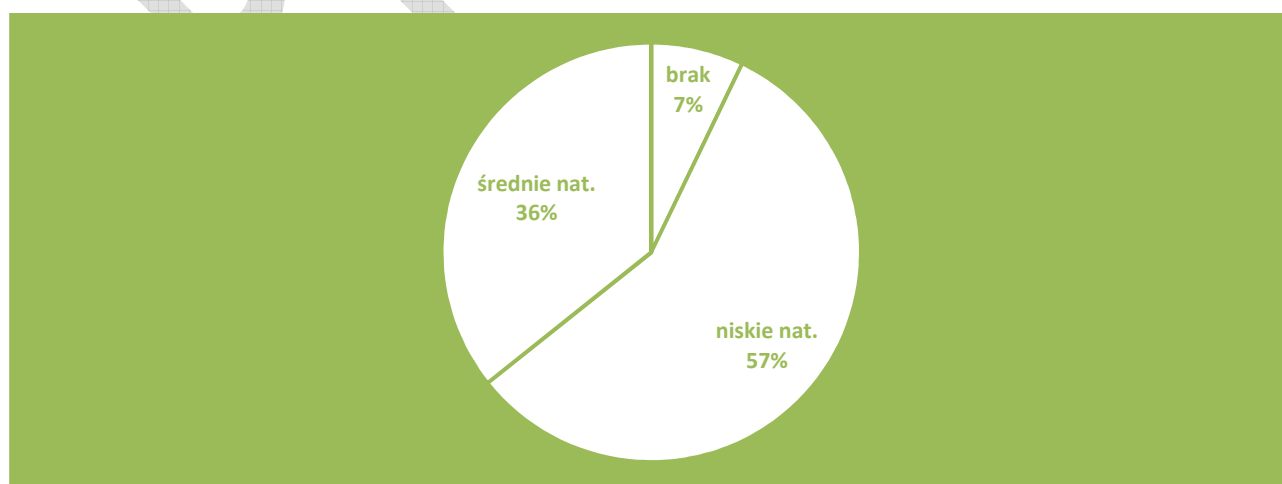
Wykres 32: Natężenie problemu niskiej jakości edukacji w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Uczestniczący w badaniu przedstawiciele instytucji i organizacji działających w obszarze polityki społecznej na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój były podzieleni jeśli chodzi o ocenę **oferty kulturalnej i sportowej na terenie gminy**. Większość wskazała że kultura i sport funkcjonują dobrze lub problem w tym obszarze jest mały (9 wskazań). Co trzeci wskazał jednak na średnie natężenie problemu tj. niedostosowania oferty kulturalnej i sportowej do potrzeb (6 wskazań). Respondenci wskazali ponadto tendencję związaną z utrzymaniem (11 wskazań) tej w miarę korzystanej sytuacji. Jako przeszkody w pełnej dostępności do oferty kulturowej i sportowej respondenci wskazali słabą promocję, niewystarczającą infrastrukturę oraz niskie dofinansowanie w tym obszarze .

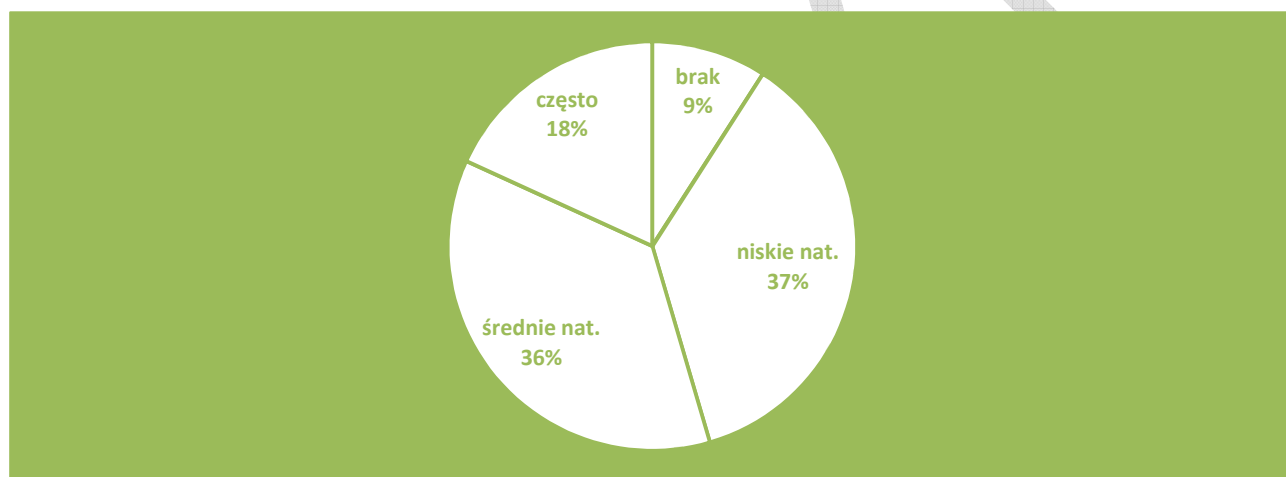
Wykres 33: Natężenie problemu braku interesującej oferty kulturalnej i sportowej w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Zanieczyszczenie środowiska naturalnego –ocena tego zjawiska jest bardzo zróżnicowana 5 respondentów uznało ten problem za średni, tyle samo za niski wysoki. Jednocześnie respondenci określając tendencję dla natężenie problemu zanieczyszczenia środowiska w przyszłości zwrócili uwagę na zachowanie niezmiennego poziomu (8 wskazań), Jako najważniejsze przyczyny problemu respondenci wskazywali powstawanie wysypisk śmieci (w tym nielegalnych), niską świadomość ekologiczną mieszkańców i niewystarczające egzekwowanie kar.

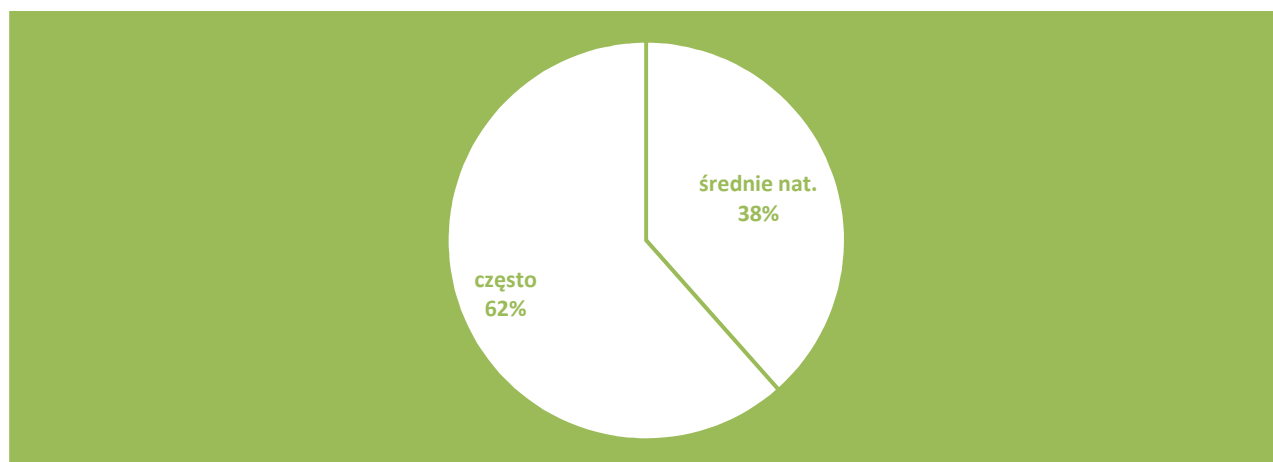
Wykres 34: Natężenie problemu zanieczyszczenia środowiska naturalnego w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Migracja mieszkańców gminy w poszukiwaniu „lepszego życia” w opinii uczestników badania stanowi jeden z najpoważniejszych problemów miasta -9 respondentów wskazuje na to, że problem jest wysoki lub 6, że średni. Na uwagę zasługuje w tym miejscu wskazana przez respondentów zdecydowanie wzrostowa tendencja zmian natężenia tego problemu (13 wskazań). Jako główne przyczyny problemu respondenci wskazali brak pracy i możliwość uzyskania wyższych zarobków.

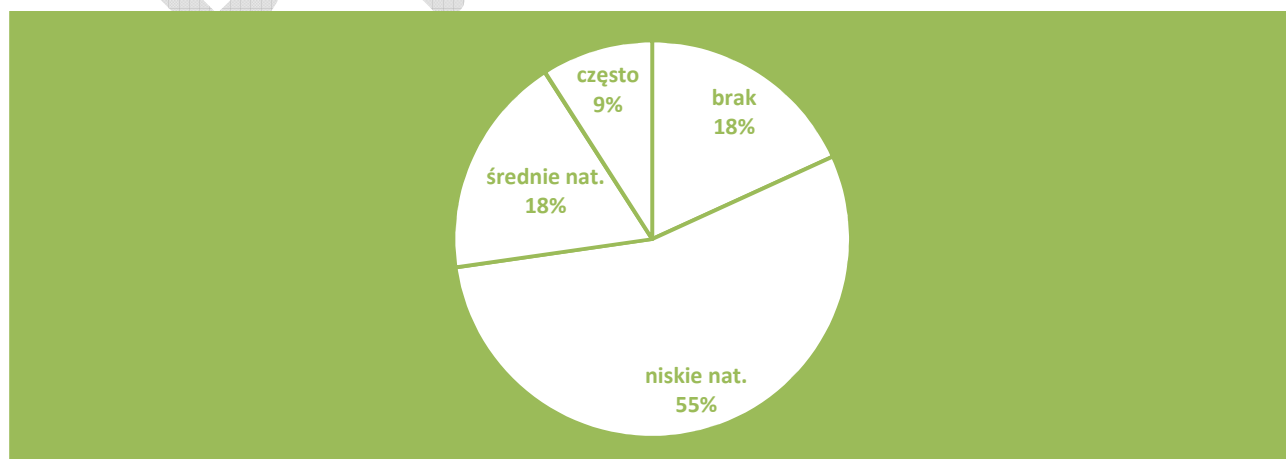
Wykres 35: Natężenie problemu migracji mieszkańców w poszukiwaniu "lepszego życia" w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Natężenie problemu określonego w badaniu jako **brak współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami działającymi na terenie gminy** zostało ocenione przez respondentów bardzo różnorodnie. Problem ten mocno podzielił instytucje gdyż dotyczy ich samych – 7 instytucji wskazało, że jest niski poziom problemu, 3 instytucje wskazały na średnie natężenie. Co istotne respondenci zwrócili uwagę na zachowanie obecnego poziomu współpracy międzyinstytucjonalnej (10 wskazań) lub poprawę w tym zakresie (3 wskazania). Wśród problemów związanych ze współpracą międzyinstytucjonalną wskazywane były problemy w koordynacji działań i zbytne rozproszenie instytucji, a także przeciążenie bieżącymi zadaniami.

Wykres 36: Natężenie problemu braku współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami na terenie gminy w opinii badanych specjalistów

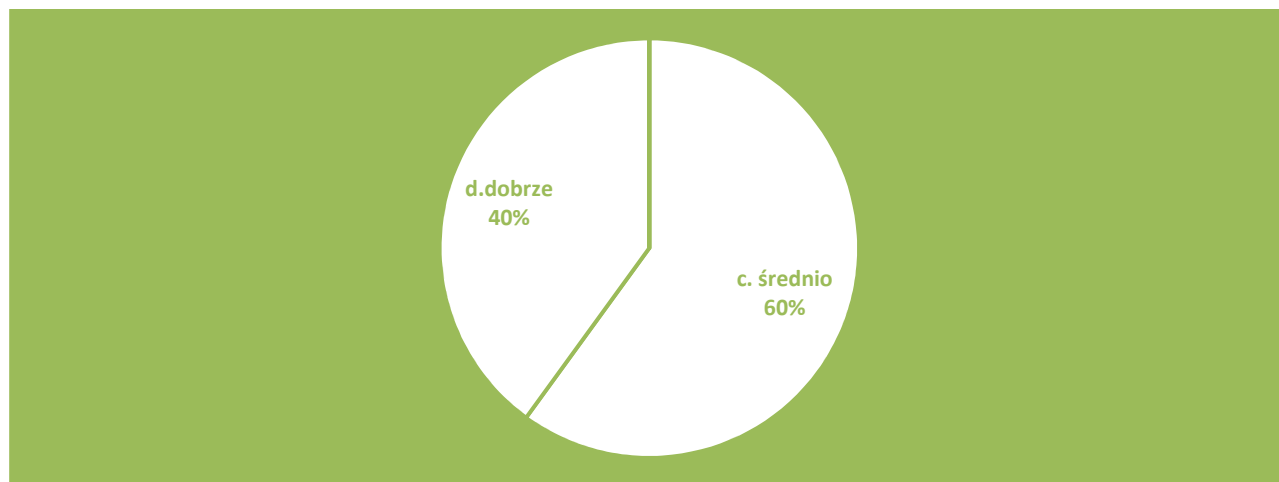

Źródło: Opracowanie własne

Spośród uczestników badania 10 osób oceniło **warunki życia w gminie Jastrzębiu-Zdroju** jako średnie, 7 osób dało ocenę dobrą, nikt nie uznał że jest złe.

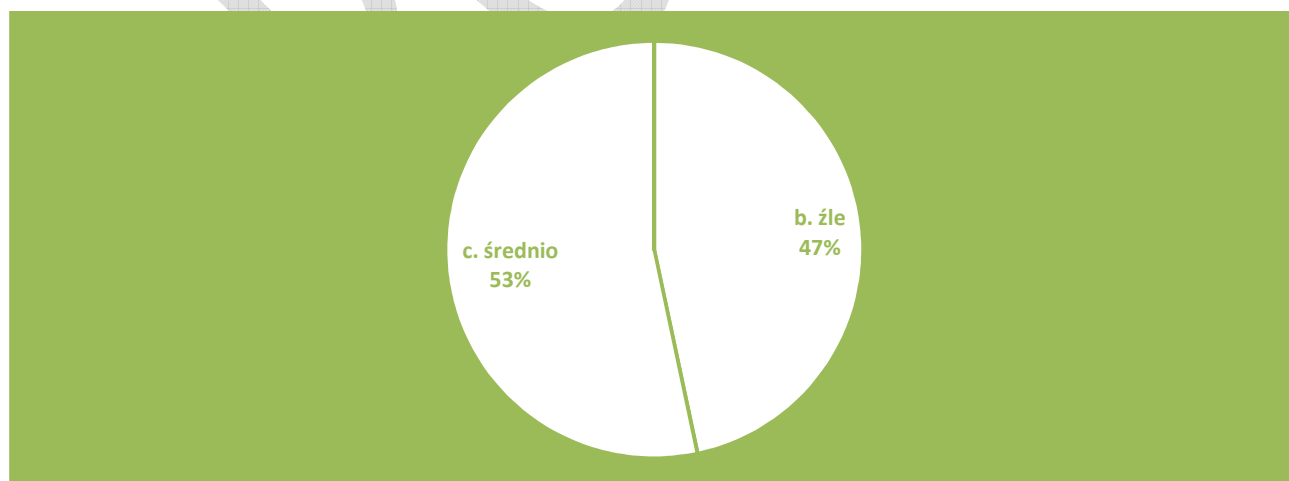
Wykres 37: Ocena warunków życia w gminie Jastrzębiu-Zdroju w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Uczestnicy badania określili również sytuację na rynku pracy. W opinii badanych **sytuacja lokalnego rynku pracy** w zdecydowanej większości jest średnia 9 osób lub zła 8 osób.

Wykres 38: Ocena sytuacji na rynku pracy w Jastrzębiu-Zdroju w opinii badanych specjalistów

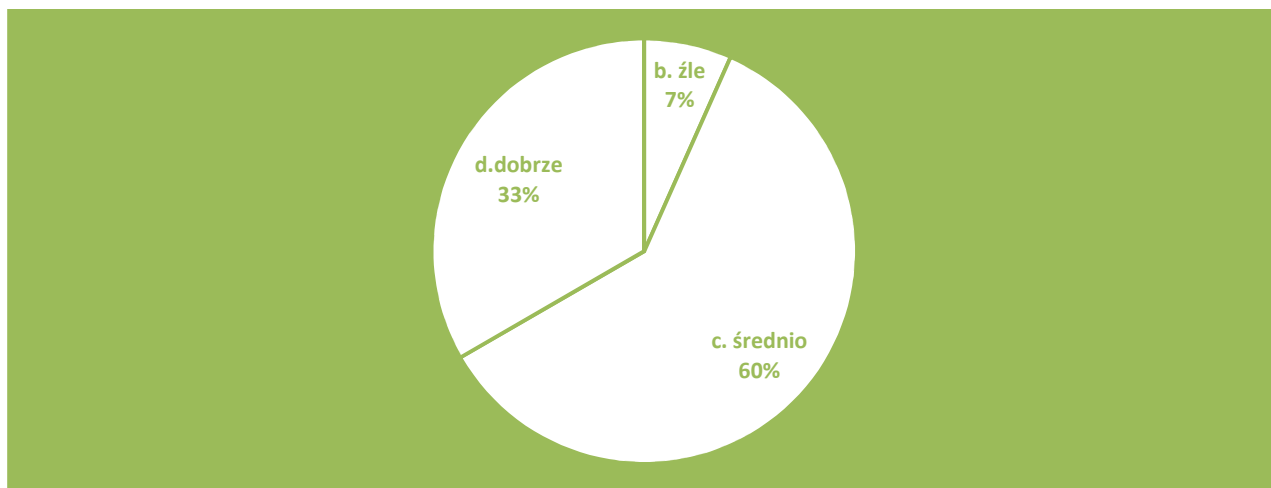

Źródło: Opracowanie własne

W grupie badanej, reprezentującej w dużej mierze **system pomocy i integracji społecznej**, ponad połowa badanych oceniła funkcjonowanie tego systemu średnio (10 wskazań). 6 wskazań

dała systemowi pomocy społecznej w gminie ocenę dobrą. Nikt nie ocenił systemu pomocy społecznej źle.

Wykres 39: Ocena skuteczności systemu pomocy społecznej w gminie Jastrzębiu- Zdroju w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Spośród najczęściej padających propozycji działań ukierunkowanych na poprawę sytuacji społecznej w gminie respondenci wskazywali: pozyskanie środków unijnych i inwestorów zewnętrznych, stworzenie nowych miejsc pracy, dopasowanie systemu edukacji do potrzeb rynku.

4. Identyfikacja czynników rozwojowych w sferze społecznej – zastosowane narzędzie: analiza SWOT

Jedną z podstawowych metod analizy strategicznej jest analiza SWOT. Polega ona na ustaleniu silnych i słabych stron wynikających ze stanu zasobów własnych miasta oraz szans i zagrożeń związanych z aktualnym stanem i kierunkami zmian otoczenia, czyli pozytywnych i negatywnych elementów wewnętrznych i zewnętrznych.

Nazwa metody pochodzi od pierwszych liter angielskich słów:

- **S** – Strengths (**silne strony**, atuty) – czynniki wewnętrzne (zasoby miasta),
- **W** – Weaknesses (**słabe strony**, wady) – czynniki wewnętrzne (zasoby miasta),
- **O** – Opportunities (**szanse**, okazje, możliwości) – czynniki zewnętrzne (otoczenie),
- **T** – Threats (**zagrożenia**, trudności) – czynniki zewnętrzne (otoczenie).

Dzięki ocenie czynników wewnętrznych i zewnętrznych, mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego, pomaga dokonać analizy zasobów miasta (czynniki materialne, finansowe, ludzkie, instytucjonalne) w zakresie polityki społecznej oraz analizy otoczenia zewnętrznego (czynniki polityczne, ekonomiczne, społeczne, prawne, ekologiczne, technologiczne) mającego wpływ na tę politykę.

W celu zapewnienia sukcesu strategicznego, wybiera się spośród czterech wariantów strategicznych:

- **Strategia agresywna** – polegająca na wykorzystaniu szans pojawiających się w otoczeniu przy pomocy silnych stron zasobów własnych miasta - $\Sigma S > \Sigma W$; $\Sigma O > \Sigma T$.;
- **Strategia konkurencyjna** – polegająca na pokonywaniu słabych stron poprzez wykorzystanie szans w otoczeniu - $\Sigma S < \Sigma W$; $\Sigma O > \Sigma T$;
- **Strategia konserwatywna** – polega na wykorzystaniu mocnych stron w celu uniknięcia lub zredukowania wpływu zagrożeń - $\Sigma S > \Sigma W$; $\Sigma O < \Sigma T$;
- **Strategia defensywna** – polega na zredukowaniu lub zlikwidowaniu wewnętrznych słabych stron oraz unikaniu zagrożeń ze strony otoczenia - $\Sigma S < \Sigma W$; $\Sigma O < \Sigma T$.

Poniżej przedstawiono analizę SWOT, opracowaną przez uczestników warsztatów oraz wybrany wariant strategiczny dla poszczególnych obszarów polityki społecznej.

Oceny poszczególnych czynników dokonano podczas warsztatów międzyinstytucjonalnych posługując się skalą pięciostopniową, gdzie 1 oznaczało bardzo niską ocenę problemu, a 5 ocenę bardzo wysoką. Sumy ocen stanowią wyniki dla poszczególnych części analizy. W oparciu o uzyskane wyniki określone zostały warianty strategiczne, a w ich konsekwencji cele i kierunki działań.

4.1. Rynek pracy, edukacja i ekonomia społeczna

SILNE STRONY	Ocena	Waga	Waga x ocena
Prace społecznie użyteczne - Partnerstwo	5	0,2	1,00
Powstanie Spółdzielni socjalnej - Partnerstwo	2	0,1	0,20
Jastrzębskie doradztwo kariery - Partnerstwo	4,5	0,1	0,45
Działalność ZOD AGH w Jastrzębiu Zdroju, UM - Akademia AGH JSW	4	0,03	0,12
Budowane partnerstwa (współpraca) podczas realizacji projektów (CRIS, Fundacja Rodzin Górniczych, Stow. Dar Serca)	4	0,2	0,80
Niskie nasycenie rynku działalności gospodarcze (nisza)	2	0,03	0,06
Lokalizacja miasta (sąsiedztwo rozwiniętych aglomeracji, sąsiedztwo Czech, dobra komunikacja)	5	0,04	0,20
Zakład Aktywizacji Zawodowej	5	0,2	1,00
Dobry przepływ informacji	4	0,1	0,40
SUMA		1	4,23

SŁABE STRONY	Ocena	Waga	Waga x ocena
Odptyw młodych ludzi z Jastrzębia-Zdroju	4	0,15	0,60
Monokultura przemysłowa	5	0,15	0,75
Brak alternatywy zatrudnienia	4	0,1	0,40
Podejmowanie pracy przez emerytów (JSW), zabieranie miejsc pracy młodym	4	0,05	0,20
Mąła liczba podmiotów gospodarczych (MŚP i mikro)	4	0,2	0,80
Brak instrumentów ekonomii społecznej (CIS, KIS)	5	0,1	0,50
Edukacja niedostosowana do potrzeb rynku pracy	3	0,05	0,15
Zanikanie szkolnictwa zawodowego	4	0,2	0,80
SUMA		1	4,2

SZANSE	Ocena	Waga	Waga x ocena
Nowi inwestorzy	4	0,2	0,80
Nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej (w tym w obszarze ekonomii społecznej)	5	0,2	1,00
Rozwój szkolnictwa zawodowego i wyższego	4	0,1	0,40
Programy umożliwiające zmianę lub podniesienie kwalifikacji	3	0,1	0,30
Rozwój i stabilizacja miast ościennych	4	0,1	0,40
Rozbudowa infrastruktury drogowej między miastem Jastrzębie-Zdrój a miastami ościennymi	4	0,1	0,40
Stworzenie kolejnych stref ekonomicznych	4	0,2	0,80
SUMA		1	4,1

ZAGROŻENIA	Ocena	Waga	Waga x ocena
Zagrożenie ze strony JSW - niepewność zatrudnienia i trwałości firm współpracujących	5	0,3	1,50
Ograniczone środki finansowe ze strony państwa na realizację zadań statutowych	4	0,2	0,80
Możliwy dalszy odpływ młodych ludzi	4	0,1	0,40
Możliwa zapaść działalności handlowej i usługowej w przypadkach złej kondycji finansowej JSW	4	0,1	0,40
Brak aktywności i świadomości społeczeństwa w zakresie dążenia do samozatrudnienia	3	0,15	0,45
Starzejące się społeczeństwo - brak aktywności społecznej	3	0,1	0,30
Szkody górnicze	4	0,05	0,20
SUMA		1	4,05

$$\Sigma S > \Sigma W; \Sigma O > \Sigma T$$

$$4,23 > 4,20; 4,10 > 4,05$$

Wniosek:

- Strategia w obszarze „Rynek pracy, edukacja i ekonomia społeczna” powinna być **agresywna**.
- Cele strategiczne powinny polegać na wykorzystywaniu mocnych stron oraz szans w otoczeniu.

3.3. Bezpieczeństwo i mieszkalnictwo

SILNE STRONY	Ocena	Waga	Waga x ocena
Przyznanie mieszkań socjalnych osobom w szczególnie trudnej sytuacji	2	0,2	0,40
Noclegownia dla bezdomnych mężczyzn	3	0,15	0,45
Realizowanie programów profilaktycznych, szeroka działalność w zakresie profilaktyki społecznej	3	0,1	0,30
Zespół interdyscyplinarny	4	0,1	0,40
Inwestycja w infrastrukturę społeczną np. budynek OPS, Zespół Ognisk Wychowawczych	2	0,05	0,10
Współpraca między instytucjami (Placówki Oświatowe, SM, OPS, SR, Policja)	3	0,05	0,15
Monitoring wizyjny – spadek liczby dewastacji w zasobach mieszkalnych	2	0,2	0,40
Centrum Powiadamiania Ratunkowego 112	4	0,1	0,40
Przepływ informacji	3	0,05	0,15
SUMA		1	2,75

SŁABE STRONY	Ocena	Waga	Waga x ocena
Brak lokali (dla osób z wyrokiem eksmisyjnym) socjalnych i komunalnych, pomieszczeń tymczasowych	5	0,1	0,50
Brak lokali na wynajem - hotel rodzinny	2	0,03	0,06
Wzrost liczby mieszkańców zadłużonych	4	0,1	0,40
Wysokie czynsze lokali socjalnych (Pszczczyńska, Gagarina, Armii Krajowej, Stodoły)	3	0,03	0,09
Istnienie tak zwanych gett socjalnych	5	0,1	0,50
Braki etatowe w policji	2	0,03	0,06
Niedoposażenie służb mundurowych (radiowozy, sprzęt)	2	0,02	0,04
Brak etatów kuratorskich	2	0,03	0,06
Brak podmiotów związanych z odpracowaniem kar (także dla skazanych niepełnosprawnych)	2	0,03	0,06
Brak odpowiednich pomieszczeń dla Ośrodka Kuratorskiego	3	0,03	0,09
Brak noclegowni dla kobiet / schroniska	5	0,2	1,00
Niedostateczna liczba terapeutów , psychologów i psychiatrów dziecięcych , rodzinnych (płatne usługi)	5	0,03	0,15
Brak odpowiedzialności społeczeństwa za dobro wspólne	3	0,03	0,09
Brak ogrzewalni	5	0,02	0,10
Brak Ośrodka Interwencji Kryzysowej	5	0,2	1,00
Niewystarczająca infrastruktura sportowa	3	0,02	0,06
SUMA		1	4,26

SZANSE	Ocena	Waga	Waga x ocena
Fundusze Unii Europejskiej na rozwój infrastruktury i działania rewitalizacyjne oraz działania z zakresu profilaktyki społecznej (np. zwiększenie liczby terapeutów, psychologów itp.)	4	0,15	0,60
Budowa nowych lokali socjalnych i mieszkań komunalnych, pomieszczeń tymczasowych	5	0,15	0,75
Stworzenie schroniska dla kobiet	5	0,25	1,25
Stworzenie Ośrodka Interwencji Kryzysowej	5	0,25	1,25
Doposażenie instytucji pomocowych i służb mundurowych	5	0,15	0,75
Niewykorzystany zasób - puste szkoły	4	0,05	0,20
SUMA		1	4,8

ZAGROŻENIA	Ocena	Waga	Waga x ocena
Eurosieroctwo związane z wyjazdami za granice	3	0,04	0,12
Rozwój patologii (np. dopalacze, środki odurzające itp.)	4	0,2	0,80
Zubożenie społeczeństwa	4	0,25	1,00
Starzenie się społeczeństwa	4	0,18	0,72
Ograniczanie działań związanych z prowadzeniem monitoringu wizyjnego, ze względu na uwarunkowania prawne	3	0,1	0,30
Niski poziom dochodów pracowników instytucji pomocowych i służb mundurowych	4	0,05	0,20
Brak stabilności zatrudnienia powodujący rotacje pracowników	3	0,05	0,15
Dewastacja obiektów publicznych	3	0,05	0,15
Wyprzedawanie zasobów mieszkaniowych gminy	4	0,04	0,16
Przerost biurokracji i nadmiar wymaganej dokumentacji	4	0,04	0,16
SUMA		1	3,76

$$\Sigma S < \Sigma W; \Sigma O > \Sigma T$$

$$2,75 < 4,26; 4,80 > 3,76$$

Wniosek:

- Strategia w obszarze „Bezpieczeństwo i mieszkalnictwo” powinna być **konkurencyjna** (mini-maxi), polegająca na pokonywaniu słabości instytucji poprzez wykorzystywanie szans jakie stwarza otoczenie.
- Cele strategiczne powinny być budowane w oparciu o szanse i niwelować słabe strony.

3.4. Rodzina i integracja społeczna

SILNE STRONY	Ocena	Waga	Waga x ocena
Funkcjonowanie instytucji pomocy społecznej m. innymi: Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Ognisk Wychowawczych, Dom Nauki i Rehabilitacji, Dom Pomocy Społecznej, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna.	4	0,1	0,40
Wykształcona, kompetentna kadra w jednostkach samorządu terytorialnego i organizacjach pozarządowych	4	0,03	0,12
Budżet partycypacyjny	3	0,02	0,06
Placówki służby zdrowia (uzależnienia, choroby psychiczne, narkomania)	3	0,03	0,09
Placówka wsparcia dziennego	4	0,06	0,24
Prowadzenie grup wsparcia (problem przemocy domowej i chorób/zaburzeń psychicznych)	4	0,03	0,12
Realizacja projektu systemowego „O krok do przodu” (EFS)	4	0,06	0,24
Koordinatorzy pieczy zastępczej, Asystenci rodzin - nowe role zawodowe	5	0,15	0,75
Realizacja programów profilaktycznych	3	0,03	0,09
Utworzenie noclegowni dla mężczyzn bezdomnych	5	0,15	0,75
Mieszkania chronione dla młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo –wychowawcze i rodziny zastępcze	4	0,12	0,48
Działalność zespołu interdyscyplinarnego dotyczące problemu przemocy w rodzinie	5	0,12	0,60
Zajęcia korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc w rodzinie	4	0,03	0,12
Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze pomocy społecznej m. innymi: Stowarzyszenie diabetyków - Śląskie Stowarzyszenie Osób Dotkniętych chorobą Parkinsona - Stowarzyszenie Jastrzębskich Amazonek „Amazonki” - Polski Związek Niewidomych - Fundacja Ochrony Zdrowia i Pomocy Społecznej - Polski Związek Emerytów i Rencistów - Stowarzyszenie „Nadzieja” (niepełnosprawni ruchowo) - Stowarzyszenie Sprawni Inaczej - Warsztaty Terapii Zajęciowej oraz Zakład Aktywności Zawodowej - Uniwersytet III Wieku, - Wszechnica Edukacyjnej UO AGH - Hospicjum Domowe przy parafii św. Katarzyny - Stowarzyszenie „Dar Serca” - Stowarzyszenie „Otwarte Drzwi”	3	0,07	0,21
SUMA		1	4,31

SŁABE STRONY	Ocena	Waga	Waga x ocena
Brak dziennego domu pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych	4	0,04	0,16
Ograniczony dostęp do rehabilitacji i ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów - niewystarczająca liczba specjalistów	3	0,02	0,06
Słaba integracja mieszkańców miasta oraz słaba aktywność obywatelska i pomoc sąsiedzka	3	0,01	0,03
Niewystarczające środki finansowe na realizację zadań prowadzonych przez instytucje pomocy społecznej (brak etatów)	5	0,1	0,50
Słabo rozwinięte organizacje pozarządowe, działające w obszarze pomocy społecznej i ochrony zdrowia i niewystarczające środki finansowe na ich funkcjonowanie	4	0,04	0,16
Brak Środowiskowego Domu Samopomocy, Ośrodki Interwencji Kryzysowej	5	0,08	0,40
Brak schroniska dla bezdomnych kobiet i kobiet z dziećmi i brak schronienia dla ofiar przemocy w rodzinie	5	0,15	0,75
Biurokracja	4	0,04	0,16
Brak środków na rozwój Rodzinnej Pieczy Zastępczej i niewystarczająca liczba rodzin zastępczych	5	0,05	0,25
Występowanie skupisk lokali socjalnych	5	0,04	0,20
Problem bezrobocia i ubóstwa (w tym osób niepełnosprawnych), przemocy, uzależnień	4	0,05	0,20
Niewystarczająca ilość placówek opiekuńczo-wychowawczych wynikająca z braku rodzin zastępczych	4	0,01	0,04
Roszczeniowa postawa osób korzystających z pomocy społecznej	4	0,01	0,04
Braki kadrowe w pomocy społecznej	4	0,08	0,32
Zlecenie nowych zadań bez pokrycia kadrowego i finansowego	5	0,08	0,40
Niewystarczająca ilość placówek działających na rzecz dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych, w tym świetlic środowiskowych dla dzieci i młodzieży i świetlic terapeutycznych, ośrodków wsparcia dziennego	4	0,05	0,20
Zjawisko dziedziczenia biedy, bezrobocia, wykluczenia społecznego	4	0,03	0,12
Niewystarczająca ilość instytucji propagujących spędzenie czasu wolnego	3	0,01	0,03
Brak spójnych przepisów prawa	4	0,01	0,04
Brak ogrzewalni	4	0,06	0,24
Brak Hospicjum Stacjonarnego	4	0,01	0,04
Brak oddziału stacjonarnego leczenia uzależnień i zaburzeń psychicznych	4	0,01	0,04
Brak Centrum Wolontariatu	3	0,01	0,03
Brak oddziału geriatrycznego, przychodni geriatrycznej	3	0,01	0,03
SUMA		1	4,44

SZANSE	Ocena	Waga	Waga x ocena
Potencjał tkwiący w ludziach (podnoszenie kompetencji i kwalifikacji kadr)	4	0,08	0,32
Właściwe wykorzystanie istniejącej infrastruktury	4	0,03	0,12
Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych (np.. EFS)	4	0,08	0,32
Dotychczasowa współpraca międzyinstytucjonalna (np.. PUP, OPS, NGO)	3	0,04	0,12
Powstanie ogrzewalni	4	0,15	0,60
Rozwój mieszkań chronionych	3	0,15	0,45
Zlecanie części zadań NGO	3	0,05	0,15
Powstanie Punktu Interwencji Kryzysowej	5	0,25	1,25
Wprowadzenie nowych standardów w pomocy społecznej	4	0,03	0,12
Udział w programach profilaktycznych i w programach nakierowanych na rozwiązywanie problemów społecznych	4	0,03	0,12
Możliwość wykorzystania wolontariatu	3	0,03	0,09
Prowadzenie edukacji profilaktycznej w zakresie spraw społecznych nakierowanej w szczególności na osoby młode	3	0,03	0,09
Mieszkania chronione dla osób niepełnosprawnych (w trakcie realizacji)	3	0,05	0,15
SUMA		1	3,9

ZAGROŻENIA	Ocena	Waga	Waga x ocena
Pogłębienie problemu skupisk lokali socjalnych poprzez planowaną ich rozbudowę oraz utworzenie w bliskiej lokalizacji ogrzewalni i łaźni miejskiej - pojawienie się problemu gettyzacji społecznej	5	0,2	1,00
Pogarszająca się sytuacja JSW i spadek kondycji górnictwa	5	0,25	1,25
Starzejące się społeczeństwo	4	0,15	0,60
Podjęcie pracy przez emerytów (JSW), zabieranie miejsc pracy młodych	4	0,07	0,28
Niewystarczająca dostępność do świadczeń medycznych i zwiększanie się kosztów usług medycznych	3	0,02	0,06
Zanik modelu rodziny wielopokoleniowej (pojawiają się problemy związane z np. samotnością i bezradnością osób starszych)	4	0,06	0,24
Kryzys rodziny (brak kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, brak wzorców i rozpad rodziny)	4	0,09	0,36
Problem niewystarczającej infrastruktury pomocy społecznej	4	0,03	0,12
Wzrost biurokracji	3	0,02	0,06
Roszczeniowa postawa osób korzystających z pomocy społecznej	3	0,02	0,06
Narastanie zjawiska przemocy w rodzinie	4	0,03	0,12

Narastanie problemu uzależnienia i brak motywacji do zmiany	4	0,03	0,12
Istniejące zjawisko dziedziczenia biedy i wyuczonej bezradności	4	0,03	0,12
SUMA		1	4,39

$$\Sigma S < \Sigma W; \Sigma O < \Sigma T$$

$$4,31 < 4,44; 3,90 < 4,39$$

Wniosek:

- Strategia w obszarze „Rodzina i integracja społeczna” powinna być **defensywna**, oznaczająca zredukowanie lub zlikwidowanie wewnętrznych słabych stron oraz unikaniu zagrożeń ze strony otoczenia.
- Cele strategiczne powinny służyć przetrwaniu i polegać na pokonywaniu słabych stron i zagrożeń.

5. Cele strategiczne i operacyjne oraz źródła ich finansowania wypracowane dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Jastrzębie-Zdrój na lata 2016-2020

Strategia rozwiązywania problemów społecznych, obok diagnozy sytuacji, analizuje i formułuje cele rozwojowe. Korespondują one z celami strategicznymi polityki społecznej, do których należą:

1. **przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu** – obejmuje działania mające na celu redukcję niekorzystnych zjawisk społecznych, uniemożliwiających jednostkom i grupom społecznym zaspokajanie ich potrzeb życiowych,
2. **integracja społeczna środowisk osób wymagających szczególnego wsparcia** – zawiera próby mające na celu wspieranie jednostek i grup dotkniętych lub zagrożonych marginalizacją, by dążyły do przezwyciężenia swej trudnej sytuacji życiowej, tworzenie warunków wzmacniających potencjał społeczny,
3. **krzewienie idei społeczeństwa obywatelskiego** – celem jest wzmacnianie aktywności obywatelskiej mieszkańców, wzmacnianie potencjału środowisk pozarządowych, działania na rzecz społeczności lokalnych, wspieranie przedsięwzięć o charakterze lokalnym, rozwijanie i umacnianie współpracy jednostek administracji publicznej z sektorem pozarządowym, kreowanie opinii i świadomości społecznej pozbawionej negatywnych stereotypów postrzegania życia społecznego,
4. **podnoszenie jakości usług społecznych** – oznacza wzmacnianie potencjału kadr służb społecznych, tworzenie możliwości nabywania przez nie nowych kwalifikacji i umiejętności, inspirowanie i wdrażanie nowatorskich rozwiązań w zakresie polityki społecznej we współpracy z partnerami społecznymi.

Dla każdego z obszarów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Jastrzębia-Zdroju na lata 2016-2020 określony został cel strategiczny oraz zespół kierunków działań. Wszystkie cele wynikają bezpośrednio z diagnozy sytuacji społecznej i przeprowadzonej analizy SWOT.

5.1. Rynek pracy, edukacja, ekonomia społeczna

CELE:
1. Integracja międzyinstytucjonalna w obszarze aktywizacji społecznej i zawodowej w nowej perspektywie UE;
2. Tworzenie warunków do rozwoju nowych przedsiębiorstw, w tym w zakresie nowych technologii;
3. Wykorzystanie potencjału emerytów górniczych posiadających doświadczenie i kwalifikacje zawodowe przy tworzeniu nowych przedsiębiorstw w branżach niezwiązanych z górnictwem;
4. Prowadzenie diagnozy predyspozycji zawodowych, analizy potencjału osobistego i rodzinnego, sytuacji problemowych oraz dodatkowych potrzeb, w szczególności wśród osób młodych;
5. Dostosowanie edukacji zawodowej do potrzeb rynku pracy w oparciu o systematyczny monitoring rynku pracy;
6. Realizacja programów stypendialnych dla uzdolnionych dzieci i młodzieży;
7. Tworzenie warunków rozwoju działań z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej w KIS;
8. Wykorzystanie instrumentów ekonomii społecznej w procesie włączania osób wykluczonych na rynek pracy, w tym osób niepełnosprawnych;
9. Aktywizacja zawodowa osób z zaburzeniami psychicznymi.

5.1.1. Źródła finansowania dla zdefiniowanych celów

1. Środki z budżetu miasta.
2. Środki z budżetu Państwa, w tym środki Funduszu Pracy, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020.
3. Środki Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.
4. Środki w ramach innych zagranicznych instrumentów finansowych (np. Środki z Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy).
5. Inne źródła.

5.2. Bezpieczeństwo i mieszkalnictwo

CELE:
1. Prowadzenie działań rewitalizacyjnych;
2. Rozwój form wsparcia dla osób bezdomnych, poprzez stworzenie ogrzewalni oraz schroniska dla kobiet (w tym dla kobiet z dziećmi) oraz schroniska dla mężczyzn;
3. Rozwój mieszkalnictwa dla osób w szczególnej sytuacji życiowej, w tym w zakresie mieszkań socjalnych i chronionych;
4. Realizacja programów w zakresie bezpieczeństwa mieszkańców;
5. Rozwój monitoringu w mieście;
6. Dostosowanie bazy lokalowej ośrodka kuratorskiego do aktualnych potrzeb;
7. Łagodzenie skutków gettyzacji mieszkańców;

5.2.1. Źródła finansowania dla zdefiniowanych celów

1. Środki z budżetu miasta.
2. Środki z budżetu Państwa, w tym np. środki Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020.
3. Środki Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz programu Erasmus+.
4. Środki w ramach innych zagranicznych instrumentów finansowych (np. Środki z Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy).
5. Inne źródła.

5.3. Rodzina i integracja społeczna

CELE:
1. Rozwój współpracy międzysektorowej w zakresie rozwiązywania problemów społecznych;
2. Prowadzenie działań aktywizujących i integrujących mieszkańców, w tym pobudzanie i rozwój aktywności organizacji pozarządowych działających w obszarze polityki społecznej;
3. Rozwój wolontariatu, w tym poprzez wdrożenie programów angażujących młodych emerytów w rozwój społeczności lokalnej;
4. Rozwój form pracy z dziećmi i młodzieżą m.in. w ramach świetlic środowiskowych i socjoterapeutycznych, także w formie zlecenia zadań organizacjom pozarządowym;
5. Rozwój działań w zakresie interwencji kryzysowej poprzez stworzenie OIK/PIK;
6. Zapewnienie warunków rozwoju form ochrony ofiar przemocy domowej poprzez tworzenie hosteli i mieszkań chronionych;
7. Rozwój Rodzinnej Pieczy Zastępczej;
8. Tworzenie warunków dla rozwoju kompleksowej polityki senioralnej w mieście, w tym poprzez utworzenie dziennego domu pobytu i aktywizacji seniorów;
9. Prowadzenie działań ukierunkowanych na rozwój opieki geriatrycznej dla seniorów;
10. Utworzenie środowiskowego domu samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, klubu pacjenta i warsztatu terapii zajęciowej;
11. Prowadzenie programów profilaktycznych i edukacyjnych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom, promocji zdrowego stylu życia i kształtowania właściwych wzorców zachowania;
12. Prowadzenie działań związanych z przeciwdziałaniem ubóstwu, m.in. poprzez organizację Dnia Walki z Ubóstwem;
13. Pomoc stypendialna dla dzieci szczególnie uzdolnionych z rodzin zagrożonych ubóstwem
14. Prowadzenie grup wsparcia

5.3.1. Źródła finansowania dla zdefiniowanych celów

1. Środki z budżetu miasta.
2. Środki z budżetu Państwa, w tym m.in. środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelski na lata 2014-2020, Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Programu Osłonowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”, „Resortowy Program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej – asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej”, Fundusze Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Programu Ograniczania Przystępczości i Aspołecznych Zachowań „Razem Bezpieczniej”.
3. Środki Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.
4. Środki w ramach innych zagranicznych instrumentów finansowych (np. Środki z Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy).
5. Inne źródła.

6. Ewaluacja i narzędzia pomiaru

Metoda oceny zaistniałych zmian, badająca skuteczność i efektywność podejmowanych działań, nazywana ewaluacją, jest standardem współczesnego zarządzania w sektorze publicznym – stanowi integralny element zarządzania przez cele. Ewaluacji podlegać będzie nie tylko Strategia, ale i każdy Program Operacyjny, a także projekty wykonawcze. Profesjonalna ewaluacja posiada wszystkie cechy badań stosowanych i nie różni się zasadniczo pod względem projektowania, technik gromadzenia danych oraz metod analizy od innych przedsięwzięć badawczych stosowanych w naukach społecznych¹². Jedną z kluczowych metod analizy zebranego materiału była jego ocena za pomocą kryteriów ewaluacji¹³:

- trafności (relevance) – co pozwoli ocenić, w jakim stopniu cele programu odpowiadają potrzebom i priorytetom na danym poziomie analizy;
- użyteczności (utility) – co pozwoli ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie programu odpowiada potrzebom grupy docelowej;
- skuteczności (effectiveness) – co pozwoli ocenić, do jakiego stopnia cele przedsięwzięcia zdefiniowane na etapie programowania zostały osiągnięte.

Strategia zakłada możliwość wykorzystania trzech różnych typów ewaluacji w zależności od terminu jej przeprowadzenia. Poniższa typologia, zaproponowana przez Komisję Europejską, dotyczy oceny strategii, programów operacyjnych i innych wdrażanych programów o wymiarze co najmniej kilkuletnim:

- **Ewaluacja *ex-ante***¹⁴ jest to ewaluacja przeprowadzana przed wdrażaniem programu, strategii i mająca za zadanie ocenić na ile planowana interwencja jest trafna z punktu widzenia potrzeb (sektora, beneficjentów) oraz spójna w zakresie planowanych celów i sposobów ich realizacji. Może stanowić również diagnozę, badającą kontekst, identyfikację potencjalnych trudności oraz diagnozę potrzeb i oczekiwań grupy docelowej.

---

¹² Por. C. Robson: *Projektowanie ewaluacji*, [w:] L. Korporowicz (red.): *Ewaluacja w edukacji*, Oficyna Naukowa, Warszawa 1997, s. 147-152; H. Simons: *Polityczne implikacje teorii ewaluacyjnych*, [w:] L. Korporowicz (red.): *Ewaluacja w edukacji*, Oficyna Naukowa, Warszawa 1997, s. 65-92.

¹³ *Ewaluacja – kwestie ogólne*, Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne, Warszawa 2005.

¹⁴ *Ex-ante Evaluation: A Practical Guide for Preparing Proposals for Expenditure Programmes*; dokument dostępny na stronach internetowych Komisji Europejskiej.

- **Ewaluacja *mid-term***¹⁵ jest to ewaluacja realizowana mniej więcej w połowie wdrażania strategii, programu. Ewaluacja ta poddaje analizie osiągnięte na tym etapie produkty i rezultaty oraz dokonuje pierwszej oceny jakości realizacji programu. Jej istotną rolą jest również ocena poczynionych na etapie programowania założeń, w tym szczególnie celów oraz przyjętych wskaźników. Jest to szczególnie ważne, gdyż zmiana warunków społeczno-gospodarczych może spowodować dezaktualizację początkowej diagnozy, która stała się punktem wyjścia dla realizowanej interwencji. W konsekwencji wyniki takiej ewaluacji mogą się przyczynić do aktualizacji programu, strategii. Ewaluacja *mid-term* w dużej mierze opiera się na danych dostarczanych przez system monitoringu.
- **Ewaluacja *ex-post***¹⁶ przeprowadza się ją po zakończeniu realizacji programu, strategii; powinna być ona przeprowadzona nie później niż trzy lata po zakończeniu okresu wdrażania programu, strategii. Podstawowym zadaniem ewaluacji *ex-post* jest zbadanie długotrwałych efektów (oddziaływania) programu oraz ich trwałości. Niektóre efekty oddziaływania programu będą możliwe do zdiagnozowania w dłuższej perspektywie czasowej, dlatego też ocena trwałości interwencji może mieć charakter szacunkowy, biorący pod uwagę jedynie aktualne uwarunkowania. Nie mniej ważnym zadaniem ewaluacji *ex-post* jest całościowa ocena skuteczności i efektywności interwencji oraz jej trafności i użyteczności. Szczególnie istotne jest tu odniesienie się do założonych celów oraz sprawdzenie na ile udało się je osiągnąć.

W odniesieniu do programów i projektów UE akcentuje bardziej wskaźnik osiągnięcia zakładanych rezultatów projektu. Każdy projekt zawierający interwencję finansową ze środków publicznych, tzw. wkład (input), w pierwszej kolejności prowadzi do skonkretyzowania rzeczowych produktów (outputs), np. przeszkolenie x osób, utworzenie x stanowisk komputerowych w szkole. Dzięki tym produktom beneficjenci projektów odnoszą korzyści zwane rezultatami (results), np. uzyskanie nowych kwalifikacji, uzyskanie zatrudnienia przez x osób. Interwencja nie wpływa tylko na beneficjentów, ale także wywołuje zmiany w otoczeniu społeczno-gospodarczym, np. wzrost wskaźnika skolaryzacji, zmniejszenie procentowego udziału osób bezrobotnych, nazywane

---

¹⁵ The Mid Term Evaluation of Structural Fund Interventions, dokument dostępny na stronach internetowych Komisji Europejskiej, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/doc/midterm_en.pdf, dostęp 30.09.2013r.

¹⁶ Evaluating EU Expenditure Programmes: A Guide: Ex post and intermediate evaluation including glossary of evaluation terms, dokument dostępny na stronach internetowych Komisji Europejskiej, http://ec.europa.eu/dgs/information_society/evaluation/data/pdf/lib_master/eur_budg_guide_ex_post_and_intermediate.pdf, dostęp 30.09.2013r.

oddziaływaniem (impact), są głównym celem realizowanych ze środków Unii Europejskiej programów. W szerszym wymiarze ewaluacja jest obiektywnym badaniem racjonalności działań publicznych i w pewnym sensie je legitymizuje. Aby ocenić zaistniałe zmiany, operacjonalizuje się cele budując szereg wskaźników ilościowych i jakościowych. Można zbudować swój własny katalog wskaźników albo posłużyć się już istniejącym, np. wskaźnikami zrównoważonego rozwoju z bazy Systemu Administracji Samorządowej, dotyczącymi ładu społecznego¹⁷.

Tabela 18: Wskaźniki realizacji celów dla poszczególnych obszarów

Obszar strategiczny	Wskaźniki	Tendencja
Rynek pracy, edukacja, ekonomia społeczna	Liczba zakładanych działalności gospodarczych	Rosnąca
	Liczba nowych podmiotów ekonomii społecznej	Rosnąca
	Liczba osób bezrobotnych, które skorzystały z instrumentów rynku pracy	Rosnąca
	Liczba zatrudnionych doradców zawodowych w szkołach i innych placówkach edukacyjnych	Rosnąca
	Liczba osób (w tym młodzieży) objętych programami rynku pracy	Rosnąca
	Wskaźnik procentowy bezrobocia w mieście (stopa)	Malejący
	Liczba osób pracujących do ludności w wieku produkcyjnym	Rosnąca
	Ilość zadań zleczanych przez samorząd organizacjom pozarządowym na zadania własne gminy	Rosnąca
	Liczba organizacji, które skorzystały ze wsparcia finansowego lub pozafinansowego gminy	Rosnąca
	Liczba organizacji pozarządowych na 1000/10000 mieszkańców	Rosnąca
	Liczba organizacji pozarządowych i podmiotów ES zarejestrowanych na terenie gminy	Rosnąca
	Liczba wolontariuszy współpracujących z Urzędem Miejskim i jego jednostkami	Rosnąca
	Liczba funkcjonujących w mieście Klubów Wolontariusza	Rosnąca
	Liczba partnerstw zawiązanych z udziałem jednostek administracji publicznej i organizacji społecznych	Rosnąca
	Liczba mieszkańców objętych projektami rozwoju społeczności lokalnych (PAL itp.)	Rosnąca
	Liczba podmiotów prowadzących działania ukierunkowane na włączenie osób niepełnosprawnych (w tym WTZ, ZAZ)	Rosnąca
	Bezpieczeństwo i mieszkalnictwo	Liczba zatrzymanych sprawców przestępstw i wykroczeń
Liczba funkcjonariuszy Policji i Straży Miejskiej		Rosnąca
Wysokość wydatków poniesionych na modernizację monitoringu		Rosnąca
Ilość m ² powierzchni mieszkalnej na 1 osobę		Rosnąca
Ilość mieszkań socjalnych, chronionych i komunalnych		Rosnąca
Ilość osób objętych programami oddłużeniowymi i edukacją finansową		Rosnąca
Liczba osób oczekujących na rozpatrzenie wniosku o przydział lokalu z zasobów miejskich		Malejąca
Wartość zadłużenia czynszowego dla mieszkań będących w zasobach gminy		Malejąca
Liczba programów/projektów w zakresie profilaktyki i poprawy bezpieczeństwa realizowanych z udziałem miejskich jednostek organizacyjnych		Rosnąca
Liczba instytucji uczestniczących w działaniach		Rosnąca

¹⁷ P. Rogala: *Raport z realizacji pracy „Zaprojektowanie i przetestowanie systemu mierzenia jakości życia w gminach, etap 1”*, Raport dla ZMP, Jelenia Góra – Poznań 2008, s. 44-48.

Obszar strategiczny	Wskaźniki	Tendencja
Rodzina i integracja społeczna	międzyinstytucjonalnych w zakresie przeciwdziałania przemocy	
	Liczba partnerstw zawiązanych z udziałem jednostek administracji publicznej i organizacji społecznych	Rosnąca
	Liczba mieszkańców objętych projektami z zakresu włączenia społecznego, realizowanymi z udziałem jednostek miejskich	Rosnąca
	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	Malejąca
	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych formach opiekuńczo wychowawczych	Rosnąca
	Liczba dzieci wychowywanych w instytucjonalnej pieczy zastępczej	Malejąca
	Liczba rodzin korzystających ze specjalistycznych form wsparcia (poradnictwa rodzinnego, terapii rodzinnej itp.)	Rosnąca
	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	Rosnąca
	Liczba osób korzystających z poradni psychologiczno-pedagogicznej	Rosnąca
	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które zakończyły udział w projektach aktywizacyjnych.	Rosnąca
	Liczba osób, z którymi podpisano kontrakty socjalne	Rosnąca
	Liczba realizowanych programów profilaktycznych	Rosnąca
	Liczba osób objęta programami profilaktycznymi	Rosnąca
	Liczba podmiotów działających na rzecz osób starszych	Rosnąca
	Liczba korzystających ze zorganizowanych środowiskowych form wsparcia dla osób niepełnosprawnych (w tym ZAZ, WTZ, ŚDS)	Rosnąca
	Liczba osób starszych korzystających ze zorganizowanych środowiskowych form wsparcia (DDPS. Kluby Seniora, WTZ)	Rosnąca
	Ilość organizowanych w mieście imprez kulturalnych przy współudziale jednostek miejskich	Rosnąca
	Ilość osób korzystających ze stałych form działalności publicznych placówek kulturalnych (koła, sekcje, warsztaty)	Rosnąca
	Ilość osób korzystających z Biblioteki Miejskiej	Rosnąca
	Wysokość wydatków ponoszonych na podniesienie jakości infrastruktury placówek kultury	Rosnąca
	Liczba dzieci i młodzieży korzystających z zajęć pozalekcyjnych w szkołach	Rosnąca
	Liczba dzieci korzystających z przedszkoli i żłobków	Rosnąca
	Liczba uczniów objętych doradztwem zawodowym, w tym liczba uczniów dla których opracowano indywidualny plan rozwoju osobistego / zawodowego	Rosnąca
	Liczba zajęć pozalekcyjnych i projektów z zakresu przedsiębiorczości dla młodzieży	Rosnąca
	Wysokość wydatków ponoszonych na podniesienie jakości infrastruktury placówek oświatowych	Rosnąca
	Wysokość wydatków ponoszonych na podniesienie jakości infrastruktury rekreacyjnej i sportowej	Rosnąca
	Liczba cyklicznych wydarzeń sportowych na terenie miasta	Rosnąca
	Liczba mieszkańców korzystających ze stałych form zajęć sportowych w klubach sportowych i Miejskim Ośrodku Sportu i Rekreacji	Rosnąca
	Liczba sekcji w klubach sportowych	Rosnąca

Źródło: opracowanie własne

7. Wdrożenie i monitorowanie strategii

Wdrożenie realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest procesem, w który zaangażowane powinny być wszystkie podmioty uczestniczące w jej opracowaniu oraz działające w obszarach objętych strategią. Instytucją, która z racji przepisu ustawowego¹⁸ koordynuje realizację Strategii jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Jastrzębiu-Zdroju, to on prowadzi działania skierowane nie tylko do podopiecznych Ośrodka, ale i do całej społeczności gminy Jastrzębie-Zdrój. Nie da się zrealizować Strategii bez znaczącego udziału pozostałych jednostek organizacyjnych gminy i jej organizacji pozarządowych. Istotnym elementem realizacji założeń i celów Strategii jest monitoring jej wdrażania, który wymaga operacjonalizacji celów, ich mierzenia i analizowania. Strategia jest dokumentem, który może być aktualizowany, szczególnie w dobie zmieniających się źródeł finansowania oraz przepisów.

Nieodłącznym elementem wdrażania Strategii są programy i projekty wykonawcze, które tworzone są w oparciu o budżet miasta, np. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii, Program Współpracy Gminy z Organizacjami Pozarządowymi, Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz inne programy, których realizacja wynika bądź nie wynika z odrębnych przepisów.

Wartość początkowa wskaźników zostanie ustalona przez realizatorów na dzień 31 grudnia 2015 roku za rok 2015 i przekazana do dnia 29 kwietnia 2016 roku do Ośrodka Pomocy Społecznej w Jastrzębiu-Zdroju.

Monitoring Strategii koordynować będzie Ośrodek Pomocy Społecznej w Jastrzębiu-Zdroju, który zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej, koordynuje realizację Strategii. W celu opracowania sprawozdania dotyczącego stopnia realizacji celów Strategii, OPS zbiera informacje od poszczególnych jej realizatorów. Opracowane sprawozdanie przedstawiane jest w połowie okresu obowiązywania Strategii oraz w ostatnim roku jej wdrażania.

Monitorowanie nie jest kontrolą ani audytem. Jego istotą jest śledzenie i analizowanie faktycznego rozwoju. Celem monitoringu jest badanie:

- zgodności faktycznego rozwoju z założeniami i celami strategii;
- oceny nowych wyzwań i zagrożeń;

---

¹⁸ Obowiązek opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17. ust. 1 pkt. 2 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku.

- wniosków dotyczących aktualności lub potrzeby zmiany istniejącej strategii.

Aby monitorowanie przyniosło pożądane wyniki konieczne jest spełnienie kilku warunków: zbieranie danych do analizy i analiza techniczna muszą być prowadzone regularnie, w sposób porównywalny, neutralnie, profesjonalnie i obiektywnie, z możliwością wykorzystania ekspertów zewnętrznych.

PROJEKT

8. Podsumowanie

Poszukiwanie efektywnych ekonomicznie i organizacyjnie zasad systemowego działania dla polityki społecznej spowodowały wyraźny wzrost zainteresowania instrumentami typowymi dla planowania i zarządzania strategicznego. Dodatkowo przejście z systemu opieki społecznej, do aktywnych działań w ramach pomocy i integracji społecznej, a także brak akceptacji dla zbiurokratyzowanego funkcjonowania instytucji publicznych wymusiły działania, które zakończyły się częściowym urynkowaniem usług użyteczności publicznej, a nawet prywatyzacją niektórych segmentów. Doprowadzenie do sytuacji, w której inne niż tylko państwowe podmioty realizują zadania w sferze publicznej spowodowało konieczność lepszego planowania i ewaluacji rezultatów ich działania przez państwo i jego uprawnione agendy. Umiejętność kreowania strategii, jej zaplanowanie, a następnie wdrożenie i monitoring rezultatów, stały się niezwykle potrzebne w tworzeniu i realizacji polityki społecznej. Podejście strategiczne stało się konieczne z jednej strony z powodów narastającej potrzeby polepszenia racjonalności i efektywności wydatków na cele społeczne, z drugiej strony ze względu na pojawienie się możliwości wykorzystywania środków pomocowych przez organizacje i instytucje działające w różnych sektorach na rzecz mieszkańców.

Do implementowania podejścia strategicznego do polityki społecznej przyczynia się także jej interdyscyplinarność i obserwowana w naukach społecznych dyfuzja wiedzy. Podejście strategiczne spopularyzowała także Komisja Europejska, która już od co najmniej dwóch dekad przywiązuje niezwykłą wagę do strategicznego planowania zarówno w sferze polityki społecznej, ale także w polityce funduszy strukturalnych, polityce rozwoju obszarów wiejskich czy polityce zatrudnienia. Należy wyraźnie zaznaczyć, że wejście Polski do Unii Europejskiej wymusiło kompleksowe przygotowanie długoletnich strategii i planów, które mają za zadanie w sposób spójny i przejrzysty identyfikowanie celów i priorytetów rozwoju Polski, ale także są konieczne do podejmowania faktycznych działań i oceny osiągniętych rezultatów. Na wszystkich poziomach zarządzania powstają strategie polityki społecznej, które mają na celu diagnozowanie sytuacji społecznej i wyznaczanie długofalowych kierunków działania.

Przygotowanie strategii i ich wdrożenie to dwa odrębne procesy, które związane są z różnymi podejściami – teorią i ideą (powstanie strategii) oraz praktyką i działaniem (wdrożenie strategii). Jakość strategii w dużym stopniu zależy od ilości czasu poświęconego na jej

przygotowanie, nakładów, włączenia różnych interesariuszy do konsultacji, profesjonalizmu autorów. Za wdrażanie i realizację strategii odpowiedzialni są politycy i działacze oraz pracownicy różnych instytucji, często z różnych sektorów. A nade wszystko za wdrażanie strategii odpowiedzialni są mieszkańcy danego miasta, od ich zapału, energii i chęci pracy zależeć będzie uzyskanie zaplanowanych w strategii celów i zadań. Pozostaje mieć nadzieję, że partycypacyjny mechanizm budowania strategii rozwiązywania problemów społecznych zaowocuje wspólnymi działaniami przy pracach nad jej realizacją.

PROJEKT

9. Spisy

9.1. Spis literatury

1. Auleytner J., Głębicka K.: Polskie kwestie socjalne na przełomie wieków. Wydaw. WSP TWP, Warszawa 2002.
2. Długosz D., Wygnański J.J.: Obywatele współdecydują. Przewodnik po partycypacji społecznej, maszynopis powielony, Warszawa 2005.
3. Dziewięcka-Bokun L.: O sposobach rozumienia polityki społecznej, [w:] Uwarunkowania współczesnej polityki społecznej, pod red. B. Ponikowskiego i J. Zarzeczego, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2002.
4. Evaluating EU Expenditure Programmes: A Guide: Ex post and intermediate evaluation including glossary of evaluation terms, dokument dostępny na stronach internetowych Komisji Europejskiej, http://ec.europa.eu/dgs/information_society/evaluation/data/pdf/lib_master/eur_budg_guide_ex_post_and_intermediate.pdf.
5. Ewaluacja – kwestie ogólne, Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne, Warszawa 2005.
6. Ex-ante Evaluation: A Practical Guide for Preparing Proposals for Expenditure Programmes; dokument dostępny na stronach internetowych Komisji Europejskiej.
7. Knox, C. Schacht: Understanding Social Problems. Wardsworth, Belmont 2009, s. 2 i nast.
8. Koncepcja good governance – refleksje do dyskusji, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej, Warszawa 2008, maszynopis powielony.
9. Krąpiec M.A.: Człowiek i prawo naturalne, Lublin 1993.
10. Lisiecki M., Kwiatkowska-Basałaj B.: Pojęcie bezpieczeństwa oraz prognostyczny model jego zapewnienia, [w:] P. Tyrała (red.): Zarządzanie bezpieczeństwem, Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków 2000.
11. Loseke D.R.: Tinking about Social Problems. Walter de Gruyter Inc., New York 2003, s. 3.
12. Mooney L.A., Knox D., Schacht C.: Understanding Social Problems. Wardsworth, Belmont 2009, s. 29 i nast.;
13. Olechnicki K, Załęcki P.: Słownik socjologiczny. Wydaw. Graffiti BC, Toruń 1998, s. 164;

14. Polakowski D.: Strategia rozwiązywania problemów społecznych na poziomie lokalnym w oparciu o partycypację społeczną, [w:] Partnerstwo Lokalne jako strategia rozwiązywania problemów społecznych, red. A. Frączkiewicz-Wronka, UE, Katowice 2010.
15. Robson C.: Projektowanie ewaluacji, [w:] L. Korporowicz (red.): Ewaluacja w edukacji, Oficyna Naukowa, Warszawa 1997.
16. Rogala P.: Raport z realizacji pracy „Zaprojektowanie i przetestowanie systemu mierzenia jakości życia w gminach, etap 1”, Raport dla ZMP, Jelenia Góra – Poznań 2008.
17. Rojtek R.: System bezpieczeństwa publicznego Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2006.
18. Sarnecki P., Czarny P.: Kompetencje organów władzy publicznej w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, [w:] J. Widacki, J. Czapska (red.): Bezpieczny obywatel - bezpieczne państwo, Lublin 1998
19. Simons H.: Polityczne implikacje teorii ewaluacyjnych, [w:] L. Korporowicz (red.): Ewaluacja w edukacji, Oficyna Naukowa, Warszawa 1997.
20. Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, AON, Warszawa 2002.
21. Sytuacja zdrowotna ludności Polski i jej uwarunkowania”. Raport Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny. Praca zbiorowa pod red. Bohdana Wojtyniaka, Pawła Gorczyńskiego, Bożeny Moskalewicz. Warszawa 2012
22. The Mid Term Evaluation of Structural Fund Interventions, dokument dostępny na stronach internetowych Komisji Europejskiej, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/doc/midterm_en.pdf.
23. Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.
24. Ustawa o pomocy społecznej.

9.2. Spis tabel

Tabela 1: Wykaz osób i instytucji uczestniczących w pracach nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych	9
Tabela 2: Struktura wiekowa mieszkańców miasta Jastrzębie-Zdrój w latach 2004-2014 (stan na 31.12.).....	31
Tabela 3: Usługi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych realizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2012-2014	36
Tabela 4: Informacja o wysokości przyznanych środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych dla miasta Jastrzębie -Zdrój w latach 2013-2014	38
Tabela 5: Liczba placówek służby zdrowia na terenie Jastrzębia-Zdroju i pacjentów z nich korzystających w latach 2012-2014	40
Tabela 6: Wskaźnik zawartych małżeństw i rozwodów na 1000 mieszkańców Jastrzębia-Zdroju w latach 2012-2014 (stan na 31.12.).....	44
Tabela 7: Liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2012-2014.....	45
Tabela 8: Powody przyznania świadczeń przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2012-2014.....	47
Tabela 9: Zasoby instytucjonalne pomocy społecznej i ich klienci w latach 2012-2014	48
Tabela 10: Dane dotyczące funkcjonujących form pieczy zastępczej w okresie 2012-2014.....	50
Tabela 11: Liczba podmiotów gospodarczych w latach 2012-2014.....	60
Tabela 12: Liczba przestępstw popełnianych w Jastrzębiu Zdroju w latach 2010-2013.....	63
Tabela 13: Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty” w latach 2012-2014	67
Tabela 14: Liczba wykonanych eksmisji w 2014 roku do lokali socjalnych położonych w Jastrzębiu-Zdroju	71
Tabela 15: Lokale mieszkalne – stan zasobu na dzień 31 grudnia 2013 roku.....	72
Tabela 16: Zaległości z tytułu opłat lokalowych powstałe w lokalach mieszkalnych oraz w lokalach socjalnych według stanu na dzień 31.12.2013 r. oraz 31.08.2014 r.....	72
Tabela 17: Liczba szkół i placówek oświatowych na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój oraz liczba uczniów i oddziałów w tych placówkach (stan na 30.09.2015.)	73
Tabela 18: Wskaźniki realizacji celów dla poszczególnych obszarów	116

9.3. Spis wykresów

Wykres 1: Liczba ludności miasta Jastrzębie-Zdrój według faktycznego miejsca zamieszkania w latach 2004-2014 (stan na 31.12.).....	30
Wykres 2: Struktura wiekowa mieszkańców miasta Jastrzębie-Zdrój w latach 2004-2014 (stan na 31.12.).....	30
Wykres 3: Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w % ogólnej liczby ludności miasta Jastrzębia-Zdroju w latach 2004-2014 (stan na 31.12.).....	31
Wykres 4: Ludność miasta Jastrzębie-Zdrój na dzień 31 grudnia 2014 roku z podziałem na płeć....	32
Wykres 5: Liczba urodzeń w mieście Jastrzębie-Zdrój z podziałem na płeć w latach 2004-2014 (stan na 31.12.).....	32
Wykres 6: Liczba zgonów w mieście Jastrzębie-Zdrój z podziałem na płeć w latach 2004-2014 (stan na 31.12.).....	33
Wykres 7: Migracje wewnętrzne mieszkańców miasta Jastrzębie-Zdrój na pobyt stały w latach 2004-2014 (stan na 31.12.)	34
Wykres 8: Migracje zagraniczne mieszkańców miasta Jastrzębie-Zdrój na pobyt stały w latach 2004-2014 (stan na 31.12.)	34
Wykres 9: Liczba zarejestrowanych bezrobotnych i udział kobiet w tej liczbie w Jastrzębiu-Zdroju w okresie 2012-2015.....	53
Wykres 10: Struktura wykształcenia zarejestrowanych bezrobotnych w Jastrzębiu-Zdroju na koniec III kwartału 2015 roku	54
Wykres 11: Struktura wiekowa bezrobocia na koniec III kwartału 2015 roku	55
Wykres 12: Liczebność długotrwale bezrobotnych w latach 2012-2015.....	56
Wykres 13: Liczebność osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w latach 2012-2015	57
Wykres 14: Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu stosowane przez PUP Jastrzębiu Zdroju w latach 2012-2014.....	58
Wykres 15: Liczba mieszkań na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój w latach 2004-2014 (stan na 31.12.)	69
Wykres 16: Postępowania eksmisyjne i eksmisje z lokali mieszkalnych zarządzanych przez spółdzielnie mieszkaniowe na terenie Jastrzębia-Zdroju w latach 2009, 2011 i 2013	71
Wykres 17: Zdawalność egzaminów maturalnych przez uczniów szkół ponadgimnazjalnych w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2008-2014 (w %)	74

Wykres 18:Obszar tematyczny najbliższy działaniom badanych instytucji.....	84
Wykres 19: Natężenie problemu bezdomności w opinii badanych specjalistów	85
Wykres 20: Natężenie problemu związanego ze złą sytuacją mieszkaniową w opinii badanych specjalistów	86
Wykres 21: Natężenie problemu ubóstwa w opinii badanych specjalistów	87
Wykres 22: Natężenie problemu bezrobocia w opinii badanych specjalistów.....	87
Wykres 23: Natężenie problemów związanych z niepełnosprawnością w opinii badanych specjalistów	88
Wykres 24: Natężenie problemów związanych ze starością w opinii badanych specjalistów	89
Wykres 25: Natężenie problemu uzależnienia od alkoholu w opinii badanych specjalistów	89
Wykres 26: Natężenie problem uzależnienia od narkotyków w opinii badanych specjalistów	90
Wykres 27: Natężenie problemu związanego ze złym stanem zdrowia mieszkańców w opinii badanych specjalistów	90
Wykres 28: Natężenie i tendencja zmian natężenia problemu przestępczości wśród nieletnich w opinii badanych specjalistów.....	91
Wykres 29: Natężenie i tendencja zmian natężenia problemu przestępczości pospolitej w opinii badanych specjalistów	92
Wykres 30: Natężenie problemu przemocy w rodzinie w opinii badanych specjalistów.....	92
Wykres 31: Natężenie problemu obniżania się stopy życiowej mieszkańców w opinii badanych specjalistów	93
Wykres 32: Natężenie problemu niskiej jakości edukacji w opinii badanych specjalistów.....	94
Wykres 33: Natężenie problemu braku interesującej oferty kulturalnej i sportowej w opinii badanych specjalistów	94
Wykres 34: Natężenie problemu zanieczyszczenia środowiska naturalnego w opinii badanych specjalistów	95
Wykres 35: Natężenie problemu migracji mieszkańców w poszukiwaniu "lepszego życia" w opinii badanych specjalistów	96
Wykres 36: Natężenie problemu braku współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami na terenie gminy w opinii badanych specjalistów	96
Wykres 37: Ocena warunków życia w gminie Jastrzębiu-Zdroju w opinii badanych specjalistów	97
Wykres 38: Ocena sytuacji na rynku pracy w Jastrzębiu-Zdroju w opinii badanych specjalistów.....	97

Wykres 39: Ocena skuteczności systemu pomocy społecznej w gminie Jastrzębiu- Zdroju w opinii badanych specjalistów 98

9.4. Spis rysunków

Rysunek 1. Mapa miasta Jastrzębie-Zdrój i okolicznych miejscowości.....29

PROJEKT